

SZERELMI ÉLET A HÁZASSÁGBAN

(MARRIED LOVE)

Út a nemi kérdés
új irányú megoldása felé

ÍRTA

Dr. MARIE CARMICHAEL STOPES

*a londoni tudományegyetem doktora, müncheni egye-
temi bölcsészdoktor, a londoni University College
tagja, a brit Királyi Irodalmi Társaság és
londoni Linnean Society tagja*

Dr. JESSIE MURRAY

ELŐSZAVÁVALÉS

E. H. STARLING,

A BRIT KIR. TUD. TÁRSASÁG TAGJÁNAK

AJÁNLÓLEVELÉVEL

A 13-IK JAVÍTOTT KIADÁSBÓL

MAGYARRA FORDÍTOTTA

KARINTHY EMÍLIA

BORGIDA VERLAG WIEN

MEGJELENT UGYANETTŐL A
SZERZŐTŐL:

TUDOMÁNYOS MŰVEK:

Kréta-kori flóra. Kiadja a British Museum
őskori növényzet. Kiadja Blackie

A növények élete. Kiadja Putnam & Co.

Bölcs szülők. Kiadja Putnam & Co.

Ragyogó anyaság. Kiadja Putnam & Co.

Igazságok a vérbetegségről. Kiadja
Putnam & Co.

Levél a dolgozó anyákhoz. Szerző kiadása

Születések ellenőrzése kezdetleges álla-
potban. Putnam kiadás

Anyá, hogy jöttem a világra? Putnam
kiadás

ÚTLEÍRÁSOK:

Japáni napló. Kiadja Blackie.

IRODALOM:

A férfi és egyéb versek. Heinemann
kiadás

Hódítás. Színmű három felvonásban

Arany az erdőn és A faj. Két színmű,
kiadja Fifield

J. Sakurai tanárral: Régi japán színmű-
vek, „A nő”. Kiadja Heinemann

*„A szerző élénk, képzelettel és rokon-
szerves egyénisége igazán méltóvá teszi
őt arra, hogy elmondja az elmondhatat-
lant.” (ATHENAEUM)*

Először kiadták: 1918 március 26-án, utána
1918 májusában
1918 júniusában
1918 augusztusában
1918 szeptemberében
1919 februárjában
1919 májusában
1920 májusában
1920 júliusában
1922 júniusában
1923 márciusában
1923 márciusában
1923 márciusában
1923 áprilisában
1923 áprilisában
1923 májusában
1923 májusában
1923 májusában
1923 májusában
1923 júniusában
1923 júniusában
1923 júliusában
1923 júliusában
1923 augusztusában
1923 szeptemberében
1924 januárjában
Összesen 371 ezer példányban

Megjelent:

Francia nyelven

Dán »

Svéd »

Német »

Holland »

*Könyvemet a fiatal férjeknek ajánlom
és mindazoknak, akik szerelemben
eljegyezték egymást*

TARTALOM

	Oldal
E. H. Sterling ajánlólevele	7
Dr. Jessie Murray előszava	8
A szerző előszava	11
I. Amire a szív vágyik —	17
II. Megszakadt az öröm	25
III. A nők „szeszélyesek“?	34
IV. Alapvető indulatok	51
V. Kölcsönös megegyezés	70
VI. Alvás	97
VII. Szemérmesség, romantika	111
VIII. Önmegtartóztatás-- —	118
IX. Gyermekes	124
X. Társaság	151
XI. A dicsőséges fejlődés	171
Függelék	180

E. H. STIRLING, LONDONI EGYETEMI TANÁR
AJÁNLÓ LEVELE

UNIVERSITY COLLEGE
LONDON

1917 november 23.

Kedves Dr. Stopes!

Határozottan szükség van olyan irányú útmutatásra, aminőt Ön nyújt könyvében. Végtere is, maga az emberi ösztön nem elegendő arra, hogy meghatározza, miként viselkedjék az ember társadalmának keretén belül. Éppen a legfontosabb fiziológiai ténykedés — a fajszaporítás kérdése — nagy megértést, sok tudást követel. Mert ugye, azt megtanuljuk, hogy hogyan végezzük célszerűen, okosan az alacsonyabbrendű funkciókat — az evést-ivást? Bizony meg kell tanulni a másakat is. Legfőleg annyi a különbség a kettő között, hogy a fajszaporítás funkcióit az ember életének későbbi időszakában tanulja meg. És bizonyos: sokkal jobb, ha ilyen úton tanulja meg, semmint olyan tapasztalatok árán, amelyeknek tisztátalan az útja és amelyek veszedelmesek egyénre, családra, egészségre.

Most abban a korban élünk, amikor az államnak létérdeke, hogy a házasságok gyümölcsözők legyenek, — gyermekben, boldogságban, jólétben. (És ez a három dolog szorosan együvé tartozik.)

Ha könyvével ebben kíván segítségünkre lenni, akkor fáradsága nem vészett kárba.

E. H. STARLING

a brit Királyi Irodalmi Társaság
tagja stb. stb.

Előszó

Írta: Dr. JESSIE MURPHY

Olyan tárgyakat pendít meg Dr. Marie Stopes ebben a kis könyvben, amiket általában túlságosan szenteknek, túlságosan féltetteknek tartottak ahhoz, hogysen teljes nyíltsággal beszéljenek róluk. Akárhány komoly, érzékeny lélekből aggodalmat, megbánást válthat ki a részletekben való ekkora nyíltság. Pedig hát nem ezt a félelmet, ezt az aggodalmat okolhatjuk-e azért a hallgatagságért, titokzatosságért, amely olyan soká vette körül a párosulás szent rítusát?

Most a kérdés: túlságba vitték-e ezt a hallgatagságot? Túlságba annyira, hogy már veszedelme annak, amin segíteni akart: a közerkölcsnek? Vannak elegenden, akik erre a kérdésre habozás nélkül *igennel* felelnek. Ezek jól ismerik az emberi életet. Rájöttek már, hogy a hallgatásban legalább is annyi a veszedelem, mint a dolgok nyílt feltárásában. Minden attól függ, hogy adjuk elő a dolgot.

Akik csak azért döbbennek meg ilyen könyvnek az olvasásán, mert alkalmas lehet arra, hogy tisztátalan lelkek csúfot üzzenek belőle, gondolják meg, hogy ilyen anyag túlbőven buzog bizonyos éleclapok hasábjain, ponyvaregényekben. Ott a színpad, a film. Mindig és mindenütt közönséges, demoralizáló köntösben jelennek meg az előttem fekvő könyvben megpendített dolgok. De aztán: ott a sok komoly, neme-sebb fiatal lélek. Ezek szeretnék tudni, miféle kötelezettségeket vállalnak magukra, amikor megházasodnák. Milyen kevesen vannak, akik valamivel mélyebben látnak a dolgokba! Milyen kevesen tudják, hogyan, honnét merítsenek tanácsot, segítséget!

Közönséges, tisztátalan és könnyen hozzáférhető forrásokból merítenek; haboznak, mikor azokhoz kellene közelíteniök, akikről úgy tudják, mert úgy tanulták, hogy erényesek, szerények. Érzik, hogy ezektől kevés, a valóságnak megfelelő világítást kapnak s azt is olyan burkoltan kapják, hogy alig veszik hasznát.

Dr. Stopes azon igyekszik, hogy ezeket a keresőket világosítsa fel. Bizonyos, hogy könyvét az ilyenek örömmel fogadják. Arra van szánva e könyv, hogy sok tévedésnek vegye elejét, mik számtalan, már házasságban élő szerelmesnek ássák alá a boldogságát. És már ez egymagában is elég.

De nagyobb, fontosabbat is akar elérni: a gyermekre való vonatkozásában. Minden civilizált országban növekedőben van a gyermek iránti kötelezettség érzete.

A gyermek testi-lelki jólétére napról-napra több gondot fordítanak. Eugenisták, pedagógusok, orvosok, politikusok, filantrópok, még a szülők is, vitáznak, okoskodnak — okoskodnak, vitáznak, mind a sok kis és nagy dologról, amelyek a gyermek fejlődését segítik elő. Rendesen a gyermek életének első hét évét tartják legfontosabbnak. Ilyenkor vetik meg az eljövendő egyéniség alapját, »jól«, vagy csak »jól-rosszul«. Ebben a korban veszi fel a gyermek a legmélyebb, legigazabb benyomásokat. Ilyenkor fejlődik ki benne erősen, vagy ilyenkor korcsosul el egyik-másik ösztöne sokszor egész életére.

Ezekben az években játssza a szülő is a legfontosabb szerepet a gyermek belső életének történetében. Nem mindig tanítással, szóval, paranccsal, — szubtilisabb befolyás: mozgás, hang, arcjáték az, ami hat. Mennél fiatalabb a gyerek, annál jobban befolyásolható a kifejezések ilyen primitív módjai által. És nemcsak akkor, ha a gyerekeknek szól mindez: még erősebb a hatás, ha a szülők egymásközi viszonyából keletkezik a gyermek jelenlétében. A bölcsőben fekvő, vagy a tűzhely körül lábatlankodó baba hall, érez, mikor

úgy látszik, mintha a képeskönyvébe merülne, vagy mikor a fadarabot babusgatja.

Nem végtelenül fontos-e, hogy ezek az első, meghitt benyomások a legszebbek, a legjobbak legyenek? Ne köszöntsük-e szívesen azt, aki segíteni akar bennünket ebben — mint ez a könyv? Ne lássuk-e szívesen, aki a bölcsők lakójának, az eljövendő generációnak szépséget, harmóniát, közös megértést, szeretetet akar biztosítani?

Emberöltős a küzdelem az »alacsonyább« és »magasabbrendű« indulatok között. Az egyszerű állati ösztön, meg a különleges emberi fejlődés küzdelmét altruisztikus és ethikai alapon minden lélek újra megvívja és minden házasságban újra megvívják.

Kell, hogy felfogjuk, hogy megvilágosodjék előttünk: az az alsóbbrendű érzés *soha se pusztítsa el, semmisítse meg, inkább fokozza, gyarapítsa* a magasabbrendű érzést. Nincs igazi harmónia ott és nincs addig, míg egyik vagy másik tényezőt elnyomják, elhanyagolják.

Dr. Stopesnak érdekes biológiai észrevételei vannak, amelyeket meg kell szívlelni. További vizsgálat volna hivatva megerősíteni, vagy helyteleníteni a nők nemi életének normális fordulásairól szíoló elméletét. De az én saját tapasztalataim határozottan igazolják őt.

J. M. M.

Szerző előszava

Soha még nem volt olyan szükség boldog családi otthonokra, mint ma. Azt remélem, ez a könyvem hasznára válik az államnak, mert a boldog otthonok számát gyarapítani akarja. Tárnya: a házasság örömeinek fokozása és az, hogy megmutassa: mennyi szomorúság, baj kerülhető el jóakarattal.

A mai állam egyetlen biztos alapja, s ezért igyekezete is, hogy alattvalóit házasságban forrassa össze. De veszedelmes és bomlasztó hatású az állam létere, ha e házasságok egy része szerencsétlen. Ma, különösen ennek az államnak a középosztályában, *a házasságok a valóságban sokkal hevesbe boldogok*, mint a látszat mutatja. Nagyon sokan, akik örömet várnak a házasságtól, keserűen csalódnak benne. Növekszik a »szabadság« utáni vágy; és akik hangosan jajveszékelnék, rendesen nem tudják, hogy inkább a saját tudatlanságuk az oka a boldogtalanságuknak, semmint a »házassági kötelék«.

Mert hát nem könnyű ám kedves, szép, örömteli állapotot csinálni a házasságból. *Nagy győzelem az, s bizony nem az önző, gyáva, aljas lelkek győzelme.* Tudás, okosság kell ahhoz. Pedig ahogyan ma állnak a dolgok, ez a tudás majdnem elérhetetlen azok számára, akik a legjobban szükségét érzik.

A nemi élet problémái ezer százból szövődnek: a kibogozásuk végtelen rokonszenvet, szeretetet és tudományos kutatást kíván.

Egynéhány dolgot akarok elmondani a nemi életről, aminőket — amennyire én tudom — még eddig nem mondtak el. Olyan dolgok, amik végtelenül fontosak

nőknek, férfiaknak egyaránt, ha szép házasságban akarnak élni.

Ez a kis könyv nem annyira kutatásaim eredménye, mint inkább csak törekvés abban az irányban, hogy könnyen megérthető formában adja közre hosszas és messzeágazó bűvárlatok mintegy kristályosodott eredményét. Egyszerű adatai leginkább nagyszámú, személyes megfigyelésen és minden rangú, minden osztálybeli nőnek és férfinak vallomásán és nagy olvasottságon alapulnak.

Eredeti megfigyeléseimet a házasság évezredes problémájához leginkább a IV., V. és VIII. fejezetekben adom. A többi fejezetek, remélem, hozzájárulnak ahhoz, hogy hamisítatlan képét tükrözsem a házasság elérhető, valóságos szépségeinek.

Az egész könyv egyszerű, megértése nem kíván magasabb¹ előképzettséget, bár magában foglal egy-némely olyan megfigyelést is, amely egészen újszerű a nemi fiziológia tudományos kutatásainak terén. Különben ezeket a megfigyeléseimet egyszer majd kibővítve adom ki, az orvostudománynak érthetőbb nyelven megírva.

Nem érintem a sok különlegességet, abnormitást, amelyekben a nemekről írott könyvek tobzódni szoktak. Nem foglalkozom gyógyíthatatlanul szerencsétlen házasságok problémáival sem.

Csak olyanokhoz szólok az elkövetkező sorokban, — mert azért az idegességgel telített irodalom és színpad minden látszólagos uralma mellett is, mégis csak ezek vannak túlsúlyban: — akik normálisak, vagy majdnem egészen normálisak. Akik házasesetlet élnek vagy élni szándékoznak és akik remélik, vagy szeretnék, ha házasesetletük boldog volna. És akik mégsem tudják, hogyan tegyék azzá.

Az álszemérmes ember, a hagyományok embere előtt vakmerőnek, vagy legalább is fölöslegesnek látszik, amikor adatokba bocsátkozom az életfunkciók eme legfontosabbika felől. Ők azt kérdezik: Hát ugyan

nem elég-e a természetes ösztön? A felelet: Bizony nem. Az ösztön *nem elég*. Minden más emberi életműködésről bebizonyult, hogy a gyakorlat, a hagyomány mennyire fontos benne. Dr. Saleby mondta egyszer nagyon bölcsen: A macska tudja, mit csináljon az újszülött cicákkal, hogyan nevelje fel, hogyan tanítsa őket. Az emberanya nem tudja, mit kezdjen a gyermekével, hacsak nem tanították rá, vagy pedig el nem leste, mit csinálnak más anyák a gyermekeikkel. A macska egyszerű kötelességeinek *ösztönből* tesz eleget; az emberanyát azonban meg kéli *tanítani*, hogyan tegyen eleget messzireágazó kötelességeinek.

Mind igaz ez a nemi élet megnyilvánulásainak »gyöngéd berkeiben« is. A mi modern korunkban és különösen Angliában valahogy elsikkadt a bölcs hagyomány, mindkét nem *szükségletének* mély, egyszerű felismerése. Zavaros, csacska vagy egyéni ízű szóbeszéd az, ami a dolgokról való felfogást eltakarja: álszemérmes, vagy rothadó dolgokat takaró hallgatás. Itt-ott, jobb családokban, ahol mlég tartja magát a hagyomány, egy-egy fiút, leányt még kellőképen készítenék elő a házasság misztériumaira. De népességünk túlnyomóan nagy részében árnyéka sincs ennek a pompás emberi művészetnek: a szerelem művészetének. S még a máskülönb en korszerű orvosi és fiziológiai művek is bámulatosan hiányosak ebben a dologban, vagy az adataik nem helyesek.

Olyan rettenetes árát fizettem első házasságomban annak, hogy járatlan voltam nemi dolgokban, hogy érzem: ilyen áron vásárolt tudás megérdemli, hogy az emberiség szolgálatára adják. Rendes, egészséges és házasulni vágyó emberek megtalálják ebben a könyvben annak a boldogságnak a kulcsát, amelyben mindenkinek részesülnie kell. Már is boldogsághoz vezetett némelyeket és remélem, hogy sokakat szabadít meg hosszú évek szívfájdalmaitól, vaksötétben való tapogatózásától.

MARIE CHARMICHAEL STOPES

Szerző előszava a hetedik kiadáshoz

Nem volna helyén itt felsorolni mindazokat, akiknek bátorítása, jóindulata elősegítette e kis könyv sikerét. S ha valamennyit elszámolnám, oldalakat töltenék meg. De van köztük egy, akinek már sokszor akartam nyomtatásban fejezni ki a hálámat: Humphrey Verdon *Roe*. Köszönetem nemcsak az ő szép emberi tulajdonságainak szól: nemcsak az imádott és imádló férjnek. De szólnak nyilvánosabb ténykedésének: a könyvem körül való baráti segédkezésének. Noha nem ismertem meg elég korán ahhoz, hogy magának a könyv szövegének megfogalmazásában segítségemre lehetett volna: mégis, szeretetreméltó érdeklődése mindig nagy segítségemre van és kitűnő légköre annak a munkának, amit e kis könyv szellemében folytatok.

A rengeteg érdeklődő közül különösen kiválik azok csoportja, akik több dologról szeretnének bővebb magyarázatot és pedig főképpen a IX. fejezetről. Ezeknek írtam egy kis pót-kötetet, a »Bölcs szülők«-et.

Bár a könyvnek majdnem egész tartalmára nézve csupa elismerő nyilatkozatot kaptam valláserkölcsi oldalról is, mégis vannak a Szentegyház képviselői között olyanok, akik szerint különösen a IX. fejezetben — túlságosan tudományos és az övéktől eltérő álláspontot foglalok el.

A tudomány és a vallás az emberiség történetében már olyan régóta képvisel eltérő — ha nem is ellentétes — álláspontot, hogy az igazhitű nehezen ismeri el az új korszakot, amelyet én itt hirdetek. Olyan korszakot, amikor majd egyé lesz a Tudomány és a vallás. *Bár lángoló szavakkal tudnám kikürtölni a*

világnak ezek lényegének egységességét! Nem azért, mert mikor ezt a könyvet írom, olyan szoros összefüggésben állok Idővel, Anyaggal — különösen a IX. fejezetben — hanem mert olyan nagyon és olyan biztosan tudatában vagyok annak, hogy az örökkévalóság tényezőivel van dolgom! Előttem a *Ma* örökkévaló életemnek egy része.

Nem bírom elválasztani egymástól az Időt és az örökkévalóságot, nem ezt a világot és a túlvilágot, mint ahogyan buzgó emberek sokszor teszik. Ez a test énelőttem eszköze, ha nem is mindig engedelmes, akaratom előtt meghajló eszköze halhatatlan lelkemnek. Ugy rémlik, némely igazhitűek el akarják választani ezt a világot az eljövendőtől! Ha a cselekedeteik helytelenek is, ők bíznak az örökkévalóságban. Vagy rábízák dolgaikat az Elkövetkezendőre, hadd szedje az rendbe bűneiket! Nem hinném, hogy ez az az Út, amelyre Isten azért vezetett bennünket, hogy terveit végrehajtsuk. Mert hiszen megadta a tudást ahhoz is, hogy jobban cselekedjünk.

MARIE CHAMICHAEL STOPES

Szerző előszava a kilencedik kiadáshoz

A hetedik kiadás kibővítése óta nem igen tettem hozzá e kis munkához semmit s úgy hiszem, jelenlegi alakjában egy darabig meg is marad.

A IX. fejezet a házásélet második-harmadik évének nagy problémáit tárgyalja: ezzel másik könyvemben, (»Ragyogó anyaság«) foglalkozom bővebben.

KIADÓI JEGYET

Dr. Havelock Ellis, sexuális téren a világ egyik vezető tekintélye, a *Medical Review of Reviews* 1919 február 2-iki számában (25. kötet) Dr. Stopes-nak „Szerelmi élet a házasságban“ című könyvében kifejtett némely megjegyzésére reagál: „Ezek a megfigyelések a női élet psycho-physiologiai megnyilvánulásainak terén az évek során elért kutatások közt a legfigyelemreméltóbb haladást jelentik.“

Amire a szív vágyik

„A nő meg tudta vele értetni, hogy mi a Szerelem. (Sokak ajkán elhangzik, de kevesen tudnák elmagyarázni, hogy mi ?) És mintegy a nő varázslatos lényébe burkolózva, a férfi felfogja, hogy létének az állomásához érkezett. Megérzi, hogy az emberi fajta büszke, televény fa kövér földben finomabb hajtással akar általa gazdagabbá válni. Az élni akarás friss nedve mindkettőjüket áthatja társra talált a lélek mindent átfogó egyesülésben! Ím új kép tárul eléjük: olyan kép, amelyet még a boldogságnál is többet ígérő, ígézetesebb. Felemel s mégis földi, testi mivoltunkban lebegünk a lemondás kökemény sziklái, az érzékek harcának forró örvényei között csak azért, hogy mintegy öntudattalanul, magunknál nemesebb fajtát keltsünk életre, melynek képe lelkünkben csak távoli ködkép, ismeretlen árny...“

(GEORG MEREDITH: „Diana of the Crossways“ 37. fejezet)

MINDEN SZÍV társra vágyik. Értelmünk előtt ismeretlen okból, úgy alkotott bennünket a természet, hogy egymagunkban tökéletlenek maradjunk. Sem a nő, sem a férfi egymagában nem ismerheti a legfőbb emberi funkciót és sem a nő, sem a férfi egymagában más emberi lényt nem teremthet. Ez a tény, mely külsőnkön eltérések formájában jelentkezik, befolyásolja, kiszínezi egész életünket s nincs semmi a világon, amire az ember leg-

belsőbb lénye, szelleme annyira vágyódnék, mint a más lélekkel való egyesülésre, sajátmagunk tökéletesítésére, mit ilyen másik lélektől kapunk,

Minden fiatal lélekben — hacsak nem szenved öröklött bajban, vagy képességei másképp nincsenek megtámadva — fajunk régi vágya serken fel új meg új örök szépségben.

A növendék-kamaszkor álmaival, testi változásaival éri el az ifjút, leányt a nemi ösztön furcsa, hatalmas indulata. A kettő közti testi különbség most már kifejezésre jutván, ígézetessé, titokzatossá, varázslatossá válik csábító ígéreteiben. A nemi különbség köti, tartja össze a nőt és férfit; testi egyesülésük magva annak az óriás, ezerszálú szervnek, amely átfogja a világot egyik végétől a másikig. Sokszor pókhálónál finomabbak ezek a szálak, hasonlatosak a zene leglágyabb hullámaihoz, csillogóbbak a legfinomabb színárnyalatnál, nemcsak a látható szivárvány színeinél, de a lélek láthatatlan fény-sugarainál is.

Bár erőltetett, tettetett cinizmussal, viiágfiaskodással, túltengő önérzettel igyekszik titkolni, rejteni: mégis minden ifjú ember szíve vágyik a gyönyörű álm megvalósulására: a holtig való egyesülésre egy élettárrsal. Minden szív ösztönszerűleg megérzi, hogy csak egy élettárs foghatja fel, értheti meg benne a lélek nagyszerű erejét; csak az élettársban van gyengéd megértés a sok gyermekded csoda szá-

mára, amely olyan varázssosan lebegi körül, fogja át még a megfihéredett hajú embert is.

Mikor társat keresünk: megértő szívet keresünk: Szép testbe — de nem a saját testünkéhez hasonlóba — öltöztet.

Aránylag kevesen vannak a mi modern világunkban, akik magas célokat tűznek maguk elé, vagy akik tudatosan kivonják magukat a szociális élet rendes menetéből, kiválnak a tömegből, hogy magasabbra törjenek. Nem is ezekhez szólok én. Polgártársaink nagyobb része — nők, férfiak — ha egy darabig vártak, kísérleteztek, vagy egyik »ügyet« a másik után intézték el, »megkomolyodnak« és megházasodnak.

Nagyon kevés köztük az annyira cinikus, aki úgy házasodik, hogy nem remél a házasságtól boldogságot. A fiatalok pedig, akárhogy is igyekeznek leplezni gyöngéd reménységeiket cinizmussal, — ragyogó, boldog tekintetükkel elárulják, hogy tudatában vannak annak, hogy az életnek pompázóbb szakába lépnek. A jegyesek csókja, titkos kézszerítése tiszta gyönyörűség. Felvidámul tőle a lélek! Úgy perzseli a vért, akár a bor. A szerelmesek költeményeket olvasnak; zenét hallgatnak: az a zene a saját indulataik visszhangja. Egymás szemében látják a világ minden szépségét. De azért mennyei részegségük közepette is megérik, hogy amint igazi életüknek csak a küszöbén, úgy teljes szellemi egyesülésüknek is csak az előcsarnokában állnak!

Mennél érzékenyebb, regényesebb hajlamú, mennél erősebb idealista a bármily nemen levő fiatal lény, annál inkább eped rokonlélek után teste-lelke, egész valója. Van ebből a vágyból mindenkiben, a legprózaibb emberben is. Tudjuk a való élet ezer esetéből, hogy a legkomolyabb üzletember, — vagy az, akinek nagy sikerei vannak a világban — élettárs hiányában sokszor olyan életet él, mintha levágták volna a szárnyait. *Edward Carpenter* ír erről a vágyódásról:

»A lélek legdrágább kívánsága az, hogy legyen valakink ezen a nagy világon, akihez minden fenntartásn élkül teljesen nyíltak lehetünk. Valaki, aki előtt nincs semmi titkunk. Akinek a teste olyan drága legyen nekünk, akár a sajátmagunké; akivel szemben ne legyen kérdés az »Enyém-Tied«. Aki oly természetességgel veszi át a gondolatainkat, mintha a sajátja volna s tőlünk csak új megvilágítást nyerne; olyan lény, akivel az élet minden vonatkozásában, örömben és bánatban, a rokonszenv önkéntes és kölcsönös kisugárzását érezzük.«

(LOVE'S COMING OF AGE)

Lehet, hogy olyan férfi, vagy női olvasóm kezébe kerül ez a könyv, aki sohse érezte azt az alapvető vágyat: bár részese lehetne annak a háromságnak, mely az emberi élet legtökéletesebb kifejezője. Ha így van, akkor valószínű, — bár sajátmaga előtt is titok, — hogy valami betegségben szenved az illető. Talán nemi érzéket-

lenségben. Így hívnak egy bizonyos benső hidegségi állapotot, amelyből hiányzik a gyöngédség utáni vágy. Az ilyenek rendszeren nem élnek ennek a hiánynak a tudatában. Az is lehet, hogy az olvasónak normális embertől való eltérése mélyebb alappal bír. Ilyenkor ahelyett, hogy a többséget hidegen bírálgatná, inkább hasznos könyvet olvasson. Talán a kitűnő Forel Ágost könyvét »A nemi kérdésről«. Felismerheti a saját betegségét. Megállapíthatja, hogy az emberiség különböző válfajainak melyikéhez tartozik. *És akkor ne is olvassa tovább az én könyvemet, mert ez normális, rendes emberekről és azoknak szól.* Olyanoknak, akik egymagukban nem érzik magukat tökéleteseknek, akik vágyanak valaki után, ki által életük szebbé, gazdagabbá válik, s abba a helyzetbe jutnak, hogy megfeleljenek szent hivatásuknak: eljövendő életek megteremtésének.

Az emberiség történetében sokszor fordult elő, hogy némely kimagasló egyéniségek nagy lelki erővel elnyomták magukban az egyesülésnek ezt a vágyát. Magasabb ideáljaik elérésére a cölibátust használták eszközüül. Gyönyörű kifejezője és dicsősége ez a tiszteletet parancsoló állapot annak, amikor az ember szeretetével a család szűkebb köre helyett az egész emberiséget kívánja boldogítani. Sok szent, sok bölcs ember, reformátor és dogmatikus ilyen ideális alapon rendezte be az életét. Dehát ilyen egyéniségek

nem vehetők a faj szabályos példaképéül. Az élet nagy folyamának sodrán kívül állnak ők; gallyai , melyek virágozhatnak ugyan, de nem gyümölcsöznek.

A mi világunkban szellemünk áthatja az anyagot, de mégis lelkünk egyetlen kifejezője az anyag. Csak anyagon keresztül válik a szellem alakká.. Ameddig emberek vagyunk, kell, hogy testünk is legyen; a test pedig a vegyi és fiziológiai törvényeknek úgy alá van vetve, mint szellemieknek.

Ha az egész fajunk olyan ideálokat akar követni, mik végeredményben a test eltörlését célozzák, világos, hogy a dolgok és állapotok inemsokára annyira megváltoznak, hogy nem is beszélhetünk többé az emberi fajról.

De közben: *emberek* vagyunk. Törvények szerint éljük le az életünket, e törvények egyikét-másikat kezdjük már megérteni. Sok ilyen törvény továbbra is titok marad előttünk. A leg-tökéletesebb az a férfi, az a nő, aki tudatosan vagy öntudatlanul engedelmeskedik létünk leg-mélyebb fizikai törvényeinek. Engedelmeskedik úgy, hogy teste segítségére van szellemének és sohasem hátráltatója annak. A lelket minden megnyilatkozásában akadályozza, ha a testet, amelyben lakozik, elhanyagoljuk, vagy visszaélünk vele.

A tudatlan, vagy az önhitt ember nem veti magát alá az alapvető törvényeknek. Azonban

végtelen a diszharmónia, ami ennek a nyomán keletkezik. A modern, kishitű aszkéta szellemileg akar fejlődni fizikai ösztöneinek rovására, ahelyett, hogy fejlődésében felhasználná mindkettőt. Én kikiáltanám a világnak: azért vagyunk itt, hogy az anyagot szellemünk mintájára formázzuk, kikiáltanám, hogy vakmerőség fizikai törvényeink halhatatlan ereje ellen küzdeni! Aki mégis így tesz: akaratlanul elzárja azt a legszebb forrást, amelyből csodás új alkotások fakadhatnak!

Hogy egyszerű hasonlaltal éljek: hasonlítsunk össze két embert két olyan testtel, amelyekben különböző áramú villamosság kering. Egymástól elkülönítve: láthatatlan az elektromos erő. De ha érintkezésbe kerülnek, szikra pattan, villám kel életre kettejük közt. Ilyen a szerelem!

A szeretett lény drága, imádott testéből, — melyre halhatatlan ösztöneink úgy vágnak — nem csak új, csodás testi élet fakad, hanem megnövekszik az emberi szeretet végtelen szemhatára is és a szellemi megértés lángja, amelyet egy magános lélek sohasem gyűjthetett volna meg.

Talán sokan, akik ezt olvassák, rájönnek, hogy sok fizikai egyesülésben volt már részük, de abból szellemi kincs nem fakadt. Még talán közönséges boldogság se. Ha így van, akkor ez csak azért lehet, mert tudva, vagy öntudatlanul, megszegették valamelyikét azoknak az alap-

vető törvényeknek, amelyek a férfi és nő szemérmét kormányozzák. *Csak ha szabályszerűen kezeli a vonót: hoz ki szép hangot hegedűből az ember.* Csak ha engedelmeskedünk azoknak a törvényeknek, amelyekkel az első lépcsőre érkezünk, léphetünk a magasabbikra.

Megszakadt az öröm

„Hogy csendesítsük le a világ feljajduló szívét? Hogyan se gítsünk, mivel feleljünk a hangtalan, síró könnyögrésre, amit annyiszor látunk kacagó szemek mélyén?”

(AE. „Hero in Man“)

FIATAL FÉRFI, fiatal lány boldogságról álmodik. És megérzi, hogy végre megtalálta azt, akitől örök megértést és gyöngédséget remélhet — mikor házasságra lép. * Eleinte — abban az időszakban, amit általában »mézeshetek«-nek hívnak, sokszor hamisítatlan boldogságot kínál a szokatlan szabadság, a viszony ismeretlen édessége. Meddig tart ez a boldogság? *Sokszor rövidebb ideig, mint általában hiszik.*

Egyesülésük mámorában, a fiatalok nem tudják, hogy csak nagyon keveset, vagy egyáltalában semmit se tudnak egymás lényének alapvető törvényeiről. A szerelem, a vonzódás nem-

* Mikor ebben a kis könyvben általánosítok, a Nagybritániában dívó dolgokról beszélek. Bár nagyjában ugyanezek a szokások Amerikában és a skandináv országokban is, mégis megjegyzem, hogy a brit viszonyokat veszem mértékadónak s főleg a műveltebb brit osztályhoz szólok.

csak az embernél, hanem az egész világ minden élő lényénél főleg a párosodók különbözőségéből él, táplálkozik. S ha öntudatlan e vonzódás, később talán éppen azok a különbségek, amelyek összehozták őket, kezdik a kettőt egymástól elidegeníteni.

Kezdetben az az illúzió, hogy megértik egymást, megerősödik új meg új felfedezések friss gyönyörűségén. Olyan gyors egymásutánban jön a sok szenzáció, hogy a boldog szerelmesek nem is eszmélnek rá, mennyire nincs biztos talaj a lábuk alatt, mennyire egyáltalán nem állnak erősen az egymás kölcsönös ismeretében. Még a legboldogabb emberpár nézete, felfogása is elterhet vallási, politikai dolgokban, társadalmi szokásokban, a dolgok általános bírálatában, jóakarattal, türelemmel és okossággal azonban találhatnak olyan pontot, melyen az ellentétek elsimulnak. Az emberek, — bár társadalmi kérdések felfogásában, életmódban erősen különböznek is — legalább *gondolkodhattak* róluk, beszélhettek róluk, megvitathatták a fontos kérdéseket nemzedékek óta.

A sokkal fontosabb és sokkal életbevágóbb nemi kérdést azonban olyan tudatlansággal kezelték, olyan ok nélkül való homályosságba burkolták, hogy a sok köd, árnyék ráfekszik azokra is, akik vezetnek bennünket minden más dologban, sőt akik éppen ezen a téren kutatnak. És hamarosan szenvedni kezd a fiatal pár.

Eltérések mutatkoznak alapvető dolgokban. Ezeknek a jelenvalóságáról eddig nem is tudtak. Úgy tetszik: nincs remény, hogy másoktól magyarázatot kapjanak, — vagy hogy kimagyarázzák magukat.

Majdnem mindazok, akiknek a boldogságán csorba esett, kivételnek tartják magukat. Némely barátjukra, ismerősükre gondolnak, — úgy érzik, azok elérték azt a boldogságot, amely őket elkerülte.

Úgy mondják, hogy boldog embereknek — akárcsak a boldog országoknak — nincs történetük. Nem beszélnek a saját dolgaikról. A házasságukról rendszeren olyan emberek beszélnek, akik nem találják meg azt a boldogságot, amelyet reméltek. De ha általában igaz is ez, nem minden alkalomkor és nem mindig a dolgok legmélyéig igaz. Vannak, akiket boldogoknak ismernek és ők maguk is boldogoknak tartják magukat. Aztán egyszerre, váratlanul felpattan a titkos elégedetlenség, amely a benső békét felhőzi. Ha számításon kívül hagyjuk *a meg nem érteti nőt* és a számtalan ideges, túlérzékeny vagy némileg abnormális egyént, így is megmarad tragikus valóságnak, hogy *a házasságoknak mily nagy százaléka* veszt el virágzása szépségét, és lesz bizonyos határig szerencsétlen.

Sok asszony, férfi éveken keresztül bizta rám életének titkát. S a számtalan házasság közt, amelynek ismerem a belső körülményeit, ta-

gikusan kevés az, amely legalább emberileg megközelítően boldog.

Sok olyan házasság pedig, amit a világ, a rokonok, *de még a szerető házasfelek is boldognak tartanak*, titokban árnyékos szomorúságot rejt a hitvestársak érzékenyebb felére nézve.

Ha a menyasszony — mint művelt leányaink legtöbbje — csupa szüzi járatlanság, akkor a férj az, aki »először megszólaltatja a hangszert*. De a férj szenvedése majdnem mindig együtt kezdődik a nőével. Az a látszólagos szabadság, amelyben nőink most élnek, alapjában véve nem változtatta meg őket. Nem is változtathatja meg északi leányainak ősi tisztaságát. * így a nőnek rendesen nincs meg se elméleti ismerete, se testi mivoltában nem olyan előrehaladott, hogy csak el is képzelje, miből áll a fizikai házasság? A vőlegény elborzaszthatja, megijesztheti anélkül, hogy akarná, vagy tudná. Mert — nem ismervén a nő természetét, sőt a saját hibájának létezését sem, — bántja, sérti társa kifejezetlen, nagy fájdalma.

Mégis úgy hiszem, a házasság első napjaiban gyakran a fiatalember még érzékenyebb. Sokszor több benne a romantikus hajlam, könnyebben megbántható minden dologban, — úgy lép a házasságba, hogy még bensőbb örömet remél a szellemi és testi egyesüléstől, mint a lány, a nő.

* Ne felejtjük el, hogy az eredeti *angol* nőkről szól. De ha apró különbségektől eltekintünk, észre kell vennünk, hogy ezeknek az igazságoknak a *lényege* nálunk is mélyen igaz!

Viszont a férfi hamarabb eltompul, eldurvul; hamarabb válik cinikussá. Készebb arra, mint a társa, hogy a boldogságot úgy tekintse, mint valami érthetetlen álmot, utópiát.

Bizonyos, hogy a nő lassabban ismeri fel, hogy csalódott. A házasság nemi oldalán pedig mégis ő az, akit *mélyebben* sebeztek; az a maró seb beleeszi magát a legbensőbb valójába, felémészi egész életét.

A tökéletes boldogság olyan egység, amely miriádnyi elemből tevődik össze és ki van téve ezer bomlasztó tényező támadásának.

Ha érinteni akarnám a házassági boldogtalanság, bajok, kelletlenségek valiamennyi fajtáját, tucatjával írhatnám a vaskos köteteket. De mert azokhoz szólok, akik olvasnak, vagy olvashatnak különböző fajtájú ilyen műveket, hát nem térek ki olyan dolgokra, miket már előttem is sokan megírtak. Abnormális esetekkel se foglalkozom, melyek akkora részt követelnek a nemekről írott minden munkában.

Az utóbbi években sokan foglalkoznak annak a veszedelemnek a vizsgálásával, amely a prostitúcióban rejlik. Ezek a veszedelmek köztudomásúak, nem kell tehát sokat bizonyítgatnom, mennyivel könnyebben lehet boldog az a házasság, amelybe a férj nem visz ezekből: a ragadós nemi betegségekből. Tudjuk, hogy ezek megfertőzhetik a feleséget, a gyermeket, sőt ezt néha már a születése előtt is. Fontos tehát, hogy

aki nem kerülte el ezeket a betegségeket, ne házasodjon, míg alaposan meg nem gyógyult belőlük.

Arra sincs szükség, amikor jóindulatú, bizó fiatal párokhoz szólok, hogy rávilágítsak azokra a veszedelmekre, amiket az iszákossága vagy az önzésnek egyéb, nyersebb alakjai rejtenek magukban.

Az alaptörvények ellen elkövetett finomabb, szubtilisabb természetű visszaélésekről van itt szó. Ott kezdődik a tragédia, mikor a két fiatal egyáltalán nem is tud némely meglevő, elvitáz - hatatlan természeti törvény létezéséről. Már pedig csakúgy, mint mindenütt a természetben, megbűnhődik az, aki annak törvényeit megszegi. Akár tud azok létezéséről, akár nem.

A jelenleg uralkodó tudatlanság zűrzavarában az az első jele annak, hogy valami nincs rendben a fiatalok közt, mikor azok, akik együtt a paradicsomba reméltek jutni: kezdik magukat egyedül érezni. Megérik, hogy az, akivel mindenben közösen akartak élvezni, örülni, némely tapasztalat és az egészséges élvezőtehetség hiányában szenved és nem tudja megérteni a szeretett lény kívánságait. Sokszor jelentéktelen dolgokkal kezdődik a baj, mégis a gyökerei láthatatlan mélységekben fészkelnek. Sokszor a nő órák-hosszat zokog olyan csekélységen, aminek nevet se tud adni. A fiatalember pedig — úgy képzelte szegény, hogy imádottjával földöntúli kalandokat fog átélni — érzi, hogy korlát emel-

kedett kettejük közé. Érthetetlen, jelenlékelen korlát.

Olyan különös testünk-lelkünk, érzéseink közt a misztikus közösség, hogy bűnökért, amit a házasságok a közös funkció helytelen gyakorlása és némely törvények figyelmen kívül hagyása miatt elkövettek, más, meg más területen ütközik ki a »büntetés«. Míg hirtelen feleszmélnek: hiszen csak félreértés fakadt a közös megértés talajából! Előbb-utóbb mindkét szív a végtelen egyedülvalóság érzését rejti. Kifogásolhatják, hogy ez a megállapításom nagyon is általános. Holott számtalan, valóságos élet megfigyelésén alapszik. Olyan asszonyoktól, akiknek a házasságát általában boldognak, sőt mintaszerűnek tekintették, titkos fájdalomról, bánatról hallottam panaszt. Ezt a férjnek sejteni sem engedték. És nagyon sok férj tudja, hogy hitvese elől hányszor kell takargatnia a csalódottság érzését. Talán a hitvesi ölelés hidegsége miatt? Talán amiatt, hogy van az asszonyban valami tartózkodás, valami soha meg nem fogható?

A meg nem értettségnek ez a tudata hamarabb kifejezésre talál a nyers, közönséges természetűben. A házastársak egymással való elégedetlensége nemcsak ezer könyvben, színdarabban van szemléltetve, hanem az élclapok mindennapi csevegéseinek állandó tárgya is.

Mióta annyi az új »mozgalom«, mindenki hivatottnak érzi magát arra, hogy kifejezést adjon

véleményének: a házasság rémesen rossz intézmény. Sokan úgy képzelik: ha egyszerűen eltépik az összefűző láncot, ha újat fonnak más személlyel: az életük egyszeriben harmonikus, boldog lesz. Ezek a reformátorok sokszor elfelejtik, hogy ha nem tudták a módját annak, hogyan alkossák nagygyá, boldoggá azt a házasságot, amelyben élnek: aligha fogják tudni, mihez fogjanak a másikkal! Csak a szerelem művészetének alapos és kellő tanulmányozása hozhatja ki, valósíthatja meg, keltheti életre az összekapcsolt felek létének minden örömeit, szépségét.

Ha meg is tanultuk: idő kell a *Szerelem Művészetének* gyakorlására. Ellen Key azt mondja: »A szerelemnek békére van szüksége; álmodni akar; *nem élhet meg a maradék időn, a maradék egyéniségünkön.*«

Bizony való igaz, hogy a világ modern életének vad forгатagában a Szerelem nemcsak báját, szépségét veszti, de még legszükségesebb alkotórészét, életelemeit is. A túlekedésnek, vad-ságnak rossz hatását többször érzi meg a nő, mint a férfi. A városi élet túlfűtöttsége »sietőség«-re izgatja a férfit, *míg ellenben késlelteti, lassítja a nőben előidézett hatást.* Ami ennél is rosszabb — olyanoknak, akiknek van idejük a szerelemre, nincs hozzá kellő alkalmuk. A békés, regényes szerelmi játéknak nincs helye az autók és mozgószínházak világában. Nem

úgy, mint az erdőn, a berekben, ahol a roz-
maring és levendula illata édes kifogás a szen-
vedély lassú és mély kölcsönös felkeltésére. Ná-
lunk a fizikai szenvedély, amely olyan gyor-
san kél a férfiban, *mindent le szedet gázolni!*
A tanulatlan férfi csak egyet erőltet, egyet kivan:
vágyának kielégítését. A nő, — lévén a termé-
szete ilyen — *megbocsátja ezt* a durvaságot.
De előbb-utóbb fellázad a szerelme! Eleinte
talán titokban — aztán *örökre*. Ha színlel is
külső gyengédséget, bensőleg csak megveti, át-
kozza azt az aktust, amely eredetileg a folytonos
elragadtatás forrása kellett volna, hogy legyen.

Annyi ember született, nevelkedett korunkban
mesterséges és nem őszinte légkörben, hogy is-
meretlen előttük az a legegyszerűbb tény is,
hogy a szerelmi aktusnak örömtelnek kell lennie.

Valamelyik előkelő amerikai orvos ezt a cso-
dálatos kijelentést tette: *»Nem hinném, hogy
a nemi aktus kölcsönös gyönyörűségének külö-
nös befolyása lenne az élet boldogságára.«*
(»Amer. Med. Assoc. Rep.« 1900.) Ez csak
egy szemelvény! De sok kitűnő orvosi szak-
tekintély, gynaekológus, fiziológus mélységes tu-
dattalanságban, tévedésben van az emberi nemi
élet legeslegmélyebb tényezőinek hatásairól.
Nem csoda hát, ha a normális szerelmes-pár
— akármilyen reményteljes is — tönkreteszi,
elsikkasztja azt a gyönyört, amely az életének
a koronája kellett volna, hogy legyen.

III

A nők „szeszélyesek“?

„Micsoda nagyszerű lényt fest elém a képzeletem, mikor „Nő“-re gondolk! És hogy vágyok utána minden ízemben! Pedig tudom, hogy sohase fogom megtalálni; az én álmom megvalósíthatatlan. Mert van ilyen? Akihez bánatomban, bajomban minden emberi fájdalommban menekülhetek akinek elmondhatom minden képzelt nyomorúságom, és minden tündérialmom? Megkísértettem egyszer-kétszer: formálok én magamnak ilyen hölgyet! Olyat, aki fel van ruházva a jóbarát minden tulajdonságával... Megkísértettem! de eddig még nem hivalkodhatom sikerrel!

(HERRICK)

MI A SORSA az átlagembernek, mikor boldogan, reményteljesen feleségül veszi a lányt, aki megtetszik neki? Egész lelkével kölcsönös, életfogytiglani boldogságra vágyik. Elhatározza, hogy eleget tesz mind a jótanácsnak, mit apjától, orvosától kapott. Minden csekélységben előzékeny; nem használ goromba szót; a menyasszonyával boldogan sétálgat; kirándulásokat tesz; olvasgat: s ha olyan fokon állnak, tán együtt dolgoznak is. Mégis pár hónapra a házasság után, esetleg pár évre: mintha eltávolodtak volna egymástól. A férfi hi-

degnek, meg nem értőnek találja a nőt. Még a legjobb barátja előtt is csak kevés ismeri be az ilyesmit. Hanem minden szív tudja a maga baját, fájalmát.

Néha csak nevet ezen a férj. Barátságosan csipkedi, ingerli az asszonyt, hogy »női szeszély« csak minden baja. És minden férj azt hiszi, hogy az ilyesmi nem is jelent sokat s vidám szóval rejti el mély szerelmét. Lehet, hogy így is van. Hanem azért szerelmének legmélyebb gyökerén rágódik valami: az a gondolat, hogy az asszony »szeszélyes, ellenkező«. Érzi, hogy időnkint megmagyarázhatatlanul hideg. Olykor, ha »igazán nem csinált neki semmit«, a nő szeme könnyel van teli. Érthetetlen, esztelen könnyek, miket a nő maga se tud igazolni.

A férfi kezdi észrevenni, hogy néha gyengéd szerelme, romantikus közeledése mosolyt, örömteli odaadást vált ki asszonyából, néhány nappal később pedig ugyanilyen — vagy még forróbb — közeledésre a nő hidegséggel felel, vagy a melegsége erőltetett. Ha nem is tesz rá megjegyzést, az ilyesmi mélyen sérti, bántja a férfit. S a mély, megokolhatatlan megbántás sokszor a szerelmének vet véget. A férfiak szeretik azt érezni, hogy a nőt, aki a legdrágább a világon előttük, megértik s hogy az a nő egy értelmes lény.

Mikor aztán a kimagyarázhatatlan meg nem értés darabig eltart: a férfi, ha féltékeny ter-

mészetű, körülnéz a nő ismerősei közt. Ki lehet az, aki a figyelmét leköti, más irányba tereli. Mert bár maga se hiszi, mert hihetetlen, hogy más lép a lábbelijébe (ahogyan ő gondolja), némelyik mégis a vetélytársban keresi a saját sikertelenségének magyarázatát. Sokszor van úgy, hogy mikor a férfit a nő hidegsége meglepi, sajátmagába tekint. Látja, érzi, hogy a saját szerelme, a saját vágya csak olyan forró, aminő volt néhány nappal azelőtt. A saját szívet jól ismeri; érzi a romantikus szenvedelmet, amire a nő szépsége ragadja. Emlékszik rá, hogy néhány nappal előbb heve hasonló érzést támasztott a menyasszonyában, a feleségében. Ha logikusan akar következtetni, arra a pontra jut, hogy vagy vetélytárs van a dologban, vagy a nő természete érthetetlen, ellenségeskedő, szeszélyes. Az ember igazán megőrülhet akármerlyiken!

Általánosságban kevés a férfiben a türelem a szeszélyek iránt. A legőszintébb igyekezetét megsemmisíti, üressé teszi a »szeszély«. A nők szeszélye — legalább úgy látszik — minden értelemmel dacol. S mert *az értelem a férfinek legdrágább és legnehezebben szerzett kincse* — hisz az emelte fel az emberiséget az állati sorból — nem bírja elviselni *annak hiányát, semmibevevését.*

Hogy a menyasszonya illogikus, hogy hiányzik belőle az édes értelmesség, — ez mind

olyasmi, aminek a felfedezése fáj a férfinak. De elnyomja e gondolatot, hallgat.

Néha a fiatal férfi, mikor fájdalmat okoz neki, hogy esetleg megbántotta a nőt — talán túlheves szerelmével — úgy akarja kibékíteni, hogy tartóztatja önmagát. S megkérdi magától: Ugye a vallásos, erényes tanító mind önmegtartóztatásról prédikál? És akkor ifjúságnak szánt könyveket olvas, azokban aztán talál önmegtartóztatásáról, »önfegyelem«-ről (sokszor helytelen) intelmeket. Elnyomja hát gyöngédsége kifejezéseit. Dolgozik kora reggeltől késő estig, amelyett, hogy menyasszonyának az ujjahegyét csókolgatná. Ahelyett, hogy az alkonyati órát édes kettesben töltené vele.

Ha van benne megfigyelőképesség, csodálkozva látja, hogy a nő újra csak adja a megbántottat! Újra elgondolkodó, hallgatag. A férfinban mély vágy él a *megértés* után — ifjú embereink legjobbainak e jellegzetessége, hogy megértse azt, akit szeret. S akkor kér, könyörög, hízeleg: mondja hát el a nő, mi bántja őt újra. És ámulva jön rá, hogy *most* meg az a baj, hogy nem volt elég kedves, elég meleg! Hogy elhanyagolta; egyszóval, hogy nem tette meg mindazt, ami előbb elidegenítette tőle a nőt. Hogy nem tette meg, amit pedig annyi igyekezettel tartott vissza!

Akkor a férfi kétségbeesetten kérdi, marcangolja önmagát: — Úristen, most mihez kezdjen?

Ha »művelt« ember, megszerez minden könyvet, amely a »nemi kérdés«-t tárgyalja. Azokban azonban nem igen talál sok helyes útbaigazítást. Megtanulja, hogy minden álláspont kedvez az »önmegtartóztatás«-nak; de talál olyat is (a szerző természete, felfogása szerint), amelyik azt mondja, hogy az »önmegtartóztatás« annyit jelent, hogy házastársi minőségben a feleségével hetenként háromszornál többször ne találkozzék. Vagy pedig egyszer egy hónapban. Vagy pedig egyáltalán nem, kivéve a gyermek nemzését. Nem talál *természetes* magyarázatot. Nem olyat, aminek a *Természet Törvénye* adja meg az alapot.

A vérmérséklete szerint megkezdí az ön-megtartóztatást* .

De megtörténhetik — és valószínűleg meg is történt minden házasságban egyszer-kétszer — hogy eljön az éjjel, mikor a férfi, aki hősiesen állta az önmegtartóztatást, ott a mellette levő vánkoson, könnyek árjában fedezi fel a feleségét.

Nosza, tanácsot kér — a barátaitól, talán az orvosától. Dehát a barátok — a házi orvos — se tudnak többet, mint elsőrendű európai szaktekintélyek. A kitűnő Forel professzor (*A nemi kérdés*, magyarul megjelent 1908-ban) ilyen tanácsot ad:

»A nagy reformátor, Luther Márton, aki praktikus

ember volt, azt az általános szabályt állította fel, hogy *heti hét-három érintkezés* házasságban és a legmagasabb nemi teljesítőképesség idejében a legmegfelelőbb.« Orvosi tapasztalataim nagyjában megerősítik az ő állításait, és véleményem szerint ez megegyezik avval a normális állapottal is, amelyet évezredekken keresztül *a férfi* megállapított magának. (*A dült betűkért én vagyok felelős. M. C. S.*)
 A. rendkívül fejlett és széles látókörű gondolkodónak ez a kijelentése még jobban megvilágítja, hogy milyen kevés figyelmet tanúsítottak eddig arra, hogy mi hát a nő álláspontja ebben a kérdésben, mik! a nő természetes követelményei? Azok a férfiek, akik ezeket a szabályokat túlkomolyan veszik, rossz tapasztalatokat szereznek, mert a normális férfi sokkal tovább is képes érintkezés nélkül megglenni és ez kötelessége is: nemcsak akkor, ha a felesége beteg, hanem a menstruáció és terhesség idején is.«

Sok férfi nem olyan belátó, hogy némely tanácsot, mely megfelel az élet »standard«-jának, megfogadjon.

De van olyan férfi is, alá a legmesszebbre elmegey önfegyelmében, csak hogy eleget tegyen a saját-szive sürgetésének, amelyik arra ösztönzi, hogy igazán boldoggá tegye a társát és következésképen saját magát is.

De akármilyen őszintén is kívánja jó hajlamait követni, a férfi előtt ott a nagy kérdés: — Hogyan, hová?

Ezer vezető, irányító út — millió más és más utat, irányt jelöl meg. A fiatal férj előbb hol egyik, hol másik irányt követi. És az asszonya

mégis elégedetlen, érthetetlen — szeszélyes. Végre a férfi elcsüggedten belefárad a küzdelembe. Az asszony lemondóvá, apatikussá válik: belesik abba az állapotba, amiben egyszerűen teljesíti azt, amit »hitvesi kötelességé«-nek ismer el! De a férfi szívében él a visszhang, az önvád: az asszony elégedetlen. — Csak ne volna az a nő olyan »szeszélyes«, — gondolja — még mindig boldogok lehetnénk!

író, regényíró, poéta és drámaíró az emberi élet legrettentőbb tragédiáiért a női természet érthetetlenül »szeszélyes« voltát, »akaratosságá«-t, »makacsságá«-t teszi felelőssé. A jólelkűek — apásán — mosolyognak s megmagyarázzák, hogy a nők inkább ösztönös lények; gyerekesebbek; nem olyan értelmesek, mint a férfiak. A »keserűek« gúnyosan nevetnek, szemrehányást tesznek, vagy megrójják azt, amit nem értenek a nőben, ami megszegyeníti az ő értelmüket s ami *az ő* szemükben »észszerűtlen boldogság.«

Furcsa, hogy azok, akik a természet törvényeit keresik e világunk legkisebb területén is, elhanyagolták azt a legfontosabb természeti törvényt, ami sokkal közelebről érint bennünket, mint akár a planéták megnevezése, akár rovarok gyűjtése, hogy *a nő nem szeszélyes; nem különösebben szeszélyes!* Lényének némely alaptörvényeit már régen felfedezték volna, ha csak sejtik is ennek az alaptörvénynek a létezését.

De a férfiak társadalmi berendezkedésének általában sokkal jobban kedvez az, ha vállat vonnak és megmosolyogják a nőt, mint szeszélyes lényt, akinek — ha kedvük úgy hozta — udvarolni kell, de nem tanulmányozni őt.

Homályosan talán felérik a férfiak, hogy az élet egyik legnagyobb vonzereje a férfi és nő közötti nemi *különbség*. De ők szívesen kapnak az után a könnyű, felületes felfogás után, hogy tőlük a nők tulajdonképpen csak szeszélyességben különböznek! És mikor egyszerűen szeszélynek tulajdonítják azt a hidegséget, amelyik időközönként a legszenvedélyesebb nőre is rájön: a férfi jó adag lelkiismeretlenséggel igazolja sajátmagát azért, hogy akármilyen állapotban kényszeríti a nőt, hogy neki kedvére legyen.

A körülmények a mi világunkban úgy alakultak, hogy mostanáig a kutatók, a tudományos felfedezők, történészek és statisztikusok, poéták és művészek — mind férfiak voltak. Következésképp a nő együttélési álláspontját nem képviselte senki. A gazdasági függés a nőt nagyon soká tartotta kényszerhelyzetben. Védelemre volt szüksége, míg gyermekeit szülte. Ez a védelemkeresés alkalmazkodóvá formázta; mindig olyan kellett hogy legyen, aminőnek a férfi kívánta. Elrejtette, elnyomta természetes érzéseit, a saját fel-feltörő, mély gondolatait.

A legtöbb nő intellektuális alapon nem is jött rá, bár homályosan, ködösen soknak van tu-

datában — hogy természete, fizikuma hullám-szerű változásoknak van alávetve. Ezek fölött a férfinak semmivel sincs több hatalma, mint a tenger apálya, dagálya fölött. Az óceán legyőzi az embert; uralkodik fölötte és kineveti meddő igyekezeteiben. *A nő pedig fejet hajt akkor, mikor a férfi vágyával bármikor uralkodni akar a teste fölött.* A férfi semmibe se veszi ezeket a hullámzásokat: közeledik hozzá, vagy távortartja magát a nőtől akkor, amikor neki tetszik, vagy jónak találja. Pedig a nőben élő ilyen ritmikus hullámváltozás dacol a férfival — a holdhónap menstruációjában, a terhesség tíz hónapjában, mikor gyermekét viseli és annak születésekor, a tizedik hó utolsó szakában. Ezek a dolgok túlerősek ahhoz, hogysem a férfi azokat lebírja. A nők nemi életének finomabb apálya és dagálya a maga szubtilis voltában elkerülte a férfiak figyelmét, gondját.

Ha az úszó homokos partot ér apály idején ott, ahol kék hullámokat remélt, vájjon szidja-e a »szeszélyes, rakoncátlan« tengeret, mert a fürdőjétől megfosztotta?

S lám: a leggyöngédebb férj is csak szeszélyt lát a nője hidegségében, amikor az engedni kényszerül teste kívánalmainak akkor, amikor a nemi dagály benne apállá változott.

Van ennek a problémának másik oldala is, amit még kevésbé vesz figyelembe a társadalom. A szerelmes asszony tragikus alakja, akiben

tombol a szerelmi dagály s a férje nem ismeri fel hevének gyöngéd kinyilatkozását. Vérszegény, mesterkéltnapjainkban gyakori eset, hogy a férfi vágya csak felületes szükséglet. Gyorsan kielégíthető; színtelen, szépség nélkül való. Nem ismeri a szerelemnek azt a szövvényes egészét, amit csak a szerelem misztériumainak alapos ismerője élvezhet ki. Az ilyen férfi aztán a feleséget vakmerőnek, szeszélyesnek, vagy boszuállónak találja.

Csodás dagályok kelnek a nőben; az emberi fajta múltjának millió emlékétől, színétől, illától gazdagon. A paradicsomkert rózsakoszorús szerelmeskedéseitől kezdve ezer változatban és kifejezésben élnek: csak kész legyen a férfi megtenni az első lépést arra nézve, hogy a nőben mindezeket felismerje, hogy szívesen üdvözlje. Ritkán meri a nő, még ritkábban a feleség,, a szívét kitenni annak a csapásnak, amit akkor érezne, ha ő volna a hívó fél drága szerelmi játékra — melyre a férfi nem reagál! A férfi kezdeményezésére ezer finom jellel jelezheti, hogy itt a dagály ideje. És akkor a férfi is ezer örömét fogja benne lelteni. Hanem ha a férfi mindezt nem veszi észre, süket és vak: akkor marad a nőnek a hallgatás, az érzékek elnyomása és az elkerülhetetlen eredmény: *önmagának megvetése*. Végére pedig harag a férfi iránt, aki ilyen lealázó helyzetbe hozta és amellet folyton a »szerelmé«-ről beszél!

A nők ilyen fiziológiai reakcióinak lényege sok modern férfi előtt annyira ismeretlen, hogy nem is rendkívüli a Mrs. G. esete. A férje megszokta, hogy kényeztesse őt és gyakran érintkezzék vele, de sohase vette magának a fáradságot, hogy felkeltse benne azt az *előzetes érzés-állapotot*, amelyikre kölcsönös egyesülésnél *szükség Van*. Az asszony, mint egészen ártatlan lány ment férjhez, de sokszor volt az a homályos érzése, mintha a férje szerelme valahogy hiányos lenne. Sohase csókolta meg, csak az ajkát, az arcát. Egyszer, a nemi dagály tetőpontján, az asszonynak (egész öntudatlanul) az a vágya támadt, hogy a férje fejét, ajkát szeretné a mellén érezni. Érzékeny összeköttetés áll fenn a nő keble és egyéb nemi érzékei közt: nemcsak a testét remegteti meg, de a poétikus szépség egész világa van a szerető asszony ama vágyában, hogy érezze a még meg nem fogant gyermeket, amely vágy gyengédségbe olvad szerelmese iránt, aki ajka lágy érintésével e sokféle örömet tudta fölkelteni benne. S mert az asszony félénken megkérte rá: Mrs. G. férje egy gyors, megismételetlen csókot nyomott a keblére. Ez a férj annyira tapasztalatlan volt, hogy nem tudta, hogy a férfi ajka a nő keblén mekkora gyengédségre lágyítja a nőt s legelső és legbiztosabb útja annak, hogy fizikailag előkészítse a tökéletes egyesülésre. Így megakadályozta természetes vágyának teljesülését; s mint-

hogy sohse tett semmit arra nézve, hogy azt a vágyat felkeltse, a nőnek semmi fizikai öröme nem volt a közösségükön. A merev, vagy hanyag férj meglegszik azzal, hogy sajátmagát kielégítse — fogalma sincs talán arról a viharos fájdalomról, vagy talán keserű haragról, amelyik az asszonya szívét marcangolja, de végeredményben megrontja az egészségét is.

Sokszor maga a férfi is áldozata annak a vak társadalmi szokásnak, amely »tabu«-nak tart mindent, ami a nemi kérdésre vonatkozik.

Társadalmi életünkben szokássá, tradícióvá vált, hogy a nő a saját testét és a jövőendő férje testét illetőleg virágszerű ártatlanságba takarózzék. Ezt a szokást néha olyannyira fokozzák, hogy némely lány házasságra lép és fogalma sincs arról, hogy a férjével való házassági viszony különbözik attól a viszonytól, amelyikben a fivéréhez áll. Mikor aztán a férje testének valódi természetéről meggyőződik, megtudja, hogy neki, mint feleségnek, minő szerepet kell játszania, egyszerűen megtagadja azt, hogy férje kívánságának eleget tegyen. Ismerek egy párt, ahol a férj lovagias, kedves fiú volt és mélyen szerette a feleségét. Évekig kellett várnia, míg a menyasszonya magához tért attól az ijedségtől, amelyik megszállta, mikor felfedezte előtte, mit jelent a házasság. Volt olyan menyasszony, akit az első éjszaka borzalma — ha a férjben kevesebb volt a tapintat — ide-

gessé, betegesen izgatottá, félénkké vagy levertté tett.

A lányok elérhetik a férjhezmenendő kort anélkül, hogy ismernék a házasság mibenlétét. Ez majdnem lehetetlennek látszik, ha nem volna igaz. Egy nagyon művelt hölgy — meghitt jóbarátnőm — elmondotta, hogy tizennyolc éves volt már, mikor sok-sok hónapig súlyosan kínoztta az a hiedelem, hogy gyermeke lesz, mert valamelyik táncmulatságon egy fiatalember csókot lopott tőle. Egy másik lány azt vallotta nekem, hogy a leggonoszabb természetű lelki szenvedései voltak. Egy kapott csóktól való félelmében, rettegésében annyira ment, hogy miatta hónapokig maradt el a havi menstruációja.

Ha az ilyen nevelést kapott lány férjhez megy: valóságos erőszakoskodási düh szállja meg a férfit. Mindenáron és azonnal ragaszkodik »házastársi jogai«-nak életbeléptetéséhez. Nagyon nehéz — majdnem lehetetlen — hogy az ilyen menyasszony valaha is átélvezze később a nemi közösülés gyönyöreit. Hiszen az ilyen kezdés kell, hogy örökös nyomot hagyjon rajta, azt az érzést, hogy a férfin csakis állati természete uralkodik.

Találtam valamelyik folyóiratban egy verset, amely kedvesen, élethűen adja vissza ezt a speciálisan női szomorúságot, fájdalmat:

» ... Olyan férfi legyen a párom, társam,
Ki földet túrni — egyébhez se tud?
Ha tűzből, forró lángból, násznak éjén

Ezer pacsirta röppen — vágyik égbe,
 Az ilyen csak előli, fojtja mindet...!
 Elfagyva, fásult, kábult nyoszolyánkon
 A lelkünk sűrű köd... bennünket eldob.
 Viseljük cifra »feleség« nevet
 S előttünk ásít ólomszürke, bágyadt
 Sok hosszú év... ifjúság, szerelem?
 A szenvedélynek, tűznek évei?
 Fásultan, kábultan ... így ... így ... a végig!
 Borzadva, fázva annak oldalán
 Kit férjül rendelt el kegyetlen sorsunk
 S marad nekünk csupán a remény,
 Hogy érett évek békéje jövend,
 — Bizony, odalisk, háremhölgy vagyunk csak,
 Lakunk, eszünk, élünk — jeltartanak.«

(KATHERINE NELSON)

Sok férfi, bár őszinte jóakarattal és gyöngédséggel lép a házasságba: mégis bir némi előzetes tapasztalattal arról, amit »vásárolt szerelem«-nek hívnak. Ilyenkor a férj sokszor beleesik abba a hibába, hogy összehasonlításokat tesz az új feleség, meg azok közt a tapasztalatok közt, miket prostituálnál szerzett. Avval érvel, hogy — mert a prostituált fizikai izgalmat, örömet mímelt az egyesüléskor, a fiatal nő »hideg, érzéketlen«. Az ilyen férjek talán nem veszik tudomásul, hogy mind a testi ténykedés, mozgás, mit a prostituált végez, csak betanult, eljátszott. A célja az, hogy üzletfele a saját érzéseinek tetőpontját kiélvezze. Ez pedig akkor történik legtökéletesebben, ha a nő, kit karjai közt tart, vele izgul, vele remeg.

Forel mondja (»A nemi kérdés«): »Prostituáltak társasága sokszor képtelenné teszi a férfit arra, hogy a nő pszichológiáját megértse, mert a prostituált alig egyéb, mint a férfi érzékeit szolgáló automata. Ha a férfi ezek közt keresné a speciális, női, nemi pszichológiát, nem találna mást, csak a sajátjának a tükkrét.

A prostituált tettetett nemi ténykedésének mégis megvan az a csalóka értéke, hogy valami igazit utánoz; olyasmit, aminek minden nő fölött ott kellene lebegnie, valahányszor egyesül férjével. Hanem a kulcs után, amelyik megnyitja asszonyában e villamos erőt, áhítattal kell kutatni a férjnek! S az ilyen kulcsa minden nőnek más és más!

Sokszor a sors a férfiakhöz is kegyetlen. Több az igazán művelt és magasszellemű ifjú ember, semmint hinnők, aki megtartja tisztaságát, hogy menyasszonyának ajándékozza. Ha véletlenül romlott nőt vesz el, vagy olyat, aki nem becsüli a szerelmet — esetleg olyat, aki anynyira »tisztá«, hogy megtagadja egész testét, sőt a közösülést — akkor a fiú nemes szándéka keservesen hiábavaló volt. Az is előfordul, hogy mikor már évekig küzdött forró, fiatal vérével, a férfi feladja a harcot s itt-ott enyhületért felkeresi a prostituáltat. Későbbi életében aztán megtalálja azt a nőt, aki igazán társává válik. Szánva elrontott múltját és a nő bocsánatát elnyerve — feleségül veszi. De van úgy, hogy

az asszony szenved meg, ha a férfi ugyanolyan mértékkel méri őt, mint más nőket, akikkel eddig érintkezett, vagy (bár ez ritkábban fordul elő), ha tökéletesen más lényt lát benne, mint a többiekben. Tudok egy férfiről, aki alaposan züllött élet után találkozott egy nővel, akit megszeretett, tisztelt, imádott. Elvette, de hogy a nő »tisztasága« szeptőltenül megmaradjon, hogy mindenáron különbözzék a többitől, igazi házaseletet sohasem élt vele. Ebből a nőből nagyon szerencsétlen asszony lett, mert szenvedélyesen szerette a férjét és gyermeket is kívánt. S a férfi »kiállhatatlanul szeszélyesnek« tartotta, mikor szegény lefogyott, ideges lett.

Talán igazabb színben látta volna ez az ember saját magát, ha felfogja, hogy vannak lények, melyek egyszerűen elhalnak, *elpusztulnak*, ha pár nélkül maradnak. (Lásd a Függelékét.)

A mi modern társadalmunkban nagyon mélyen gyökerezik az a felfogás, hogy a nőt lealacsonyítja a nemi érintkezés. Ezer forrásból táplálkozik ez a téves felfogás; elsősorban a korai Szentegyház aszkéta ideáljából ered és abból a tényből, hogy a férfi a nőt valósággal mint szerszámot *használta*, majdnem mindig tekintet nélkül a nő kívánságaira, vágyaira. A nő nevelése, az általános társadalmi felfogás odaírányult, hogy a nőt kiszabadítsa ebből a megalázó helyzetből és így tévesen azt a felfogást táplálta, hogy a nemi élet alacsony, lealázó és

csakis fizikai szükségesség, aminek a tiszta nő fölötté áll.

Házasságban a férj mindig hasznát vette »férfi jogai«-nak, amikor ő maga akarta.* Törvény, szokás csak megerősítette azt az álláspontot, hogy akkor közelíthetett a feleségéhez, amikor ő akarta, s hogy a nőnek egyáltalában nincs kívánsága, alapvető szükséglete az egész dologban.

Nem is sejtik, hogy ritmikus nemi apály, dagály él a nőben, s ha engedelmeskednének a jelzéseinek, nem csak több örömet, nem csak több egészséget, életkedvet szereznének a nőnek, hanem kétségkívül kiirtanák a szeszélyességéről hirdetett mítoszt is. Tanulmányoztuk az óceán, a hang, a fény hullámainak hosszúságát: de mikor fogják az Ember fiai, leányai a nőben élő apály-dagályt tanulmányozni s mikor ismerik fel a vágy változásainak, forgásának törvényeit?

* „Házastársi jogok“ 1891 május 16. 383. oldal. A hagyatéki bíróság köréből, Somers House-ból írja S.: „1733 előtt minden jogi ügyet latinul vezettek. Az a szó, amit „rights“ (jog)-nak fordítottak, az eredeti szövegben „obsequies“ (temetés, rítus, szertartás) megnevezés alatt fordult elő. Mikor pedig a latin helyébe az angolt tették meg a törvénykezés nyelvének, ennek helyébe a *ritus* szó lépett. Tehát a fenti értelemben használt „rights“ valami modern felfogású, goromba tévedés.

Például Romeo és Júlia, V. felvonás, III, jelenetében:

„Mely átkozott láb az, mely itt a csöndes éjét tapodja
Zavarva szertartásom, szerelmem rítusát?“

Igaza van Lord Esherneknél, mikor kijelenti, hogy nem bírta eddig kitalálni, hogy mit is jelent az, hogy „házastársi jogok?“ Tisztáztuk fent a kifejezés eredetét. Úgy látszik, hogy a hibát a múlt század első felének valamelyik betűszedője követhette el. És csak most derült ki a félreértés, amelyik annyi bajnak, bosszúságnak volt okozója. Ez újabb bizonyítéka annak, hogy milyen jól ismerte Shakespeare a törvény nyelvét.

IV.

Alapvető indulatok

„Férfiaknak nőkről való bírálata nagyon ritkán közömbösen tudományos alapon tett megfigyelés. A saját nemi érzésük erősen kiszínezi a véleményüket. A saját erkölcsi felfogásuk mindenben uralkodik, ami a nemi indulattal kapcsolatos... Vélemények, melyek a nők nemi indulatát tárgyalják, nem annyira ezeket az indulatokat tükrözik vissza, mint inkább az írójuk egyéniségét.“

(HAVELOCK ELLIS)

AZ ÚRIEMBEREK többségének véleménye szerint a nőnek nincs is *öntudatos* nemi indulata. Nem úgy, mintha tilos volna neki a szentimentális »szerelem«; hanem a fizikai, fiziológiai ingert értem, amely öntudatlanul fakad, egész függetlenül egy bizonyos férfitől. Igazában ez az *alkotó* indulat az életképesség, életfrissesség legmagasabb kifejezője. Olyan általános a mi országunkban az a felfogás, hogy csak romlott nőknek vannak ilyen érzéseik (különösen házasság előtt), hogy sok nő inkább meghalna, hogysem bevallaná, hogy *igenis* van sokszor elmagyarázhatatlan, forró vágya. Olyan forró, mint az eledel utáni éhség. De nagyon-

nagyon sok nő vallotta be nekem természetének ez igazi oldalát. Úgy, hogy egyszerűen és természetesen feltételeztem, hogy úgy-e, van bennük ilyen indulat? — hiszen normális nők. Inkább csak azt kérdeztem tőlük: *Mikor?* A feleleteikből aztán olyan tényeket gyűjtöttem, amelyek alkalmasak a nőkről hozott sok elméletnek a felborítására.

Némely nevetséges abszurdumot, amely a tudomány« neve alatt jelenik meg, forog közszájon, legjobban illusztrál Windscheidnek a »Centralblatt für Gynäkologie«-ben közzétett megállapítása: »Normális, különösen magasabb társadalmi fokon álló nőben a nemi ösztön csak felvett, nem veleszületett tulajdonság. Ha pedig veleszületett, vagy pedig sajátmagától kel benne életre, akkor a nő *abnormális*. Ha a nők nem ismerik ezt az ösztönt házasságuk előtt, nem is veszik észre a hiányát akkor se, ha nincs alkalom az életben, hogy megtanulják.«

Ennek az álláspontnak az ellenkezőjét igen szépen kifejezi a Héráról szóló regében Ellen Key. Héra leküldötte a földre Irist, keressen három erényes és tökéletesen ártatlan leányzót, kiket még soha semmiféle szerelmi álmom nem környékezett, meg nem rontott! Íris talált is ilyeneket. Csakhogy nem vihette magával őket az Olimpusra, mert már előbb küldöttek értük, hogy helyettesítsék az Alvilágban a kiérdemesült Fúriákat... Mindazonáltal igaz, hogy a lányok

nevelése, amelynek az a főcélja, hogy eltitkolják előttük az élet nagy igazságait, az a határozott tanítás, hogy a faji ösztön aljas és szégyelni való dolog, végtére pedig az a társadalmi rend, amely annyi nőt tesz függővé a férj akaratától és pedig nemcsak az élet szépségeinek, a fényűzésnek, hanem még a mindennapi kenyérnek megszerzése céljából is: mindez hozzájárul ahhoz, hogy elfojtsa a nő természetes nemi indulatait. Ami mégis megmarad belőle, azt elferdíti, rejtegetni igyekszik.

Az is igaz, hogy északi éghajlatunk alatt a nőket általában kevésbé izgatja ez az ösztön, mint a délieket, — továbbá az is igaz, hogy az érett kor kitolásával — mert örökké fiatalok akarunk maradni — megesik az, hogy a nő megközelíti, vagy el is hagyja a harmincat, és nem is ébred tudatára annak, hogy benne is létezik, buzog a természetnek ez a legmélyebb szózata. Holott sok évvel előbb alaposan elővette őt ennek az ösztönnek fel nem fogott, át nem érzett, öntudat-alatti forgása, hatása, kábulatba ejtve egész lényét. Az is előfordulhat — részben a társadalmunkban szokásos és ösztönöket elfojtó behatás alatt — hogy a nő férjhez megy anélkül, hogy ezek az ösztönök felébredtek volna benne. Sokszor a férjes nőben azért hal el az érzés, mert a férfi akkor érintkezik vele, mikor a nő azt természetszerűleg nem kívánja, sokszor pedig nélkülözi, — mikor megint

csak természetszerűleg hajlamos rá. A természetes vágy vonala valahogy elbillen, ellaposodik. Legkevésbé sejtett eredménye annak, mikor a férfi mint szenvedélye engedelmes eszközét használja a nőt, az, hogy a végén csakugyan azzá is válik. Azok a férfiak — és számuk jókora! — kik panaszkodnak, hogy derék nőikben nincsen tűz, se hév, a legtöbbször csakis maguk az okozói ennek az állapotnak. Ha olyankor kényszerítik a közösülésre a nőt, amikor az *természetes* örömet abban nem talál, még hozzá olyan módon, hogy a dolognak érzelmi, indító oka, romantikája sincs, akkor az ilyen aktus csak csökkenti a nő életkedvét. Hajlamossá teszi arra, hogy elhaljon benne a képesség, amellyel örömét találná ez aktusban akkor, ha a szerelemre alkalmas időpont bekövetkezett.

Bizonyosan igaz, hogy a modern életkörülmények tiltó irányzata mellett igen sok nő a nemiség létezéséről általában csak a házasság után vesz tudomást. Emberi lények lévén, a szerelmi párválasztás társadalmi, szellemi és intellektuális nehézségei nálunk valahogy elkendőzték a nők nemi életének fiziológiai alapját, törvényeit. Nehéz olyan nőt találni, akiben a természetes áramlatok ne volnának annyira összevissza bogoződva, hogy az elemeiket fel lehetne ismerni. De találtam nőket (különösen boldog asszonyokat, akiknek az érzései nem voltak komplikálva valamely más

szerelem ingerétől), kik férjüktől hónapokig éltek távol — mert azokat a hivatásuk (mondjuk, tengerészek voltak) messzire szólította. Ezekről a nőktől szereztem az alapvető érzés ritmusaira vonatkozó legjobb, legigazabb adatokat.

Ezek a nők, mikor naponkint vágyódnak a szeretett férj gyengéd barátsága után, úgy érzik — különösen bizonyos időszakokban — hogy folyton növekedik, érik bennük a vágy a teljes fizikai egyesülés, a végleges nemi aktus után. Nagyon sok ilyen férjétől elszakított asszony érez így; s akiket arra kértem, csináljanak érzéseik fokozódásának időpontjáról jegyzeteket, csodálatos egyöntetűséggel arról értesítettek, hogy ez érzéseik a menstruációnak pontosan előtte járnak, vagy egy-két héttel utána. Vagyis: *körülbelül minden két hétben*. Ilyen nőktől kaptam én az első vezérfonalat ahhoz, amit a női vágy »periodikus fordulási törvényének« neveztem el. Erről az igazán rendkívül elágazó problémáról tudományos és nagyon részletes tanulmányokat folytattam éveken keresztül! Hála egynémely hölgy nyíltságának és a tudomány iránt való jóindulatának, ismét mások készséges, meg-hitt bizalmának, egész csomó, nagyon érdekes tény hordtam össze, amikből egyesek, azt hiszem, most már általános érvényűek is és meglehetősen nagy orvosi és szociológiai értékük lehet. Elképzelhető, hogy mióta ez a könyv megjelent, még jó csomó újabb adattal gazda-

godtam; mindezek feltűnően megerősítik eredeti feltevéseimet, úgy, hogy semmi okom rá, hogy megváltoztassam az eredeti, általános szabályomat, amely rendes típusú, egészséges nőre vonatkozik. Tudományosan és részletesebben adataimat másutt adom közre.

A női vágy periodikus fordulásának általam megjelölt törvénye grafikai alapon, hajlított vonallal jelezhető. A vonal emelkedő, sülyedő, mint minden hullámvonal. Azonban legegyszerűbb és legalaposabb kifejezési formájától eltérően, a vonal hihetetlenül komplikálódhatik más ingerek behatása folytán. Ezek más, apró, rendszertelen hullámvonalakat hoznak létre.

Valamennyien néztük már, mint törnek meg homokos parton a tenger apró hullámgyűrűi; láttuk, hogy ha másfelől jövő vízár zavarja meg őket, összefolyik a kétféle gyűrűhullám szabályos alakok szerint, szinte kettévágva az előbbi hullámokat úgy, hogy a két hullámgyűrű elfolyik egymáson.

A nő olyan szenzitív és érzékeny hangszer, modern, civilizált világunkban pedig annyira alá van vetve számtalan ingernek, hogy alig lehet csodálni, ha nemi dagályának érzékeny hullámait elsötétíti, elzavarosítja sok más befolyás és pedig annyira, hogy azok rendje, folyása majdnem kivehetetlenné válik.

Mínthogy mindez a legszorosabban hozzátartozik könyvemnek e fejezetéhez, itt akarom adni

a női nemi élet ritmusáról, ismétlődő üteméről felállított tanulmányaim eredményét röviden és egyszerűen, mindenkinek érthetően.

Előbb azonban a nők életének némely más pontjára is rá kell, hogy világítsak.

A nőben élő szemlélhető holdhónapi ritmust — annyira kézenfekvő dolog az, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni — már tanulmány tárgyává tették a nők nemi életének egyéb funkcióival kapcsolatosan. Kísérleteket tettek, hogy hatását kimutassák a lélekezés mértékén, az izomerőn, a hőmérsékleten, a látás élességén, stb. Ezeket az eredményeket fel is jegyezték és szemlélhetővé tették egy egyszerű vonalú diagrammban, azzal a célzattal, hogy szemlélhetővé tegyék a nő változó életműködését a huszonnyolcnapos kör különböző időszakaiban.

Feltűnik az embernek, hogy milyen kevés újat és eredetit adtak ki ezen a téren. Hogy mindig teljesen ugyanazt a diagrammot hozzák, ismétlik egyik könyvtől a másikig. Marshall »Fiziológiá«-ja azt mondja, hogy az adatokat *Stellheimtől* vette, *Havelock Ellis* pedig *Von ötlói*. Más könyvekben hivatkoznak egyéb forrásokra is, de mindig csak a régi, egyforma diagramm az!

Megismétli ezt a diagrammot egyik nagy tudású szaktekintély után a másik. Pedig majdnem valamennyi pontot, amelyre ezt az illuzórikus hullámvonalat alapítják, kikezdték, megcáfolták már.

E szerint a diagramm szerint a nő életerejé a menstruációt megelőző néhány napon éri el legmagasabb fokát, a legmélyebb apályt a menstruáció alatt mutatja s utána közvetlenül hamarosan ismét növekedővé válik. Majd marad egészen egyforma mindaddig, míg újra emelkedik s ez már a legközelebbi menstruáció-periódus. Ez az ismert egyszerű görbe egyszer igaz, egyszer nem a női vérmérséklet, életerő, izomerő és egyéb, kikutatott hasonló tényezők dolgában. Az én munkám, nőkön végzett nagyszámú megfigyeléseim mind arra engednek következtetni, hogy ez a görbe *nem képviseli helyesen* a női nemi életerő hullámzását, változását.

A tárgy annyira elágazó, olyan kevésbé áttanulmányozott, hogy túlságosan nehéz volna általában belehatolni anélkül, hogy néhány részletet is érintsünk. Némely olvasó esetleg unalmasnak is találja ezt a kérdést, amelyet valamennyien feltettük már. És valószínűleg hiába okoskodtunk rajta, hogy mi is tulajdonképp a menstruáció? Erre nincs még felelet. A laikus azt mondaná, hogy erre a kérdésre akármelyik orvos azonnal megfelel. Pedig sok tudós orvos nagyon messze van attól, hogy megközelítőleg is feleljen erre a kérdésre. *(Lásd a Függelékben a II. jegyzetet.)*

Mindenféle variáció kering köztünk. Beszélnek a három és ötletes »hónap«-ról.

A mi nőink legtöbbször huszonnyolcnapos a

holdhónapja, amely huszonnyolc napban egyszer jő el a menstruáció ideje. Ha táblázatot állítunk fel egymást követő huszonnyolcnapos periódusról, s ha minden periódust egy egységnek veszünk, akkor megkérdehetjük, hogy ennek a periódusának melyik szakában érzi leginkább a normális, egészséges nő nemi dagályának legerősebb felgerjedését?

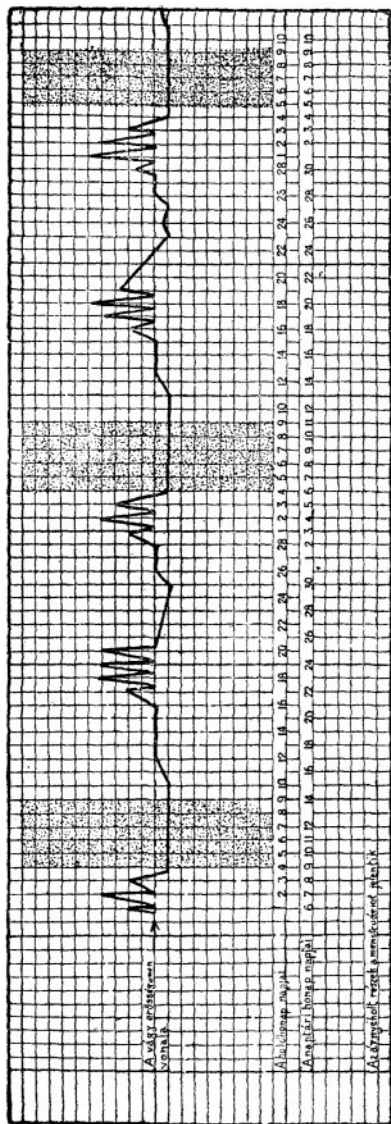
Az a nagyon kevés megállapítás, ami orvosi és fiziológiai irodalmunkban a nők nemi érzéseire vonatkozik, nagyon óvatos és bizonytalan. Marshall (A nemzés fiziológiája, 138. oldal) azt mondja például: »A legerőteljesebb nemi érzés időszaka általában a menstruációs periódusnak közvetlen befejezése után áll be.« Ellis azt mondja, hogy a vágy éppen előtte legerősebb, néha pedig utána, ő a felé a nézet felé hajlik, hogy a vágy természetesen egybeesik a menstruáció lefolyásával.

Én pedig roppant gondos kutatások során arra az eredményre jutottam, hogy az e tárgy körül uralkodó zavaros felfogás arra vezethető vissza, hogy ép ezen a területen óriási a különbség ember és ember között. Meg arra is, hogy az életben igen kevés nőnek van érzéke a tudomány és a tudományos kérdések kutatása iránt. Végül, mert a nemi vágy mély és alapvető ritmusát — úgy, ahogy én állapítottam meg minden normális nőben — takarja, elkendőzi ezer felület és időleges befolyás, a modern életből fa-

kadó ezer inger, elfojtó, vagy elfojtott érzés. Jelen munkámban azon igyekszem, hogy kihámozzam a mély, de természetes ütemet és mentesítsem a rendszertelen, felületesen bekapcsolódó hullámoktól.

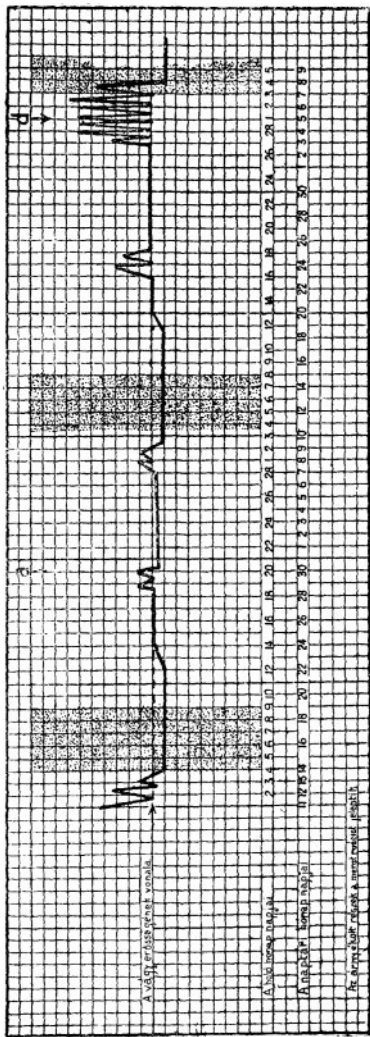
A túloldali táblázat szemléltetően segítségünkre lehet, megvilágítván azt, amit az utóbbi oldalon kifejtettem. Számos egyéni eredményből tevődött össze és jó közepes táblázata annak a ritmikus rendszernek, amelyik szerint a nő nemi életerejének feleslege megoszlik. A hullámok taraja feltűnően rendszeres, úgy, hogy két ilyen hullámtaraj következik el minden huszonnyolcnapos hónapban! Egyik közvetlen a menstruáció előtti két-három napon, a másik *utána*. Csakba a menstruáció megszűnt, következik egy majdnem egyenes pálya, amelyik a legközelebbi hullámtarajt, hullámhegyet *hozza*. Vagyis hozza azt a három napot, amelyik nyolc-kilenc nappal a menstruáció befejezése után következik. (Ez történik a tizennégy napnak — így a huszonnyolcnapos holdhónap felének — közepén az utolsó hullámhegytől számítva). Ha ekképpen a legegyszerűbb formájában nézzük a dolgot, meg lehet állapítani, *hogyan a vágnak kéthetes periódusa van*. Ez a kéthetes periódus pedig úgy van elrendezve, hogy az egyik pontosan és mindig *előtte* jár a mindenkora menstruációnak. Minden vágy-periódus hosszúsága, mondhatnók nagysága, összessége, a hullámtaraj ereje függ

I. TÁBLA

Ez a vonal az egészséges nők természetes vágy-idejének periódusos megújulását mutatja. Különböző okok a hullámvonal menetében okozhatnak kisebb szabálytalanságokat, de az általános ritmus azért nyilvánvalóan megmarad.

II. TÁBLA

Ez a vonal azt mutatja, hogy az elfáradás és a kimerültség milyen hatással van a vágy erősségére. Az *a* betűnél kisebbfajta emelkedés van, mert közvetlenül előtte és az *a* betű ideje alatt is a nő alpesi levegőn üdült. Az üdülés által emelkedett életerő és frissesség következményei a következők: a következő hullámbejegyzések számából és magasságából tűnnek ki a *d* betűnél.

a nőnek abban az időben való életerejétől, általános egészségi érzetétől. A három nap alatt — néha valamivel hosszabbra is nyúlik ez az idő, — a nő vágya egészen természetes és heves.

Máskor ugyanez a nő, ha fáradt és túldolgozott, a vágyat sajátmagában csak egynéhány óráig, vagy még kevesebb ideig érzi.

Fáradtság, izgalmas városi élet, rossz táplálkozás — csupa külső befolyás — itt nagyon erős nyomokat hagy vissza. Éveken, vagy akár egész életen keresztül annyira *lefokozhatja* a nő életerejét, hogy esetleg akadhat olyan nő is, akiben a nemi indulat önként nem is kelt soha életre!

A fáradtság e hatását, amely az életenergiát erősen redukálhatja, még olyan nőben is megtaláljuk, akinek a nemi érzése alaposan fejlett. *A 11. táblázatban ezt mutatom be.* A alatt a közbelső hullámtaraj nagyon redukált! Ez a táblázat különben nem általánosított, csak egy egyé-
nen végzett kísérletnek részletezett eredménye.

Az I. táblázaton feltüntetett görbék általánosságban egyszerűsített képét tükrözik annak, amiről kutatásaim eredményeképpen feltételezhetem, hogy az átlagos angol nőnek normális, tudatos nemi dagályát jelképezik. Egyik fiatalasszony ismerősöm megvallotta, hogy a férjével való testi egyesülés vágya — egész különállóan attól a vágytól, amely férje társasága után naponkint fejlődött — olyan természetesen adott jelt, akár

valami óramű, és pedig különösen a férj hosszas távolléte idején. De az emberi lények minden részükben nagyon különböznek egymástól, aminthogy két embernek nincs egyforma arcvonása, csakúgy nem láttam még két olyan nőt, akiknél a görbe alapos vizsgálat után *tökéletesen megegyezett volna*. Sok nő kifejezetten tudatában van annak, hogy *csak egyszer érez* nemi indulatot a holdhónapban. Ilyen nők közül némelyik akkor érzi a vágy periódusát, amikor a menstruáció előtt van, a másik pedig¹ közvetlenül utána. De azok is, akik általában csak *egy* vágyhullámot éreznek havonkint, egy másodikat is éreznek néha, ha nagyon jó a közérzetük, ha izgalmas regényeket olvastak, vagy olyankor, amikor például találkoznak azzal az emberrel, akit szeretnek és ez a találkozás véletlenül egybeesik a természetes, de elnyomott vágy idejével. Van aztán nagyon csekély számú nő, aki igazán kissé abnormálisnak látszik. Ezek a legerősebb vágyat a menstruális áradatkor érzik.

Már most, ha valaki elolvassa ezt és úgy véli, hogy majd kipróbálja az én álláspontomat s megkérdez efelől számos nőt, bizonyára nagyon ellentétes véleményeket fog hallani. Először is azért, mert a nők nem igen mondják meg az igazat ilyesmiről, aztán mert nagyobb részüknél néha az egyik, néha a másik vágyperiódus erősebb és csak az egyiket veszik észre,

ha egyáltalában észreveszik, tanulmányozzák. De gyöngéd és tüzetesebb vizsgálat után ily esetekben is *a vágy második hullámának a létezését okvetlenül megtaláljuk*. Ha egyszer a nők felfogták az alap gondolatot, sok olyan dolog, ami eddig bizonytalan, homályos és jelentéktelen volt előttük, egyszerűvé és érthetővé válik. Valamelyik orvosnő, akivel erről a tárgyról vitáztam, kijelentette, hogy az én felfogásom egyszerre világossá teszi előtte némely páciensén tett észleleteit; csak összefűzni, megmagyarázni nem tudta a dolgokat.

A nemi életről írott tudományos munkákban kevés nyomát találjuk ezeknek a megfigyeléseknek, de Forel ad egy érdekes példát. Azt mondja: »Mikor egy férjes nőt megfeddtem, hogy mért csalja meg a férjét, bevallotta nekem, hogy ő legalább kéthetenként kívánja a coitust, s ha a férje nem volt jelen, helyettesítette az első férfivel, aki útjába akadt.« Forel e mögött a tény mögött semmi törvényszerűséget nem látott. Az önfegyelem hiányát persze valamennyien mint erős *erkölcsi* abnormitást, eltérést észleljük ebben a nőben, aki a kéthetes erős periodikus vágyával tökéletesen beleillik a fiziológiai törvénybe. Ez a törvény pedig, úgy tűnik nekem, valóban uralkodik az átlagos angol nő normális nemi dagályán.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban érdekes Mózes törvényeinek a házasságra vonatkozó néme-

lyik szakaszát figyelembe venni. Nemcsak hogy nagyon szigorúan büntették azt, aki közeledett az asszonyhoz annak menstruációs periódusa idején (Móz. 3. XX. 18.) («...ha a férfi olyankor közösül a nővel, amikor azon rajta van a betegsége... mindkettőt zárják ki a népek maguk közül...»), de arról is gondoskodik Mózes törvénye, hogy a nőt minden menstruáció *után* néhány napig megvédje, megkímélje a közösüléstől. (Az én független kutatásaim eredményét így némileg megerősíti a régi keleti bölcsesség.) Modern írók hajlandók arra, hogy gúnyt üzenek Mózesnek ebből a törvényéből, mely éppen olyan időben tiltja az érintkezést, amikor pedig *szerintük* a legerősebb nemi érzés. Az persze nem látszik tisztán, hogy milyen alapból merítik adataikat; mert a feltevéseik valószínűvéltételére tudományos adataik nincsenek. A »Bábák kézikönyve« című művében *Galabin ezt* mondja: »A zsidó törvény a nőt a menstruáció ideje és annak megszűnésétől számított hét nap idejére eltiltja a coitustól. A törvény betartásának legszigorúbb őrei még tovább is mennek a Mózes harmadik könyvében foglalt szabályoknál. Ha a nő tisztulása csak egy-két óráig tart is, a periódus tartamának öt napot szánnak — ehhez járul még aztán hét tisztulási, vagyis összesen tizenkét nap. És ugye ugyan-

* Mózes harmadik könyvének XV. fejezete *a férfit* tiltja el attól, hogy a nőhöz közeledjék a periódus ideje alatt; ha mégis tenné, tisztátalan lesz.

csak kétséges, hogy egy egész nemzetséget kényseríthettek volna önmegtartóztatásra a legkifejlettebb nemi vágyézés idején.« Készséggel elismerhetjük, hogy a régi zsidó törvény, amely tizenkét tisztulási napot jelöl ki a menstruáció kezdetétől számítva a legközelebbi érintkezésig, mindenben harmonizál a női vágy periódusának azokkal a törvényeivel, amelyek az én két táblázatomból kitűnnek.

Ezek az aránylag egyszerű görbék tehát annak a képét mutatják, amit én a nők természetes vágyának mint normális, önként jelentkező dagályát jelölök meg. Ez az az alap, amelyre a szerelem fizikai épületét rá lehet helyezni. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy különösen a modern, a fényűző életben sok az olyan izgalom, amelyik a nemi élet ingere, fokozója, de van modern életben sok minden, ami tompítja tiltja és késlelteti a vágy természetes jelentkezését. A nőt — akár a férfit — úgy elszédítheti, kábíthatja valami nagy szerelem, hogy nincsen egyetlen nap az egész hosszú hónapban, mikor kedvesének érintése, hangja, a mosolyára való emlékezés ne okozna benne reszkető vágyat a végleges, legmélyebb egyesülés után. Ezért sokszor nagyon nehéz, különösen a nőnek, — ha együtt él, lakik a férfivel, akit szeret, — hogy magában felismerje a normális ritmust, mert számára a férj jelenléte, iránta érzett szerelme, állandó inger.

Arról pedig meg vagyok győződve, hogy rendszeren — akár észreveszi külső jelekből, akár nem — a kéthetes ritmus, dagály, a normális nőt mélyen befolyásolja és szintazonképen nagyon mélyen, erősen befolyásolja a házassági köteléket. *Nem sokaknak adatott még az életfogytig tartó, mindent lebíró szerelem ragyogása, nagyszerűsége;* s a férjnek, aki tartós és közös boldogságra vágyik házasságában, tanulmányoznia kell a feleségét. Meg kell figyelnie, milyen formában él benne a normális ritmus, hogy minő kisebb, egyéni eltéréseket mutat. S akkor majd úgy igyekszik, kívánságait akként rendezzi, hogy azok összhangba kerüljenek a nő alaptermészetével.

A nő nem fogja eltitkolni férje előtt azt, amikor iránta való vágya újra előtérbe lépett, bár, ha Köles, úgy rejtelmes varázsköntösébe burkolja azt. Attól a természetes örömtől se fosztja meg, hogy éreztesse vele, hogy örömet, gyönyört okoz neki az egyesülés. A férj, aki *biztos a sikerében*, sokkal inkább hajlamos arra, hogy a feleségével szemben támasztott igényeit formálja, módosítsa és a nő természetét kielégíteni óhajtja, mint az olyan férfi, akit elnyomtak, érzékeit megölték örök némasággal, feleletlenül adással, vagy érzéketlenséggel. Vagy mint a2 olyan, akinek a felesége csak tettet, de nem érzi át az örömet, nehogy a férjét »elidegenítse«. Az igazi érzést tettetni nem lehet. Ha mindakettő

tekintettel van egymásra, akkor az érzés mind a kettőben mindig újra virágzik, hatalmasodik. A kölcsönös megértés, megegyezés nem könnyű, nem egyszerű dolog; a következő fejezetben foglalkozunk vele.

V

Kölcsönös megegyezés

„A szeretet a mi felebarátunkat nem illeti gonosszal.”

(SZENT PÁL levele a Rómabeliekhez, 13. 10.)

AMI FAJTÁNK normális férfiában a váagnak nincs évszaka, kivéve a téli hónapok csekély ellanyhulását és a tavasziak némi fellángolását. Némely férfi nagyon gyöngén jelentkező havi, némelyik határozott kétheti vágy-ritmust észlelt magában. A férfiak többségében azonban a vágy — még ha erősen féken tartják is csak szunnyad, de mindig jelen van; mindig kész arra, hogy a legcsekélyebb hangra felébredjen és sokszor olyan önkényesen akaratos, hogy folytonos, tudatos elnyomásra szorul.

A mi fajtánk férfiára nézve rossz dolog lenne, ha nőink megtartották volna a vadállatok erősen ritka, évszakhoz alkalmazkodó nemi ritmusát. Ha megtartották volna testüknek azt a lebírhatalatlan jogát, hogy csakis a párosodási évszakban érintkezzenek. A nőben is sokkal gyakoribb a ritmus.

S mert időbelileg nem egyezik a férfi ritmusával: azért a férfi hajlik arra, hogy figyelmen kívül hagyja, eltíporja társa érzéseit, hogy a nőt akár milyen időben kényszerítse akár erővel, akár pedig »felsőbbségének« még sokkal kényszerítőbb, hagyományos fegyvereivel, hogy kedvére legyen.

Ha a férfi vágya állandó, a nőé időleges: ha a férfi vágya természettől fogva esetleg naponkint jelentkezik, vagy néhánynaponkint, a nőé pedig csak kéthetenkint, vagy csak egyszer egy hónapban, — akkor első pillanatra úgy tetszik: lehetetlen ennek a két különböző természetnek annyira eltérő szükségleteit ebben a csak két személyből álló közösségben is egyformán kielégíteni.

Az a tudat, hagyomány, hogy a kielégítő, kölcsönös megegyezés, megértés a lehetőség határain kívül esik: bizony évszázadokon keresztül tartotta fogva fajtánkat. Az eredmény az lett, hogy az egyik fél feltételezett erősebb szükséglete hajlott rá, hogy lenyűgözze a másikat. A társadalmi hagyomány férji »jogok«-ról és asszonyi »kötelességek«-ről szólt. Valamelyik férfi egészen nyíltan megvallotta nekem: »Úgy, ahogy a dolgok állnak, lehetetlen, hogy mind a két fél megkapja azt, amit akar. Egyiknek *fel kell* áldoznia magát. S a társadalomra nézve jobb, hogy a nő legyen áldozat!*

Mégis: a férfiak, akik a nőket öntudatosan

áldozzák fel, kisebbségben vannak. A legtöbb férfi tudatlanságból cselekszik. A mi kódexünk vakon feláldozta nemcsak a nőt, hanem vele együtt a férfiak többségének boldogságát is, akik, tökéletes tudatlanságban afelől, hogy mi a hagyományok értelme, minő az eredménye, abban a tudatban nőttek fel, hogy a nőnek engednie kell a gyakori, rendszeres, — akar minden éjjeli — egyesülésnek. Egynéhány perc fizikai gyönyörűségéért feláldozzák a gyöngéd-ség, öröm egész rózsaberkeit s bár se a férfi, se a nők nem tudják elképzelni, hogy valóságos paradicsom lehetséges a földön: mégis, félig öntudatlanul, szenved mind a kettő, hogy őt onnan kizárták.

Mielőtt egy-két észrevételt tennék, amelynek segítségével házások a közös örömet, boldogságot a kölcsönös előzékenység közepútján megtalálhatják, sőt igen tökéletesen találhatják meg: szükséges, hogy a »férfi-vágy« valódi természetéről szóljak egy-két szót. Sok-sok könyv beszél erről az ifjúságnak; én is elolvastam őket, de egyet se találtam olyat, amelyik biztos kiindulópontot ad arra nézve, hogy milyen is a férfi nemi karaktere. Pedig hát ezt kell előbb teljesien megismernünk, mielőtt észszerű útmutatást adhatnánk intelligens fiatal embereknek. Testünk általános fiziológiájának mibenlétéről felvilágosítanak bennünket fiatal korunkban, mert hát világos, hogy csak helyes lehet az, ha pontosan

ismerjük magunkat és pedig tudományos alapon, mintsemhogy alaptalan képzelődésektől ijedezünk. De ennek a nagyon fontos, legnyugtalanítóbb fiziológiai funkcióknak a valódi mivoltát elhallgatják előttünk. Ez — véleményem szerint — bűnös gonoszság. Hogy az ember a leglényegesebb dolgokról egyszerűen és közvetlenül írjon, ahhoz a tudomány nyelvére van szükség, ha talán meg is lepődnek némelyek, akik ahhoz szoktak, hogy ilyesmiről csak bizonytalan homályossággal, képletesen lehessen szólni. Ez a bizonytalanság mindig alkalmas volt arra, hogy elleplezze az igazságot. Minden házasságra lépő férfi, nő kell, hogy a következőket tudja:

A férfi nemi szervei nemcsak azokból a szövetekből állnak, amelyek az élő, mozgó sejteket, a sperma (az ondó) sejtjeit készítik és továbbítják a penisből, hogy azon keresztül rendeltetési helyükre, a női vaginába jussanak. A női vagina (hüvely) csatornája külső, kétajkú nyílással bír, melynek nagysága rendszeren olyan, hogy a merev penis keresztülér rajta. A hüvely belső végén egy kisebb nyílás van, amely fontosabb: a méhszáj. Ezen a kisebb nyíláson kell a spermának keresztülhatolnia, hogy fogamzás (koncepció) létrejöhessen, bár a nemi közösülés rendszeren — különös esetektől eltekintve — már a hüvelyben végbemegy. De ezeken az elsődleges és fontos szerveken kívül, úgy a nőben, mint a férfiban sokféle más szövet, mirigy van, melyek, ha má-

sodlagosan is, de igen fontos szerepet játszanak. Némelyikük a testnek majdnem minden egyes szervét befolyásolja. A penis, ha nem aktív, lágy, kicsi, csüggő. De ha inger alatt áll (ezt a szót tudományos értelmében használom) akár fizikai érintkezés útján, amely az idegekre és az izmokra hat közvetlenül, akár pedig közvetve az agyvelő, vagyis képzet útján, akkor nagyságban erősen növekedik s kiegyenesedve, merevvé, duzzadtá válik. Sok férfi azt képzei, hogy ez az erectiv, duzzadt állapot a spermia helyi összegyülemlésére vezethető vissza. És hogy természetes módon csak ejaculatio útján szabadulhat tőle. Ez tökéletesen helytelen felfogás. A penis megnagyobbodása egyáltalán nem vezethető vissza arra, hogy abban sperma gyülemlett volna meg. Oka kizárólag az idegrendszer működésének befolyása a véredényekre. Ez tölti meg az ereket, a *vivőereket* erősebben, mint az ütőereket. És mert (a vér megtölti a penist, de nem távozik onnét mindjárt, az üres erek addig duzzadnak vérrel, míg az egész megmerevül. Ha merev, akkor ez a szerv alkalmas arra, hogy a női hüvelybe hatoljon —! mikor is az érintkezés fokozottabb ingere előhívja lakóhelyükről a felhalmozódott spermasejteket, melyek a csatornán végighaladva kilöketnek. Ha mármost tisztában vagyunk ezzel, akkor tisztában lehetünk azzal is, hogy a merevedés, az erectio *nem szükségképen kívánja* a spermától való szabadulás útján a megkönnyebbülést, mert ha az

erek maguktól kiürülnek — ezt pedig megteszik minden esetben, mikor az idegek izgalma, amely a helyi duzzadást okozta, elmúlik — az erectio elmúlik anélkül, hogy spermaveszteség beállott volna. A lokálisan összegyűlt vér egyszerűen visszafolyik rendeltetési helyére s újra megkezdődik a rendes vérkeringés. Ez egy egészen természetes, teljesen egészséges folyamat, amelynek következtében az idegek lecsillapodnak, akár fizikailag, akár úgy, hogy a beállott teljes lelkinyugalom következtében, megszűnt az exaltatio. Ha azonban a helyi izgalom, inger, abban csúcsosodik ki, hogy elkövetkezik az ejaculatio — amely, mihelyt megindul, egészen önkéntelen — a sperma és a hozzátartozó váladékok eltávoznak a szervezetből.

Mit jelent ez? Mintegy 2—5 millióra becsülik a spermasejtek számát, amelyek minden ejaculatio alkalmával elhagyják a férfi-szervezetet.* Ezeknek a parányoknak mindegyike (egészséges férfiaknál) képes a női petét megtermékenyíteni és új emberi lényt alkotni. (Ügy, hogy egyetlen ejaculatio megtermékenyíthetné a mi világunk majdnem valamennyi férjhezmenendő nőjét!) Mivel a termékenyítést csak egyetlenegy spermasejt csinálhatja, nyilvánvaló, hogy a világon minden egyes megtermékenyítésre számtalan milliárd kilövelt spermasejt esik. Ez természetesen nem »veszteség« a szónak abban az értel-

* Lásd Pflügers Archiv (német élettani folyóirat) 1891.

mében, hogy valami kár származna belőle. De azért tudni kell, hogy a szervezetben létrejött spermasejtektől (és a sperma-folyadék többi alkotórészeitől) nem okvetlenül kell »megszabadulni«. A visszamaradt sperma semmiféle kárt nem okoz, — hanem — mint minden más el nem használt mirigyváladék — újra felszívódik, visszakerül a test háztartásába. Tudnivaló ezenkívül, hogy az ondókészítő szerveknek is, mint a testünk más hozzá hasonló szerveinek, a »működési inger«-re is szükségük van a saját működésükhöz: ha egy mirigy váladékából a szervezet sokat használ el, akkor az a mirigy erősebben dolgozik, ha pedig az elhasználás csökken, csökken a mirigy munkája is. Látjuk ezt szoptatáskor az emlőkön, a tejmirigyeken, amelyek annál több tejet produkálnak, mentül többet fogyaszt belőlük a csecsemő. Ha a csecsemő kevesebbet szopik, a tejelválasztás csökken, ha a szopás abbamarad, a tej egészen elapad. Az ondó is dúsabban készül gyakoribb és erősebb nemi aktusok vagy ingerek hatása alatt, ha pedig az aktusok és az ingerek ritkulnak, sokkal kevesebb ondó is választódik ki.

Nem kell tehát azt hinni, hogy az önmegtartóztatás a »visszatartott« ondó útján káros lehet. Ha tehát akármilyen oknál fogva a férfi önmegtartóztatásra szorul és ezt az akarata erejével keresztül is viszi, semmi kára sem származhatik belőle, kivált, ha nemcsak a nemi aktustól tar-

tózkodik, hanem az ingerektől is meg tud szabadulni, ami erős, egészséges akarattal nagy mértékben lehetséges.

De bár helyes és okos dolog is, ha a férfi gyakran cselekszik így, helytelen volna, ha mindig ezt cselekedné. Az önmegtartóztatás, ha bizonyos határig hozzájárul is a férfi erejének ép-ségbentartásához, éppen ennek az erőnek árt, ha túlságba viszik. Az én hitem szerint éppen elegendő annyi önmegtartóztatás, amennyi a férfit keresztülsegíti azon az időn, míg a feleségében a nemi apályt a dagály váltja fel. Éppen ez az idő elegendő arra, hogy a férfi is legjobb, legteljesebb erőben legyen, hogy a legjobban élvezzék az örömet mindketten, ha normális emberek. Ha a nőben — s azt hiszem, az egészséges, jóltáplált fiatal nők legnagyobb része így van vele — megvan a kéthetes vágyra való *képesség* — legyen az tudatos, vagy öntudatlan — akkor kölcsönös megegyezéssel mindketten a kéthetes egyesüléseket válasszák; és nem szükséges, hogy ezeknél az alkalmaknál az egyesülés csak egyetlenegyszer menjen végbe. Van sok férfi, aki tíz-tizenkét napig nagyon jól képes magát tartóztatni; ezek úgy fogják találni, hogy az egyszeri egyesülés nem egészen elégíti ki őket, és ha aztán olyan szerencsések, hogy egészséges feleségük van, rá fognak jönni, hogy a nőnek is két-három egymásután következő napon élénkül a vágya. Ha tanulmányozzuk a táblázatokon meg-

adott hullámvonalakat, akkor látni fogjuk, hogy azok két-háromnapos tartamúak; és több kisebb hullámtarajt mutatnak. Így akkor van, mikor a nő teljességgel egészséges és életerős; a vágya meg-megtér egy-két napon belül; néha megtér minden néhány órában, ha nem érzett kielégülést — sokszor pedig akkor is, ha érzett.

Hogy általánosságban szóljak (amely általánosítás persze nem fog mindenkinek megfelelni), az én nézetemet valahogy így lehetne formálni: Házasságban a közösen megállapított leghelyesebb rendje az érintkezésnek, *ha egymásután következő három-négy napon ismételten történnék; azután pedig körülbelül tíz olyan nap következék, amikor érintkezésnek helye nincs.* Hacsak valami erős külső inger közös vágyat fel nem ébresztett.

Érdekelt megtudnom, hogy olyan emberek, akiket ismertem és akik ezt az elrendezést vezették be az életükbe, valóban *boldogok-e?* Megjegyzem, hogy az ilyen elrendezés tökéletesen megegyezik azzal a táblázattal, amelyiken sok-sok nőnek a normális, öntudatlanul jelentkező vágyát ábrázoltam.

Van ugyan sok nő, aki nem érzi, vagy nem ismeri fel magában a holdhónap közepén jelentkező második hullám-erősödést. Szerintük: ők természetes nemi-örömet a holdhónap folyamán csak egyszer éreznek. Ha így van, akkor sok erősalcaratú és mérsékletes életmódú férfi tud

sajátmagának annyira ura lenni, hogy alkalmazkodjon a nemi életnek ehhez a kevésbé fokozott kifejezéséhez is, amint sok általam ismert férfi teszi is. Azonban vannak olyanok is, akik nem tudják bevárni az ilyen hosszú időt anélkül, hogy ne találnák igazságtalanul fölöslegesnek az erélyt, mit a természetes indulat elnyomására pazarolnak. Szerintem sohsem igazságos annyi erőt fordítani természetes indulatok elnyomására, hogy emiatt értékes munka, intellektuális erő és a lelki egyensúly szenvedjen. Ha már most a szexuálisan erősen fejlett érzékű férfi — akinek munkaképességét hátrányosan befolyásolja a huszonhatnapos önmegtartóztatás — véletlenül olyan aszszonyt vett el, akinek életerege annyira gyenge, hogy igazi örömet a fizikai egyesülésben a holdhónap huszonnyolc napjában csak egyszer talál (némelyik a menstruatív áradat előtt, némelyik utána), akkor a férfi gondosan jegyezze meg magának azon időpontot, amikor az egyesülés a nőt önkéntelenül, sajátmagától teszi boldoggá s aztán minden áron tartóztassa önmagát az ezután következő napokon, amíg aztán körülbelül tizen-négy nap múlva a nő vágyának elteltétől kezdve újra kezdje a heves ostromot. Ha csak a nő nem beteg éppen ezen időpontban, akkor nemcsak hogy a beleegyezését fogja megnyerni, de a nőnek is sikerül megadni a kölcsönös extázis érzését.

A magát így megtartóztató férj — még ha

nehezére esik is — rá fog jönni, hogy ez áldozata ezerszeres jutalommal járt; nemcsak a felesége mind-növekedő egészsége, boldogsága, nemcsak az érintkezés sokkal intenzívebb öröme, hanem a saját mind-növekedő életerejé, önfegyelme miatt is. Két hét nem olyan sok idő egészséges férfinak, hogy a saját előnyére meg ne tudná tartóztatni magát.

Sir Thomas Clouston így ír: (»Mielőtt házasodnám« 1913., 84. oldal.) »Természetünk úgy van alkotva, hogy mennél erősebben gyakoroljuk az önfegyelmet, annál könnyebbé, hatásosabbá válik az. Szokássá lesz. Mennél kisebb az önuralom, önfegyelem, annál erősebb az irányzat arra, hogy a vágy lebírhatatlan izgalommá fokozódjék, amely néha beteges fokot ér el és testi-lelki zavarokat okozhat.« Ez nemcsak a mi fajtánknál van így, hanem általános fiziológiai tapasztalatok is támogatják e megállapítást.

Bár szükséges, hogy lényünk alapvető törvényeinek ismerete szabályozza az életünket, mégis egész mivoltunk annyira szerteágazó, annyi ezer befolyás iránt érzékeny, hogy egy óramű pontosságával sohse szabályozhatjuk az életünket.

Még ha az asszonynak a nemi érzése a vágy jól kidomborodó, kivehető változásait mutatja és így általában kéthetenként való egyesüléssel kielégíthető is, akkor is megtörténhetik, hogy a fenti időtartamokon belül különleges alkalmak támadnak, amelyek kölcsönös egyesülési vágyat hor-

danák magukban. A szerelmesek életében előforduló esemény, amely felkavarja az érzéseiket, indulataikat: elmúlt szenvedélyek fel-felrobbanó emlékezet, mint például az egybekelés évfordulója, esetleg regény, vers vagy kép hatása ragadja meg mélyen a lelküket. Ha a férfi, akit a nő szeret, vállalja a gyöngéd udvarló szerepét, akkor még, ha a nő vágya nem kél is *magától* életre, a nőt általánosságban olyan mélyen meg lehet indítani, hogy a szenvedélyben méltó társsá válik. Csak éppen, hogy apály idején az ingernek erősebbnek kell lennie, mint dagálykor. Ilyenkor meg lehet állapítani, hogy inkább érzelmi, szellemi okokkal indítható meg, míg a dagálykor inkább fizikai ingerek útján.

Férjek legfontosabb törvénye: Gondolj rá, hogy az egyesülésért minden alkalommal *gyöngéd ostromot kell folytatnod és azt meg is kell nyerned — hogy soha olyan egyesülés létre ne jöjjön, amelyikre a nő nem vágyik s amelyre fizikailag nem kész.*

Bár a legtöbb házasságban a férjnek önmegtartóztatást kell gyakorolnia, hogy vágya találkozzék asszonyának kevésbé gyakori, forduló, ritmikus vágyával, — vannak mégis olyan házasságok, amelyekben a férj nemi érzése annyira fejletlen, vagy gyenge, hogy csak nagyon ritkán vehet rendszeres közösülésekben — az egészségre való tekintettel — részt. Ha ilyen férfi olyan asszonyt vesz el, aki rendkívül erős nemi

vágyat örökölt és annak gyakori kielégülését megkívánja, akkor a férfire nézve ártalmas lehet a közösülés, vagy pedig a nő szenved a visszaütás miatt. Ilyen esetekben mindkettőjük egészségét és békéjét meghozhatjac az az életmód, amelyet Dr. Stockham Alice amerikai orvosnő »Karezza« című könyve ismertet. Ez megóvja a férfit életerejének csökkenésétől s megadja a nőnek az egyesülés érzetét és az idegek fizikai lecsillapulását, amelyre szüksége van. De a nemi-szükségletek világában rengeteg a különbözőség; más meg más egészséges embernek más meg más elképzelései vannak nemi téren; és e tér sokkal tágabb, semhogy helyet találna ennek a könyvnek a keretein belül.

Ellis szerint egy spanyol királyné elrendelte, hogy törvényes házasság keretén belül naponkint hatszor érintkezzenek alattvalói: ő ezt tartotta a helyes szabálynak! Ilyen abnormális nemi életű hölgynek ma valószínűleg sikerülne végkimerülésben megölni a férjek egész sorát. Mert ritka férfi, aki ilyen méretű váagnak meg tudna felelni; bár talán kevésbbé ritka, mint az ilyen nő.

Bár az egyesülés ideje, gyakorisága felől a tudatlan csakúgy, mint a jóhiszemű, a legtöbb kérdést veti fel, s bár ezt a kérdést rendesen rosszul értelmezik s a felelet se kielégítő, mégis vannak a coitusnak más alapvető tényezői is, amelyekkel szemben még orvostudorok is bámu-fatraméltó járatlanságot tanúsítanak. Ezekre vo-

natkozólag némely egyszerű fiziológiai tény megállapítására van szükség.

Testünk alkotásának alapos tudományos ismerete a legbiztosabb szelentyű a felcsigázott, kéjes kíváncsiság és homályos, buja képzetek levezetésére. A dolgoknak ez a biztos ismerete — a szerelmesek gondolkodásának háttérében — bárha nem is mindig öntudatos, de megkímél sok, talán akaratlanul kegyetlen hántástól, amiket az, akinek kedvese tudatlan, sokszor elszenvedni kénytelen.

Tudni kell azt, hogy tulajdonképpen mi történik a közösülés alkalmával? Ha a párt az előzmények már kölcsönösen inger alatt tartják, az inger hatása alatt álló, megmerevedett és megnagyobbodott penis benyomul a női hüvelybe. Ha a nőben nincs inger, rendszeren a csatorna bejárata csakúgy, mint a külső ajkak és az azokat környező lágyszövetek szárazabbak, egymásbahajlottabbak; a csatornanyílás kisebb, mint a férfi megduzzadt penise. De ha a nő, orvosi nyelven szólva, »duzzadt«, (vagyis, ha kész a közösülésre és erős inger hatása alatt áll), ezeket a részeket előnti a vér, bizonyos fokig megduzzadnak, akár a férfi nemi szerv. Váladék nedvesíti meg a hüvely nyílását. A hüvely-csatorna falai, melyek csupa erősen táguló izommal vannak ellátva, kitágulnak, hogy befogadhassák a férfiszervet. Forróvérű nőben a hüvelynyílás öntudatlanul, akaratlanul húzódik össze,

tágul ki. Testi szervezetünket olyan erővel befolyásolja a képzelet, hogy némelyekben ezeket az érzéseket, ingereket már kiváltja a szeretett lényre való emlékezés, a gyöngéd szavakon érzett öröm, a csók, a szerelmi ostrom ezer szép szövevénye. Könnyű elképzelni, hogy akkor, ha a férfi olyan nőbe akar hatolni, kinek nem udvarolt, kit nem ostromolt sikeresen, kit nem vitt el azon határig, hol a nő természetes, fizikailag előkészített állapotba jut: akkor száraz, túlságosan kis nyílásba igyekszik erővel behatolni. Így aztán határozott fájdalmat okoz a nőnek, eltekintve attól a lelki felháborodástól, mit a nő érezhet olyan férfi iránt, aki ennyire tekintet nélkül ő reá, egyszerűen *használatbaveszi*. Másrészt, ha a nő természetes úton *elő van készítve*, »duzzadt« *a nyílás*, váladéktól nedves, akkor valamennyi ideg, valamennyi izom reagálni kész és könnyen, simán magába veszi a férfi benyomuló szervét. (Ez arra az állapotra vonatkozik, amelyik a házasság után következik.) Természetesen egész más a szűzleány első egyesülése; ennél az alkalomnál a szűzhártya szakad el. Az ember azt hinné, hogy erről minden házasságralépő leány tud; tudja, hogy a hártya elszakadása fájdalmat fog neki okozni. Pedig még mindig akadnak olyan lányok, akiket házasságra engednek lépni a dolgokról való tökéletes, kegyetlen tudatlanságban. Még jobban lehet csodálkozni azon, mekkora sok férfinak a

hasonló tudatlansága, még az olyan férfiaknak is, akik már hosszabb idő óta házasságban élnek. Mint általános szabályt kell tudni azt mindenkinek, hogyha ilyen első alkalommal a férfi tökéletes benyomulást akar, — esetleg mindjárt a házasság után — akkor a *hymen* (szűzhártya) több-kevesebb ellenállást fejt ki és fájdalmat okoz a nőnek. A szerető és gyöngéd férj tekintettel van erre; hogy a fájdalmat enyhítse, tompítsa, iparkodik kíméletesen szakítani át a hártyát s kíméletből, ha kell, nem is siet az első közösüléssel, hanem azt esetleg elhalasztja addig, míg az első, váratlan fájdalomtól megijedt nő lecsillapodik és könnyebben tűri az átszakítást. A menyasszonyok készüljenek el egy némileg fájdalmas kezdetre; meg kell őket tanítani, hogy ez a fájdalom múló természetű; hogy nem kell ettől megijedniök s így az érzékeny völegényt elbátorlaltaniök. *Sőt önfegyelemben, odaadásban segítségére kell lenniök.* Ha aztán nincs többé akadály, az egyesülés könnyű, örömteljes. Persze a nők erősen különböznek a szűzhártya vastagsága, alakja és szívóssága dolgában. Némelyiknél olyan gyöngé ez a hártya, hogy egy éjjelen könnyen szakad; némelyiknél olyan erős, hogy sok meddő kísérlet után *is képtelen a férfi behatolni.* Ez a körülmény sok csalódáshoz vezet; a férfi azt véli, persze ok nélkül, hogy nincs meg a kellő életereje, képessége. Ismerek elég nőt, akiknél, — minthogy a szövetek túlerősek

voltak — kisebb vágással operatív úton segítettek a bajon. Sokszor néhány héttel a házasság megkötése után történt ez. S aztán világossá kell, hogy legyen: a férfi nem nyerte el a nőt egyszer s mindenkorra azzal, hogy feleségül vette. A coitus minden egyes aktusa előtt újra meg kell ostromolnia, újra meg kell nyernie. *Minden egyes aktus új meg új házasságralépés; ezt tudja, érzi minden más teremtet élő lény.* A vadállat nem olyan balga, mint az ember; a vadállat nem közösül a nőtényével anélkül, hogy a fajtája karakterisztikumához mérten ne hódítaná meg előbb, ne kéré, ostromolná újra. Vagy úgy teszi azt, hogy más vadállattal való párviadalban az erejét méri össze, vagy úgy, hogy a szép tollaival, a dalával büszkékedik. És ne felejtjük, hogy a vadállatot maga a természet vezeti. Rendesen olyankor ostromolja a nőtényt, mikor abban kezdetét veszi a természetes vágy. A férfi, ki a társát kívánja bármikor, akár itt az ideje, akár nincs, kettős kötelesség előtt áll: fel kell kelteni a nőben a vágyat, s helyi ingert, készséget kell benne fakasztania. Mindezt pedig bizonyos határig a természettől készen megtalálta volna, ha ki tudja várni, míg a nő vágya magától feléled. Azonban ismételnem kell itt azt, amit soha elég élénken el nem ismételhettek: a nő szerelmét *előzetesen a szívéen, a lelkén és a szellemén keresztül* ébresszük fel! A tökéletes szerelmes sohse várjon tétlenül,

ne várja a nő testének önkéntes segítségét. Inkább rázza, keltse fel azt úgy, hogy követhesse magasan szárnyaló lelküket.

Arra a célra, hogy a nőt fájdalomtól megkíméljük, a legegyszerűbb és leghumánusabb cselekedet, ha a közösülésre előkészítjük. Előnyös ez a férfi szempontjából is, mert (hacsak nem egyike azoknak az aránylag ritka betegesen abnormis embereknek, kik csak a rablásban lelik örömüket) a férfi is az így szerzett közösség érzetében találja meg a legmegragadóbb szenzációt; és úgy a férfi, mint a nő egészségére ez van a legjobb hatással.

Feltéve, hogy a kettő egymással legszorosabb testi-lelki, felfogásbeli harmóniában él: milyen helyzetben történjék az aktus? A nő és a férfi: egymás szemébe pillantva, gyöngéden ajkoncsolják s a karjukkal átfonják egymást. Ez a helyzet szimbolikusan megfelel annak, mikor két ember boldog örömben találkozik egymással.

Hihetetlennek tetszik, hogy akadjon ma művelt ember, ki — alighanem valláserkölcsi szempontból — visszautasítson minden egyéb elhelyezkedést. Pedig valamelyik feleség elpanaszolta nekem, hogy a férje majdnem agyonnyomja, megfojtja őt. Hogy órák telnek el, míg egy-egy közösülés után magához tér. De a férje »elvből« nem választ más elhelyezkedést, mint amit ő normálisnak, helyesnek tart. Ez a férfi nem ismerte azt az egyszerű és világos kiutat, hogy

saját terhével a könyökére támaszkodják. A szerelmes pár vezetője mindig a kölcsönös jóézés legyen.

Valami testi-lelki szigorúság jellemez némely különben derék embert. Ezek közül sok az olyan is, akinek a házassága nem érte el a tökélynek, boldogságnak azt a magaslatát, azt a fizikai teljességet, amit pedig ő maga is lelkileg megkíván. Ilyen emberek tudatlanságban élnek afelől, hogy a nemi közösülés sok különböző formában vihető keresztül; ilyenek azt tartják, hogy a legegyszerűbb forma kivételével, minden más elhelyezkedés helytelen.

Akármilyen furcsán hangzik, előfordul az is, — hogy a házaspár nem ismeri a rendes, szokásos helyzetet sem. Saját tapasztalatom szerint jó egynéhány házaspár, akinek nem volt gyermeke, vagy pedig nem érezte az egyesülés tökéletes örömét, későn jöttek rá, hogy a nőnek nemcsak a karjai vannak arra teremtve, hogy szerelmesét átöleljék, s így a behatolás a férfinak nehezzé, néha lehetetlenné is vált.

Ehhez hozzájárul, hogy egynéhány önkéntelen mozdulat, amely természetes olyanok közt, akik erős inger hatása alatt állnak, a mi »modern«-jeink közt nem szokásosak. Legtöbbje ez irányban bátorításra szorul. A pár — a benne túlaradó hatalmas hullámerő kényszere alatt — olyan hajlékony legyen, mint a tenger árja alatt imbolygó tengeri fű, virág. Önmaguk fedezzék fel, hogy

a számtalan elhelyezkedési forma közül melyik felel meg legjobban kölcsönös kielégülésüknek. Mint a nemi-élet sok más meghitt, egyéb fázisában, rutinnak, megrögzöttségnek nem szabad lábra kapnia, de a test mindenkor engedelmes eszköze legyen a legintenzívebb érzés létrehozatalának.

Általában alig tudják, milyen nagy a különbség különböző egyének nemi részeinek alakja, térfogata, helyzete közt. Pedig mindez még jobban különbözik egymástól, mint az emberi arcvonás, vagy a kéz. Megecsik, hogy olyan helyzet, amelyik nagyon megfelel az egyiknek, kedvezőtlen a másiknak. Vannak, akik csak akkor élvezik az egyesülést, ha oldalt fekszenek. Bár orvosi szempontból ilyen helyzet kedvezőtlen a fogantatásra, ismerek mégis sok asszonyt, akinek több gyermeke volt és akinek a férje mindig ezt az elhelyezkedési módot használta. Némely férfi, aki képtelen felkelteni a feleségében az érzés teljességét a közösülés alatt, s aki később fáradtnak, összetörtnek találja az asszonyt, igen előnyösen cselekedne és a nőt is egészségessé, boldoggá tenné, ha oldalt fekédné s a nőt mintegy karjaiban tartva, ölelné magához. De hiszen ezen a téren minden pár megtalálhatja, melyik az a helyzet, amely legjobban megfelel *mindkettőjüknek*.

És ha ketten így egyesülnek, a normális eredmény az, hogy hosszabb, vagy rövidebb idő után a férfi testi-lelki ingere eléri a tetőfokot, érzéki

önkívületbe, részegségbe esik s beáll az ejaculatio. Ha mindkettőnek a helyzete tökéletes, a nőt a férfival egyidejűleg fogja el az izmok, idegek legfőbb exaltatioja s mindkettő egyforma állapotba esik, hasonlóképen érez.

A vér túltengésének, a véredények megduzzadásának, az érzés legmagasabb kifejező fokának, — az »orgazmus«-nak — kölcsönösnek kell lennie. Ez nagyon fontos. (Lásd a következőket.) Sok esetben mégis a férfi éri el érzésének tetőfokát *olyan hamar, hogy a nőben az ellenhatás még kezdetét se vette*. Az orgazmus még távolról se következett be nála; s mivel a férfinél már rég bekövetkezett, a nőnél egészen elmarad. Sok esetben a nőben átrezeg ugyan már előzőleg egyszer-kétszer az izgalom, a teljesülés előérzése, mielőtt a férfi az övét elérné: mégis egyáltalán nem tartom túlzásnak, ha kijelentem, hogy (középosztályú) férjes asszonyok 70—80%-át a férj megfosztja a teljesülés érzésétől *mohó gyorsasága*, vagy az illető szerveknek helytelen fekvése által.

Olyan mélygyökerű, annyira sokrétű a női nemi ösztönök egésze és szerveinek elhelyezkedése, hogy azok ingerlésével a férfi felrázza a nő testét-lelkét. Es *ehhez idő kell*. Bizony több idő kell hozzá, mint amennyit az átlagos, tanulatlan férj szentel rá. Van a nőnek egy külsőleg elhelyezett kis szerve, a clitoris, ez morfológikus alapon megfelel a férfi-penisnek s akárcsak az,

ez is érintésre végtelenül érzékeny, erősen reagál. Ez a kis taraj, amelyik a vagina belső ajka előtt van elhelyezve, megnövekedik, ha a nő belső részei duzzadtak. S mert ez a szerv mozgásra, érintésre annyira fogékony, az ingert átviszi a test minden idegére. Azonban még ha fel is keltették a nő alvó nemi érzését, ha már lényének egész szerteágazó mivolta csupa izgalom, még akkor is, a tulajdonképpeni fizikai egyesülésnek legalább tíz-húsz percre van szüksége, *hogy az érzések teljesen kiéljék magukat*; míg a férfinek két-három perc teljesen elegendő, ha nincs tudatában annak a szükségességnek, hogy ellenőrizze, fegyelmezze a kihatást úgy, hogy mindketten kölcsönösen együtt éljék át a szerelem krízisének csúcspontját, minden áldását. Lehet itt-ott némely férfiben valamely szervi eltérés, amely különleges orvosi kezelést kíván, de a legtöbb egészséges férfi nagyi sietsége mégis egyedül szellemi tudatlanságra, tapasztalatlanságra vezethető vissza és csak kitartó, öntudatos fegyelem és engedelmes akarat-erő által válik legyőzhetővé.

Némely különben jóakarátú ember a férfítől tökéletes »mérsékletet« és »tartózkodást« követel, kivéve a fajszaporítás esetét. Az ilyenek nem veszik tekintetbe az aktus végtelenül megszerteágazó fiziológiai visszahatásait éppúgy, mint a finoman érzékeny szellemi összetételét sem. Ezek annak az álláspontjuknak adnak kifejezést,

hogy kivéve a fajfenntartás szempontját, az Önmérséklet *ellenkezője* egyetlen argumentumot hozhat fel csak védelmére: az »önző éhség«-et. (Lásd az »Isten útjai a házasságban« című angol könyvet.)

Én azonban fenntartom és szerintem tudnia kell mindenkinek, hogy a tökéletes egyesülés aktusa háromszoros értelmű. Szimbolizálja és ugyanakkor teljességre fokozza a szellemi egyesülést. És ebben az egyesülésben — ez aranycsináló lombikban — sűrítve megvan a lélek összetételének ezernyi finomsága. Ugyanakkor az aktus a legintenzívebb fizikai öröm, áldás, mit emberi test csak átélhet és *közös*, nem *önző* — *élvezet*. Mindennél jobban alkalmas ez a szentség arra, hogy kimondhatatlan gyöngédséget, mindkét részről tökéletes megértést váltson ki a benne részesülőkből. Harmadszor ez az aktus az, amelyik új élet fakadását segíti elő, mikor egyesíti a végtelenszámú spermasejtek egyikét a női petével.

Manapság gyakori eset, hogy feleségének a gyermek viselésével járó fáradtságot, magának pedig költséget megtakarítandó, a férfi úgynevezett »coitus interruptus«-t gyakorol. Vagyis: pontosan ejaculatio előtt visszahúzódik, de csak akkor, amikor őbenne az inger már olyan erős, hogy az ejaculatio önkéntelenül bekövetkezik. így elválik a mag, de mert a női szervbe nem hatol be, megtermékenyülés se következhetik. Ez a mód, bár megkíméli a nőt a nem kívánt

gyermek viselésétől, mégis végtelenül ártalmas ránézve és kiküszöbölendő. Valahogy a »félúton« tartja a nőt; állandósul benne egy tökéletesen ki nem elégitett inger. Ezért nagyon rossz hatással van az idegeire, a közérzületére, különösen, ha gyakran használják az ilyen módot. A nő *elveszti* azt az egészségére fontos előnyt is (meg vagyok róla győződve, hogy nem értékelem túl fiziológiai szempontból az előnyt), amit a férfi nemi váladékának részleges felszívódása neki okozna. Ha — és a fiziológia bebizonyította, hogy így van — a nemi szervek váladékának belső felszívódása olyan nagy szerepet játszik az egész test legtávolabbeső részeiben és az általános egészségre, akkor nagyon valószínű, hogy az olyan erős ingerű váladéknak, mint amit a férfimag rejt, át kell járnia s hatással kell lennie a nő teljes organizmusára. Kísérletek igazolják, hogy a vaginába helyezett jódot a falak olyan gyorsan felszívták, hogy egy óra leforgása alatt behatolt az egész szervezetbe, sőt onnan ki is vált. Még mindig tudományos kísérletek számára marad fenn annak a megállapítása, hogy milyen hatást vált ki a sperma különböző alkatrészeinek felszívódása a testbe, bár Sir W. Arbuthnot Lane megfigyelései szerint — melyeket velem könyvem korábbi kiadásainak megjelenése után közölt — a prostataváladékok hatásukban megerősítik az én megfigyeléseimet, hogy a nőben igenis jótékonyan felszívódik a

férfi-ejaculatio némely alkotó-eleme. Másrészt azonban a »coitus interruptus« a férfire nézve nem mindig ártalmas, mert hiszen ő benne vég be- megy a teljes nemi aktus. Van ugyan sok férfi, aki azt tartja, hogy a hatása az ő számára sem kívánatos. A feleségével szemben való vágya el- apadásához, sőt teljes impotenciájához is vezet- het olyan férfinál, aki folytonosan ezt a módot gyakorolja, vagy pedig másrésről a vágy túl- ságosan gyakori megújulásához is, mert az ide- gek nem csillapodtak le s megmaradtak feszült, állapotukban. Határozottan káros dolog, mikor ennek a módszernek a következményektől való mentessége miatt a férfi túlsokszor gyakorolja. Mert amikor haszontalanul elfecsérli azt, ami- ből alkotóerő keletkezhetnék, azzal csak a saját élet- meg munkaerejét gyöngíti. Olyanok, akik megbecsülik a saját alkotóerejüket, akik a nemi egyesülés örömeit együttesen és nem pazarlómód akarják átélni, ne alkalmazzák ezt a módszert.

Sohse felejtjük el, hogy önfegyelem nélkül tartós öröm nincs az erotikában. Tökéletes gyö- nyört még tisztán fizikai értelemben vett tökéle- tes gyönyört is, csak az élvezhet, aki érti a módját, mint hajlítsa, kormányozza természetes indulatait.

Erre is alkalmazhatók Salesby szavai: (Be- vezetés Forel könyvéhez, 1908.) »Forel a nemi ösztön »lebírásáról« beszél. Én inkább annak az átformálásáról szólnék.« Sokszor ilyen közvetlen

lebíró módszer teljesen fölösleges és megerőltető. Könnyű azonban nemi-erélyünket átformálni, átgyúrni, magasabb feladatra használni, egyéni életünk magasabb követelményeinek megfelelően. Ezzel igazoljuk az evolúció és a fiziológia törvényét, hogy a nemi ösztön az ember magasabb rendű ténykedéseinek a forrása, csakúgy, mint az erkölcsi felháborodásé és kútfeje annak a »fáradhatatlan energiá«-nak is, amely megváltoztatta Földünk képét.

Forel szerint: (»A nemi kérdés.«) »Mielőtt életfogytiglani közösségre lépnének, jó volna, ha férfi és nő elmagyarázná egymásnak minden nemi vágyát, hogy elkerülje azt, ami később bekövetkezik: a csalódást, vagy az összeférhetetlenséget.« Szép tanács; jó tanács, ha a szűz tudná, azt, hogy mire vágyik és hogy minő hatással lesz majd testére-lelkére a nemi aktus. Azt azonban ő is szabályul veheti, hogy ha a férfi kezének, ajkának érintése nem igen-igen édes, jóleső, akkor az a férfi aligha lesz számára az igazi férfi. Gyöngéd és nemes nyíltság érzéseik s vágyaik felől mindkét fél érdeke a házasság előtt csakúgy, mint utánna. A valóságban úgyis sokszor évek kellene ahhoz, hogy a különben iparkodó és intelligens házaspár teljesen kiismerje egymást, felismerje a házasság értelmének végtelen fontosságú és mélységű fiziológiai, szellemi jelentőségét. Idejekorán való nyíltság ezer nyomorúságtól szabadítaná meg az embereket; kü-

lönösen ha — ami elég gyakran fordul elő — a házaspár egyik-másika például azzal a titkos elhatározással lép a házasságba, hogy gyermeket nem akar.

Az emberek egyénisége plyn erősen különböz, a nemi viszonylatok hatásaikban annyira szerteágazók, hogy szigorú szabályokat képtelenség megállapítani. A házasság megkötése után a házaspárnak tanulmányoznia kell egymást és imádott, imádó mindig azt tegye, amiről tudja, hogy a legjobb mindkettőjükre nézve. Csak olyat tegyen, amiből a közös örömnök legjavát meríthetik. Persze van néhány alaptörvény, amely megszeghetetlen. Ezekről szoltam az előző lapokon és a bevezető néhány szóban foglalhatom újra össze mondanivalómat: »A szeretet a mi felebarátunkat nem illeti gonosszal.«

VI

Hívás

„A férfi meghozza az álmot szerelmesének.“

AZ ÁLOM gyógyító hatását mindenki ismeri. Álmatlansággal büntet a természet az elene elkövetett vétkekért s e büntetés az emberiség számtalan szenvedéseinek egyik legkeservebbike. A fiziológia specialistái az álm és álmatlanság kérdését megvilágították már minden oldalról. Amire ritkán fektettek kellő súlyt, az az *alom és a coitus közti összefüggés. Pedig mély, erős és nagyon szoros kapcsolat van a természetes, üdítő álm és a tökéletes nemi aktus között.*

Ezt a normális, egészséges férfiben láthatjuk világosan. Ha természetes vágyát a feleségével való fizikai egyesülés után valamely okból hosszabb ideig nem elégítheti ki, ha állandó inger alatt áll, álmatlanná válik, nem találja a helyét, az idegei feljajzottak.

Mikor itt a kedvező alkalom és a tetőfokára hág a növekvő szenvedély, végre pedig a fe-

szültség az aktus kirobbanó teljesülésében utat talált, vele együtt enged az egész szervezet feszültsége is. Az izmok elernyednek, kellemes bágyság ömlik el a testen és pár perc múlva olyan édesen alszik a férfi, — akár a gyermek.

Ez a pompás, üdítő álmom úgy takarja, mint a feledés lágy köpenyege. Megkíméli öntudatát a felajzottságból való hirtelen »leesés«. De ez az álmom nemcsak az erőfeszítések utáni felfrissülést jelenti. Van egy egészen különleges frissítő hatása is. Sok férfi úgy érzi, ilyen álmom után a szervezete egészen újjáéled, megfiatalodik.

Hát a nőekkel hogy állunk? Ha nekik is megvolt a tökéletes kielégülésük, az ő idegzetüket is zsongó jóérzés fogja el. Elszunnyadnak ők is.

Ahogy azonban ma állnak a dolgok, aligha túlzok, ha kijelentem, hogy az asszonyok jó része éberem, *összezúzott idegekkel*, anyás gonddal, — vagy keserű, féltő haraggal — szemlélheti, milyen édesen szunnyad mellette az a férfi ott mellette, *aki tudatlanságból, nembánomságból, vagy nemtörődömségből* elfelejtett arról gondoskodni, hogy az ő idegeinek feszültsége, túlfűtöttsége is alábbhagyjon.

Nagyon sok asszony mondta el nekem, hogy mennyire nyugtalanná, idegessé válik a férjével való egyesülés után. Néha órákhosszat, néha egész éjjel tart ez az állapot.

Bizonyos vagyok afelől, hogy a férfiak ebbeli

fogyatékosága, tudatlansága a legegyszerűbb és a legközvetlenebb oka annyi házassági idegbetegségnek, álmatlanságának. Az ok: a nem együtt, egyidőben átélt orgasmus.

A nemi aktus és az álom közötti szoros kapcsolatot legjobban kidomborodik Mrs. A. esetéből. Típusa egy bizonyos társadalmi réteg asszonyának. Olyan férfihez ment feleségül, akit szenvedélyesen szeretett. Sem ő, sem a férje sohasem érintkezett senki mással. Mindkettő intelligens ember volt; sőt élettani ismereteik is voltak. De egyikük se ismerte a normális nemi közösülés alaptörvényeit. Éveken keresztül a férj olyan módon közlekedett az asszonnyal, amely mód neki magának némi kielégülést okozott; s rögtön utána mély álomba is merült. Nem tudta se ő, se az asszony, hogy az orgasmusra — a vér túltengésének felszabadítására — a nőnek éppen úgy szüksége van, mint a férfinak. Minden közösülés után az asszony annyira »függve maradt«, annyira álmatlanná vált, hogy óráknak kellett eltelnie, mielőtt néhány perces álom megmentette kínjaitól. Sokszor egész éjjel éber maradt.

A férje halála után megjavult az egészsége. Egy-két év múlva újra házasságra lépett. Ezúttal olyan férfival, aki tisztában volt a nő nemi szükségleteivel. Időt és gondot szentelt arra, hogy az egyesülés tökéletessé váljék. Az eredmény az lett, hogy az asszonyból kitűnő alvó és jó anya

vált. Ráadásul az idegrendszere is megjavult, az egészsége helyreállt.

Kihatásában annyira messzireágazó egység az álom, az álmatlanság annyi gonosz befolyás következménye, hogy sokszor, ha más baj nincs, a nő elalszik akkor is, ha a tökéletes nemi érintkezés jótékony hatásától megfosztották.

De százezer férjes nőben az álmatlanság, az állandó ideges állapot a tökéletes nemi közösülés hiányára vezethető vissza. Az első kérdés, amit orvosnak fel kellene tennie (s rendszeren fel is tesz) női pácienseknek, ha kimerültek, álmatlanok: A férj közösségükben hogyan tesz eleget házastársi kötelességének?

Számos adatból, vallomásból, amit orvosoktól kaptam, azt veszem ki, hogy sok gyakorló-orvos van, aki avval sincs tisztában, hogy nőben egyáltalán létezik-e orgasmus és milyen. Vagy pedig úgy tekintik azt, mint valami fölösleges, *véletlen* dolgot, esetleg különlegességet. Holott legalább mérsékelt számú orgasmusra a nőnek — hacsak időközönként is — egészségi szempontból határozottan szüksége van.

Ezt a könyvet azoknak írom, akik házasságban élnek. Nem terjeszkedem ki azokra, akik még férjhez nem! mentek. Ilyeneknek élete — különösen, ha a harmincadik életévüket meghaladták, — nehéz probléma. Tanulmányozandók és sok tekintettel kell lenni rájuk. Feljegyzésreméltó dolog különben, mennyire elterjedt az álmatlanság

a nők egy bizonyos rétegében. Még olyanok közt is, akiknek sohase volt normális nemi életük, akik sohase engedtek vágyaiknak szabad folyást. Kétségtelenül a normális nemi viszony hiánya az oka, hogy annyi középkorú, nem férjezett nő ideges és álmatlan.

Pedig a nem férjezett nőben ez az idegesség nem is olyan éles, nem is olyan makacs, mint abban a szegény férjes nőben, akiben megakadályozták, hogy a már felkeltett nemi inger kiélje magát.

A még férjhez nem ment nő — hacsak nem szerelmes egy bizonyos férfibe — nemi vágyában nem érez határozott ingert. Eltekintve a benne élő alkotóerő természetes hullámzásától. A férjes asszonyt azonban nemcsak hogy örökké izgatja a férfi jelenléte, akit szeret, de a vele való viszony következtében erős, állandó, helyi fizikai inger alatt is áll. Ha aztán¹ »függli«¹ hagyták, ha az idegeinek feszültsége természetes kiutat nem' talált, akkor bizony ebben a tekintetben *sokkal rosszabb a helyzete*, mint a férjhez nem ment nőnek.

Amikor az asszony álmatlanul virrasztja át az éjszakát társának nemtörődömsége miatt, aki egészséges álomban fekszik mellette, nem csoda, ha avval tölti el a sok hosszú órát, *hogy kölcsönös helyzetüket mérlegeli*. Bizony ennek a mérlegelésnek az eredménye nem a boldogság, megelégedettség. Azáltal, hogy megfosztották a kö-

zös orgasmus fizikai gyönyörűségétől és egészséget adó előnyeitől (noha akad sok feleség, aki nem is tudja, mit veszített), a nemi aktusban csak olyan elrendezéskedést lát, ahol az öröm és megkönnyebbülés, következésképp az egészséges álon! is, csak a férj oldalán van, ő pedig marad passzív eszköze, szerszáma a férje vágyainak. Még ennél is több: amikor minden közösülés után a virrasztás hosszú, szomorú órái következnek el rá, olyankor világosan látja, hogy egyenesen az egészségére törnek olyan elrendezéssel, amelyiknek ő nemcsak vak eszköze, de ahol határozottan kihasználják.

A nem tökéletesen kiélt nemi egyesülésnek sokszor olyan következménye is van, hogy amikor a virrasztásig felizgatta az előbb felkeltett nemi inger (aminek a tökéletes értelmét, mint mondtuk, talán fel se fogja), a romantikusan gondolkodó nő a legközlékenyebb. Akkor szeretne legjobban meghitt, gyöngéd szavakat elszuttogni arról, ami a legközelebb áll hozzá, ami a legszentebb a szívének. És akkor mondhatlan sebet üt a szívéen a férj durva figyelmetlensége, aki — alig pár perccel nagyszerű érzelmeinek forró bizonyítgatása után — érzéketlen tömeggé válik. A nő itt megérzi, hogy a házasság legfontosabb része ezt az embert könnyösen hagyja. Nincs szellemi, romantikus megértés, csevegés. Mi »ennek« a lélek túláradása? Látja, mint alszik el kábán a férfi a szerelmé-

ről hangoztatott frázis kellős közepén. Durva, figyelmetlen állatnak fogja tartani csak azért, mert ő szegény nem volt részese a férfi fizikai a kielégülésnek természetes visszahatása az álom. kielégültségének. És mert nem tudja, hogy annak.

Bizony végtelenül elszomorító ez a gondolat még a leggyöngédebb, a legszerelmesebb asszony szívének is. És minő keserű annak, akinek panasza másképp is oka van! Hisz ez az érzés visszahat az egész szervezetre és csak fokozza a bajt, amit az álmatlanság okozott.

A fiziológusok régebbi iskolája csak nagyjából foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy gondolatainknak minő erős hatása van szervezetünkre. Most már azonban tudjuk, hogy a haragnak, a keserűségnek mennyi gyakorlatilag kimutatott rossz testi hatása van, különösen a nőben és hogy minő hallatlanul káros az egész szervezetre.

Nem kell ahhoz sok képzelőtehetség, hogy belássuk, mennyire hajlik ilyen keserű álmatlanság hónapjai, évei után a nő nemcsak a neuraszténiára, hanem arra is, hogy a férjére haragudjon. Bárha nem ismeri teljesen, nem figyeli annyira a saját szervezetét, hogy felfogja teljes értelmét annak, ami vele történt, azt mégis valahogy megérzi, *hogy csakis a férjét okolhatja*. Megérzi, de nem tudja, mert a férfi fiziológiáját nem ismeri, hogy olyasvalaminek az áldozata, aminek a férje nem áldozata, hanem élvezője.

Persze a férfi, akinek megerősödött az egészsége a természetes megkönnyebbülés és egészséges, frissítő álmok után, nincs olyan hangulatban, hogy csak bele is pillantson a szemrehányások árjának *fénytelen, sötét és komor világába*. *Nem érti meg a kimondhatatlan panaszt, a közönséges bosszúságot*, ami csupa kifejezője a nő kiformalatlan, mély, fizikai szomorúságának. Ha szemrehányásfélét hall: kéznél a magyarázat: hja, az »idegek«, a »szeszély«. A férfi előbb hallgat, aztán türelmetlenné válik a nő oktalannak tetsző panaszaival szemben.

Ha pedig — ilyen férfi is akad — gyöngéd és figyelmes, akkor azon igyekszik, hogy javítson a helyzeten. Úgy, hogy a legszélőbb háttérig elmegy az önmegtartóztatásban, csökkenti az érintkezések számát. De, bár öntudatlanul, ezzel csak rosszabbítja a helyzetet. Mert — általános szabályként mondhatom — semmi tudomása sem lévén az asszonyában élő ritmusról; nem rendezi úgy a dolgokat, hogy azokat is tekintetbe vegye. Ritkábbá válik az érintkezés. S mert már valószínűleg más szobában is alszik a férj, nem is mer átmenni a kedves éjjeli csacsogásért, gyöngédségekért, ami a házaséletnek olyan drága privilégiuma, előjoga. Jóakarátú, de helytelenül alkalmazott tartózkodási igyekezete csak arra jó, hogy még messzebb válassza el őket egymástól.

Hogy az álomról, az alvásról való álláspon-

tom helyességét még egyszerűbben szemléltessem, szükséges, hogy felemlítsem itt azoknak az igen mély befolyásoknak egyikét-másikat, amelyekről tudjuk, hogy erős hatással vannak a nemre.

Akiket különösen fiatal korukban nemi szerveiktől megfosztanak, sokszor testileg elsorvadnak, elsatnyulnak. Némely szervük, sőt vonásaik is abnormálisan fejlődnek, vagy fejlődésükben visszamaradnak. Sőt egyáltalán elcsökevényesednek. A kiherélt fiúk (eunuchok), ha megnőnek is, szakálltalanok maradnak, vagy ritkás a szőrzetük, a hangjuk vékony és sok egyéb olyan vonás keletkezik bennük, amely nincs meg normális férfiakban.

Messzebbfekvő szervek növekedése, alakja — mint például a gégéé — befolyásolható a nemi mirigyek, vagy a pajzsmirigy váladéka által. Ezek a váladékok nem távoznak külső vezetékeken. Ezek egyenesen a vérrendszerbe hatolnak. Mikor a mirigyből egyenesen felszívódnak, minden testi funkciókra erős hatással vannak. Utóbbi időben alaposan tanulmányozták őket; Sterling* a »Hormon« nevet adta nekik. Az a feltevés, hogy egynémely váladék összeköttetésben van a belső testi szervekkel, nagyon régi keletű. Mindeddig mégis bizonytalan és kezdetleges ismeretünk volt egynémely csodás folyamatról, elváltozásról, amelyet ezek a végtelenül finom vegyi anyagok okoztak. Most

* Lásd: Ernest H. Starling tanár tanulmányát.

már tudjuk, hogy a gyomorban levő táplálék ingere vegyi elemeket továbbít a mirigyből az emésztési rendszerbe, de egyszersmind véren keresztül ingerel egy másik mirigyét is, amely a további emésztési váladékot szolgáltatja. Tudjuk, hogy a pajzsmirigy megdagad és nagyon érzékeny viszonyban áll a nemi szervekhez. Tudjuk azt is, hogy a fejlődő embryo némely vegyi váladéka, vagy az a szövet, amelyikben növekedik, vegyi ingert továbbít az anya távoleső mellbimbójába. Azt is tudjuk, hogyha egy leány petefészket, vagy egy fiú heréjét tökéletesen eltávolítják, a fejlődésük milyen erősen eltér a normálistól.

De nem ismerjük, mert *a fiziológusok nem tanulmányozták* a nemi élet hatalmas ingerének a nemiszervek mirigyeire gyakorolt hatását. Azt, hogy milyen erősen befolyásolják ezek az emberi lény egész életerejét, testi mivoltát.

Az átöröklés kutatói, még pedig úgy a »Mendelizmus« hívei, mint a »mutationisták« igen nagy súlyt helyeznek az *alaki átöröklődésre*. Én azt hiszem, ebben nincs igazuk és hogy inkább a nagyközönségben van pártjuk, mint a fiziológusok között. De ennél sokkal fontosabb tudnivaló minden felnőtt férfi és nő számára, hogy a hormonok igen gyorsan, néha úgyszólván egy pillanat alatt visznek kémiai anyagokat a szervezet legtávolibb pontjaira s hogy ezek által egymástól távoleső belső szervek között is igen fontos kölcsönös hatásokat közvetítenek.

Tiszta sor, hogy a legfontosabb szervekre gyakorolt ilyen befolyás, még az azoktól legtávolabb eső szerveken is nem sejtett, nem várt elváltozásokat idézhet elő.

Mi az, aminek a nő szervezetében végbe kell mennie akkor, ha az aktust tökéletesen gyakorolták?

Való, hogy a coitus a nőből csak kevés külső váladékot vált ki és pedig főleg egy nyálkaszerű anyagot. De nincs például külső jele annak a sok szerteágazó, különböző visszahatásnak, ami például az emésztéssel jár, sem az emésztés folyamata alatt képződő váladékoknak. Ha, mint a beállott orgasmus esetében, az idegeket, véredényeket és izmokat igen erős hatás éri, akkor lehetetlennek látszik, hogy ezek közt a hatások között a szervezetünkben ne legyenek kölcsönösségek és mindenféle összefüggések. Képzhető-e akkor, hogy az olyan mélyen gyökerező szervek, amelyeknek pusztá létezése is kihat a nő jellé sere — ne volnának óriási mértékben alávetve az olyan erős ingernek, valóságos *szenzációnak*, aminő az orgasmus?

Elég, ha feltesszük a kérdést; a felelet megjelen rá magától. Fel nem foghatom, hogy az orgasmus a nőben éppen úgy, mint a férfiban, ne járna éppen olyan mélygyökerű fiziológiai hatással. Ha eleget foglalkoztunk volna e tárggyal, a modern asszony millió »idegbaját«, »idegességét« és egyéb nyavalyáját könnyebben meg-

magyarázhattuk volna. Ezeknek a gyökere egyenesen odavezet a nemi érintkezés ingeréhez, amit nem elégitettek ki normális módon, mint ahogy ez ma annyi modern házasságban az uralkodó divat. A tárgy számtalan elágazásában méltó arra, hogy elsőrendű fiziológusok foglalkozzanak vele. Fejleszteni kell' ezt a tudományt. Nincs ma mélyebb, életbevágóbb érdeke az emberiség összességének, mint a férfi és a nő nemi szükségleteinek alapos megértése, felismerése, kielégítése.

Csak mint sejtést teszem itt fel, hogy a férfi nemi szerve úgy *külső*, mint *belső* váladékot termel. Az előbbi csak akkor távozik a választómirigyből, ha végleges inger hajtja; utóbbit — úgy tűnik — a test állandóan kisebb mennyiségben izzadja ki. Ez behatol az egész szervezetbe s kihat minden életműködésre. A nőben, — amint tudjuk — állandó a *belső* nedv-kiválasztás. Meg vagyok róla győződve, hogy van olyan *belső* váladék a nőben, amit csak a tökéletesen átélt nemi aktus szabadíthat fel.

Az angol és az amerikai fajta zömében, — pedig e faj sok tekintetben a világ vezető fajtája — precedenst alig felmutató nagy számban lelhetők férjes asszonyok, akiknek teljes kielégülésben a férjükkel való nemi közösülés mellett nincs részük, bár gyermekeket szülnek s minden más vonatkozásban boldog házasoknak látszanak.

A művelt nyugat világában fogalommá vált az »ideges« *asszony*. Ugyan miért?

Meg vagyok róla győződve, hogy ennek a betegségnek az oka a férfinek és a nőnek a *tudatlansága*. Nemcsak, hogy nem ismerik a nemi-aktus belső fiziológiáját, de annak szükséges megnyilatkozását sem.

Ma már sok orvos felismerte, hogy sokféle ideges és más betegség szoros összefüggésben áll azzal, hogy a nők természetes, vagy pedig inger által keletkezett nemi érzésükön nem könnyíthettek kellőképpen. Ellis egy osztrák gynecológus véleményéhez csatlakozik:* »Minden száz nő közül, aki alsótesti fájdalomról panaszkodott előttem, hetven biztosan a méhben keletkezett vértululástól szenved, ami mindig tökéletlen coitus eredménye. A British Medical Journal is közöl egy cikket, ** amelyben olyan esetekről számol be, ahol nagyon komoly idegbetegségeket gyógyítottak meg egyszerűen azáltal, hogy a férjeket a túlgyors ejaculatióból gyógyították ki.

Az alvás, — amivel ezt a fejezetet kezdtem — csak egyike annak a számtalan benső processusnak, ami szintén erősen alá van vetve a nemi hatásoknak. Ha minden tekintetben helyesen hajtották végre a nemi érintkezést, akkor az álom gyógyító szárnya betakarja úgy a férfit,

* Lásd: *H. Ellis, A nem és a társadalom* 1910.

** Lásd: *Porosz, British Medical Journal* 1911.

mint a karjában pihenő nőt. Akkor testük minden paránya résztvett benne, mind eljátszotta a maga szerepét. A lelkük, — miután felröpítette őket a gyönyör szédítő magasságaiba — teljes feledésbe, álomba merül, hogy abból visszatérve, újra ott találja magát a felébredt öntudat megszokott lapályain.

Szemérmesség, romantika

„Az ember époly kevésbé ígérheti, hogy szeretni fog, vagy hogy nem fog szeretni, amilyen kevésbé ígérheti azt, hogy soká fog élni. Legföljebb annyit ígérhet, hogy gondosan vigyáz az életére, meg a szerelmére is.“

(ELLEN KEY)

KEZDETTŐL FOGVA mindvégig, minden korokban, poéták leplezetten, művészek leplezetlenül az emberi test meztelen szépségét zengték. Párizsban, a milói Vénusz szobra előtt az üresfejű, nevetséges divatbábnak is pillanatra elakad a lélekzete. Valahogy megérzi szegény, hogy ez itt előtte: kifürkészhetetlenül mély méltósággal teli és isteni titok.

Emlékszem, egyszer ez ókori istennő előtt tisztelegtem s vonalainak az erejét, a szépségét ittam magamba. Karcsúra fűzött hölgy állt meg a szobor előtt. Egy kis szünet után könyekkel a hangjában szólt oda a mellette álló férfinak: »Nem imádandó az alakja?!«

Ha a hideg márvány így hat reánk, mennyivel inkább az élő, meztelen szépség melege, élet-

ereje?! Valamennyi felnőtt fiatalember, fiatal nő kecsesebb, ha leveti a modern »toilette« rongyait. A szép női testen annyi a természetes báj, hogy azt poéta szava soha el nem éri. Csak-hogy fajunk olyan soká hanyagolta el az emberi test szépségének a kultuszát, hogy az eredmény: az érett férfiak, nők szomorúan nagy része ma nem vonzó; a legtöbb fiatalban azonban még megvannak a szépség főkéllékei és főképpen ezeknek szól az én könyvem.

Fiatal férfi, fiatal nő, ha egészen meztelen, nem lehet »lompos«. Ha külső »díszaink« sok lim-lomja, fityegője, sok diszharmonikus vonala eltűnik, megjelenik a meztelen alak a maga teljes egyszerűségében. Mennyivel bájosabb még a legrongyosabb kis uccai gyerek is, ha a rongyait a parton hagyva, beugrik a vízbe.

Természetes, hogy a szerelem édes indulata arra készteti a szerelmezt, hogy feltárja párja előtt élő szépsége kincseit. Feljogosítják egymást: hadd gyönyörködjék a szem abban a látványban, ami a világ látványosságai közt legjobban megfogta a művész szemét.

Valahogy megszakad ez az érzés, ez az indulat a nőben havi ritmikus dagálya idején. A hagyomány szerint minden hónapban egy darabig a nő »nem tiszta«. Ilyenkor még a férje pillantása elől is el kell hogy rejtsse magát. De elkövetkezik olyan idő, amikor a teste a rendesnél is bajosabb! A mellek jobban megtelnek,

meggömbölyödnek. (A ritmikus változás fiziológiai folyamánya ez is. Összefügg a táblázaton rajzolt természetes vágy idejével, mikor a hullámtaraj a legmagasabb.) Ilyenkor néha öntudatlan önbizalommal tárja fel szépségét, egész testét szerelmesének kutató, imádó szeme előtt. Mindaddig, míg ártatlan, istennői önbizalma újra elvész életerejének természetes váltakozó apályán.

Szerencsés férfi az, aki láthatja, hogy a szeretett lényben mint megy végbe a változás és nem kényszeredik untató egyformaságba vagy túlélénk takargatásba. A férfi vérében elevenen él az ősrégi vadász-szenvedély. Az a szépség, amely mindig kéznél van és egyforma magas piedesztálon: sokkal kevésbé fogja meg, mint az ütemes élet váltakozó, mindig megújuló bája. Magas fejlettségű, okos asszony, aki alkalomadtán le tudja küzdeni önmagát, de elég bölcs ahhoz is, hogy érzékelhetővé tegye lényének nagy hullámlzását, megcsillogtassa örökös változandóságát: ezáltal kielégíti a férfi poligám hajlamát. Ehhez tartozik, hogy néha visszavonuljon. Hogy tökéletes nemi közönyt mutasson és szenvedélyesen védelmezze magányát.

Nagyon is sokszor megfélekedzik erről a nő. Annyira »birtokbavette« a férje, hogy azt hiszi, házasság után teljesen a férje »tulajdona«. Aztán éppen ez a nagy »magát-megadás« az oka, hogy a férfinak magának rontja el a »vadászat« izgató meglepetéseit és örömeit.

A modern élet triviális egyformaságra hajló berendezkedése körülbelül a következő: A házaspár közös hálószobát használ. Ebből az következik, hogy együtt vannak nemcsak akkor, mikor közös az öröm és teljes az egymás iránt való érdeklődés, hanem az öltözködés kevésbé kellemes, néha nevetséges előkészületei alatt is. Egyszer-kétszer bájosnak találja a férfi, ha istennője szoros kontyba tűzi a haját a fejbúbján és beszappanozza a fülét. De állandóan ez nem mulatságos látvány. Ha egy szép nő a fürdő mély, tiszta vizébe száll, azt kellemes látni. Hanem az öltözködéssel járó mindennapi kicsinyes kelletlenségek gyöngítik az érdeklődést, a figyelmet. A mindennapos, közönséges, apró élet-szükségletek előtérbenyomulása bizony csökkenti az érdeklődést. Lassan — elkerülhetetlenül és tragikusan — fogyni kezd az inger, mit a pár egymásra gyakorolt. Kevésbé intenzív lesz a nemi-aktus. Csökken a fiziológiai értéke.*

A nő kezdi legyőzni a személyére vonatkozó természetes szemérmességet — olyan házasságot eredményez ez, melyekben a nő egészen a férfi

* Ideülük egy idézet *Thomas* művéből („Nem és társadalom“ 1907), bár nem emberekről szól, csak nőnemű madarokról, állatok szerelmi játékáról: „A párzásnak, a fajfenntartó életnek erős ingerrel kell összekötte lennie. Másképp a fajta kihal. Ha túlkönnyű volna a győzelem az egész nemi élet egyszerű kicsapongássá válnék, amely romboló hatású, az energiára és veszedelmes a fajtára. A természet kiválasztó processzusa alapján biztosítja és ellenőrzi is a faj szaporodását. A nőstény csak erős benső nemi inger hatásának enged (ezt a madarak páros odásánál látjuk). A hímnek úgy kell viselkednie, hogy megfeleljen a nőstény követelményeinek. S neki lévén erre való ereje, céljának elérésére igazán csodás tehnikát szemléltet. Éhez méltó azonban a nőstény kacérsága, amivel ő is lenyűgözi a hímét és felkelti az ideges izgalom hasonló érzetét.“

»tulajdonának« tekinti magát — alkalmazkodik ahhoz az általános fölfogáshoz, hogy az asszony minden személyes és házi ügyét-baját a házasság után már a férje előtt nyugodtan intézheti el. Ezzel kapcsolatban aztán megengedi a, nő, hogy a férfi kevésbé kíméletes és tartózkodó legyen. Pedig az alacsonyabbrendű tulajdonságoknak folytonos előtérbe nyomulása számtalan házasságban okozta az élet magasabb és költőibb tényezőinek kölcsönös elpusztítását.

A női szépségnek sokkal nagyobb ellensége a hanyagság, mint az évek. A férfiben lassan eloszlik, elhomályosul az a ragyogó kép, mit szépség tőli duzzadó menyasszonya hívott életre. Lassan elfelejti udvariasság által éreztetni a nővel, hogy teste drága neki! Sok férfit — ha nyitott szemmel látja a feleségét, — sértheti a nő együgyűsége, saját személye iránt megnyilvánuló hanyagsága. A nő sokszor elveszti mozgási báját mesterséges halcsontok és fűzők által és nehézkessé teszi mozdulatait Ízléstelen ruhák által. Elfelejti, mily nagy mértékben elenőrizheti nemcsak az öltözködését, de a testi mivoltát is azáltal, hogy mit eszik és csinál, de még az által is, *amit gondol!*

Valamelyik okos ember mondta, hogy a nő szépsége nem sokat jelent tizenhatéves korában, de a hatvanéves nő szépsége saját testének-lelkének a műve! Bár úgy szomjazná az egész világ a szépséget, hogy egész fajtánk újra a görögök

alkotta szép formák felé törekednék! Ez különben is egy olyan pont, úgy hiszem, ahol a férfi a nőnél sokkal jobban szenved. Mert a férfi elsősorban vadász. Az a fél, aki a vadászat véletleneit, izgalmait éli át. Azt reméli, hogy az erdőn »Diánát« váratlanul lepi meg! A férjes asszony pedig — mert már mindenben engedett — hajlik rá, hogy passzív maradjon a férjével való társas együttlétben. A mélyreható fiziológiai tényezők mellett, amiket az előbbi fejezetekben fejtegettem, talán lényegtelennek hangzik mindez. Mégis a férjek érdekében tanácsolom a feleségeknek: szökjenek, meneküljenek *minden* elől, ami alacsonyrendű, triviális, közönséges! Ha lehetséges (és sokkal inkább az, semmint gondolnók; csak egy kis gondosság kell hozzá és egyes házi szokások megváltoztatása), úgy ossza be a dolgait a nő, hogy a férjét csak akkor eressze a közelébe, ha *örömet okoz ez a találkozás!* Ahol a viszonyok engedik, külön hálószobája legyen férjnek, feleségnek. Vagy legalább függöny válassza el kettejüket. Nincs emberi lélek, amelyik teljessé fejlődne az egyedüllét lehetősége nélkül. A férjes asszony teste, lelke egészen önmagáé legyen. Csak akkor lehet így, ha van egy meg nem támadható menedéke. Persze a külön hálószoba azért ne jelentse, hogy a férj csak akkor keresse *fel* az asszonyt, ha »akar valamit tőle«. Jobban el nem rontja a közösülés vágyát a szenzitív nőben

semmi, mint a biztos tudat, hogy a férje mit akar tőle, ha hozzá jött. Még ha akármilyen szerelmesen közeledik is! Az elszigeteltség érzése az, amelyet a külön hálószoba ellen állást foglalók hangoztatnak. Igaz, hogy sokszor csakugyan a boldogság csökkenésének volt az oka a külön hálószoba. Ez csak úgy magyarázható, hogy különben is rosszul mentek ott a dolgok! Mert hacsak különös akadály nincs, a gyöngéd barátkozásnak, meghitt dolgok eluttogásának, miket csak sötétben lehet elmondani, *minden éjjel* előről kellene kezdődnie.

A szívük legmélyén a férfiak örökké gyermekek. A gyöngéd kényeztetés, ami a gyermeknek jól esik, megédesíti a felnőtt férfi életét is. Az a »jó éjszakát!« jelentse az esztendők minden külső gondjának, bajának feledését. Jelentse a meleg, gyöngéd játékos bizalmaskodás perceit. Nem ellenkezik ez avval, amit az előbbi fejezetekben mondtam és ha e szokás megmarad, akkor elhessegeti az ellenkezést, amit némelyek a külön hálószobával szemben éreznek.

Önmegtartóztatás

„Kábító mint a drága, nehéz bor, a szerelem, amit érzékiből érzelmivé, szellemivé alakít át az akarat varázsa. A józan okosságnak mily kára, az örömök helyes elosztásának minő vesztesége, ha ezt az erőt balgán fizikai utakon vezetjük el. Rettegjen minden szerelmes attól, hogy szerelme eldurvuljon. Sok-sok házasság szenvedett ezen a sziklán hajótörést.“

(EDWARD CARPENTER)

SMERT ANNYI házasság boldogsága tört meg ezen a sziklán, vagy mert férfi, nő minden korokban vágyódott szellemi nagyságra, szépségre, akadtak mindig olyanok, akik elzárkóztak a test örömeinek édessége elől. Való igaz, hogy az emberiség sokkal tartozik az aszkétának, amiért megtanította rá, miként győzzön testi vágya fölött az ember, a férfi hogyan maradjon meg a magasabbrendű szerelem evolúciójának lassú, sokszor visszacsuszamló útján. Ez az adósság a múlté. Most már mindnyájan lebírnuk az alacsonyabbrendű ösztönöket. Jobban felfogjuk már fizikai hatásuk messzeágazó jelentőségét és annak szellemi átformálódását. *A jövő* legigazibb szociális egyesülése az a házas-

pár lesz, amely szerelemben annyira érett, annyira egy, hogy minden emberi tökély az ő részén lesz, ömellé áll. Minden magasabbrendű emberi teljesítmény — s ilyet csak igazi szerelemben élő ember alkothat — a házaspáron keresztül talál utat a közhöz.

Mai életberendezésünk mellett — hisz annyi a régi világból fennmaradt hagyomány — nem nehéz az aszkétát megérteni. Az ilyen férfi (a nő ritkábban) elég gyakran a házasság terméke. Gyakran előfordul, hogy úgynevezett »szerelmi« házasságok egynéhány évi boldogsága után a férfi, vagy a nő egész egyszerűen visszavonul a nemi étlettől. Valahogy lenézi azt. Úgy érzi: magasabb fokra hágott azáltal, hogy feladta a nemi életet. Ilyenek nem igen kérdik, vizsgálják sajátmagukat: Vájjon akkor, mikor nemi életet éltek — annak legfelsőbb fokára, tetőpontjára érkeztek-e? Megtalálták-e az értelmét?

A házas aszkétának legkiválóbb példája Tolsztoj. Előrehaladott korában odáig fejlődött erről a dologról a véleménye, hogy a legmagasabbrendű életet élő emberi lény »egyszerűen lebírija nemi vágyait és cölibátusban él.« Hanem az aszkéták ritkán igazi ismerői az emberi fiziológiának. Nekem úgy rémlik: fenkölt, vallásos lelkesedésükben számításon kívül hagynak némely dolgot. Talán hiányzik belőlük a miszticizmus, amely megérttesse velük a férfi és nő egyesüléséből fakadó új életnek lényegét és nagyszerűségét.

Ha úgy egy órára az oxigén és hidrogén vegyi atomjaivá változnánk át, nem sokat értenénk magunk sem azokból a fizikai tulajdonságokból, amelyeknek a törvényszerűsége alapján együtt vízcsöppé válnak! S eképpen az aszkéta sem ismerheti az igazi házassági-egyesülés csodáit és annak az örökkévalósággal való rokonságát és magasabbrendű képességeit.

Kezdetleges állapotában a korai kereszténység is, mint sok más vallás, erősen hajlott az aszketizmus felé. De volt benne — s van még ma is — olyan aszketizmus is, amely ellenséges érzülettel viseltetett és viseltetik a másik nem iránt; emellett azonban volt benne olyan romantikus aszketizmus is, amelyik megvetően fordult el ugyan a pogány kortársak érzékiségétől, de mégse zárta ki teljesen a kölcsönös barátság báját, gyöngéd örömeit. Csonka formában, ezek az első keresztény aszkéták mégis élvezték a házasság nem materiális örömeit. Az aszkétaszerelmek egyik érdekes példázatát adja Ellis (Nem és társadalom, 6. kötet, 1913.):

»Atyáink, regéli Chrysostomus (»Azok ellen, kik házukban szüzeket tartanak« című könyvében), a nemi meghittségnek csak két formáját ismerték: házasságot és közönséges együttélést. Most egy harmadik formát találtak: a férfiak fiatal lányokat vesznek a házukba, állandóan oktatják őket, de tiszteletben tartják szüzességüket !« »És — kiált fel Chrysostom — ugyan mi okból teszik ezt? Nekem úgy tetszik, édesebb nekik az élet a nővel, a törvényes egyesülés és a

test vágyainak ki nem elégítése árán is. Én így gondolom és azt hiszem, nemcsak én magam gondolom így, hanem ezek a férfiak is így gondolkodnak. Nem adnák olyan olcsón a jóhíriüket, nem lennének okozói annyi botránynak, ha nem uralkodna rajtuk erősen zsarnoki módon ez a gyönyörűség. Pillanatra csodálkozik az ember, hogy ebben igaz örömük telhetik és talán forróbb szerelemben élnek, mint törvényes feleséggel? Ha bizonyítani fogom, meg tudlak győzni benneteket róla, hogy így van.« »A házasságban megvan az a hiba, — folytatja — hogy a vágyat nincs miért visszatartani, mert ez sokszor gyors undorrá válilc. De ettől eltekintve is, ilyen nemi érintkezés, teherbeesés, szülés, szoptatás, gyermeknevelés, annyi bajt, annyi gondot okoz, hogy előli a derűs ifjúságot, elhomályosítja az örömet. A szüzet ilyen gondok nem aggasztják! Mindig friss, mindig víg; még ha negyvenéves is, felveszi a versenyt az ifjú leánnyal. Ilyenformán kettő hév ez annak a szívében, aki vele él és a vágy kielégítése sohse fojtja el a lángot, amelyik mindegyre fokozódik erőben.« Chrysostomos kicsinyes gonddal beszámol mindarról a figyelmességről, mit az ő idejének »modern« lányai elvártak a férfiaktól, s amit azok örömmel pazaroltak szüzi szeretőikre a nyilvánosság előtt, meg magányukban is. Azonban nem hallgathatja el azt a véleményét, hogy szerinte a férfi, aki csókkal, öleléssel borítja el a nőt, — kinek úgy félti a szüzességét — valahogy Tantalusz helyzetébe kerül. A gyengéd tisztaságnak ez az új kifinomulása, amely fölfedezésként hatott azokra az első keresztényekre, akik bátran vetették el maguktól a pogány világ szabadosságait, mélyen gyökerezett bennük. Ezt látjuk a komor Egyházatyák írásaiban is, akik ostromozták ugyan az ilyen természetű botránys életet, de korholásaik mögött valahogy ott csillog egy cseppje a titkolt rokonszenvnek. Szent

Jeromos egyiis levelében Eusztáchiushoz megetfilé- emlékezik olyan párokról, akik »megosztják lakásukat«, — sokszor az ágyukat is — és gyanakodónak hívja azokat, akik ebből következtetéseket vonnak le. Cyprian (Epistola 86.) nem tud egy nézetten lenni azokkal, akikről azt hallja, hogy családi közösségben élnek szüzekkel és velük sokszor még egy ágyban is alusznak, mert — azt mondja — gyöngye a női nem és állhatatlan az ifjúság.«

A szigorú aszkéta majdnem mindig olyan ember, akit az »askétizmus« szónak a varázsa tart fogva. Az ilyen még akkor is, ha az önmegtartóztatás csodáit gyakorolja, ha a végleteleg legyőzi is vágyát, inkább gyöngíti, mint erősíti az az igyekezet, hogy kigúnyolja a természetet. Kivéve az egészen nagyokat, — valami kicsinyesség, erőltettség jellemzi ezeket az embereket, akik az észszerűség határán túl bírják le magukban a természeti erőket, amik pedig már Ádámba és Évába ültetettek el, mikor megmondattott nekik: hogy szaporodjanak és sokasodjanak.

Ellen Key írja »Szerelem és házasság« című művében:

»Azok az askéták, akik önfegyellemmel akarják lebírni az ösztöneiket még betegség árán is, hasonlítanak ahhoz az orvoshoz, aki a lázt a betegből minden áron ki akarja űzni, nem törődve azzal, ha belepusztul is a beteg az erős kúrába, csak a láz múljon el. Két, különböző út vezethette ezeket az askétákat a fanatizmusig. Egyik — ide inkább a nők tartoznak — azért ellensége Cupidónak, mert

sohse volt hozzá kegyes. A másik — ezek zöme inkább hímnemű — azért gyűlöli az ifjú istent, mert sohse hagy nyugtot neki.«

Ha modernebb, tudományosabb alapon vesszük szemügyre a kérdést, orvosok tekintélyes listát állíthatnának össze azokról a betegségekről, amelyeket a túlzásbavitt önmeztartóztatás okoz úgy nőkben, mint férfiakban. Neuralgiától, »idegesség«-től a kötszövet-daganatokig (nőknél). És figyelemreméltó jelenség, hogy ezek a tünetek akkor is jelen vannak, ha a páciensnek (mint némely a férjhez nem ment nőnek) fogalma sincs arról, hogy a nemi indulat tudta nélkül is uralkodik rajta.

Tehát úgy az aszkéta, mint a kicsapongó (*törvényes* házasságon akár belül, akár kívül) a betegség eshetőségeinek van kitéve. Tudomásom szerint a normális és mindkét félre nézve boldog házasság betegségeket nem ismer — sőt inkább majdnem mindenkire gyógyító, erősítő a hatása.

Az a mély igazság, ami az aszkéta szeme előtt lebeg, abban csúcsosodik ki, hogy a nemi teremtő képessége *átalakul* és más területen válik alkotóerővé. Ezt az igazságot a házasságon belül se szabad szem előtt téveszteni. A nemi funkciónak természetes, boldog és serkentő időszaka után az önmeztartóztatásnak olyan ideje is következne tük, amikor ezerféle hasznos alkotó munkára formálódik át az egészséges nemi erő.

IX

Gyermekek

*„Te értem vagy. Én teérted.
Nemcsak magadért. Másokért is.
Álomba burkoltan, hős és költő
szunyád benned.
De csak az én érintésemtől
kel életre,
nem másétől.“*

(WALT WHITMAN)

AMISZTIKUM embere a megvilágosodás pillanatában egyéniségének forrásán keresztül feléri a Mindenség erőivel való egységes voltát.

Közönséges, halandó férfi és nő előtt ismeretlen a misztikus extázis. Közönséges emberi öntudat sokkal inkább azt érzi meg, milyen távol áll a Mindenség alkotóerejétől. Egyedül a szerelemben, az önkívület mámorában érzik az emberek ezt a misztikumot s élvezik az isteni erő ragyogását.

Ha két emberben, akik mindenben egyek, felgyúl a bennük élő erők lobogó tüze, hatalmas vágy a másik bírása, magunkbafogadása után,

akkor az öröm nemcsak fizikai. Érzéseinek tetőfokán kábult áradat lesz úrrá az emberen. A lelket, a szellemet lángoló dagálllyá korbácsolja a lényeket betöltő szenvedély. Az egyesülés lázában köddé oszlik az öntudat; végtelenben él a két szerelmes. Ez a pillanat az örökkévalóság erejével egyesíti őket.

Mikor így közösen az elérhető legnagyobb öröm világába behatoltak, elhoz a két szerelmes ebből a világból magával valamit. Elhozza a fénynek egy szikráját erre a világra. Amit Életnek nevezünk. Gyermek fakadt közöttük.

Ingerlő szövevényességében, a természetnek ez az egyetlen célja. Ez csalja, hívja egymás karjába a szerelmeseket: a kettőnek az egyesüléséből fakadó új élet. S csak ha így új életet teremtettünk, ragadhatjuk meg a fáklyát, amelyik az anyag világába vezet vissza az öntudatot.

Nem akadt még költő, aki megénekelte volna ezt a misztikus, csodás pillanatot teljes szépségében. De mindazoknak a szívében, akik ismerték az igazi szerelmet, ott él a szentség megvalósulása, amikor átélték a teremtés percét.

Ha a testünk így volna szerkesztve, akkor két embernek a kölcsönös egybeolvadás szent tüzét csak akkor kellene feléleszteni, ha új életet akar fakasztani. De bármennyire is részese szellemünk a teremtő akarásnak, a testünk csak anyag. Megmerevedve él benne ezer régmúlt fejlődési fok nyoma. Ezeket keresztül éri el valónk

jelen mivoltát. Alacsonyabbrendű állatok világában billió fakadó élet pazarlódik el, megveszendőbe. Miriádok csíráznak, de a megtermékenyülésre csak *kivételes esetben* kerül sor. Más formában, de az állatokéhoz hasonlóan millió csíra él az emberi testben is, mindkét nemben, amely sokkalta több megtermékenyülésre váró csíráat produkál, mint amennyi a valóságban megtermékenyülhet! Az emberi fejlődés története mélyen nyomta ránk a bélyegét. Mikor sok-sok ezer csíra képződik, nem tudhatni, eljön-e a megtermékenyülésre alkalmas pillanat? S mégis mindenik csakúgy ragaszkodik a léthez, csakúgy fejlődik, mint az a csíra, amelyik szerencsésebb helyzetbe kerül, követi a dolgok természetes folyását és új életnek válik a kezdetévé. Teljesen lehetetlen a számunkra ma, ahogyan a testünk most alkotva van, követnünk azt a valláserkölcsei előírást, hogy ne semmisítsünk meg életet, életerőt. A női csíra — bár a férfi spermájánál kisebb számban — hiábavaló, pazar módon újra, meg újra fejlődik, duzzad, a cölibátusban élő nőben csakúgy, mint valamennyi férjes asszonyban. És sperma miriádjai pusztulnak el még olyan aktus mellett is, amelyekben női csíra egyetlenegy parányi spermától megtermékenyült. Ha a teológusok csakugyan azt gondolják, amit mondanak s a férfiatól tökéletes tartózkodást követelnek, kivéve a faj szaporítás aktusát, *akkor se érik el azt a céljukat*, hogy a

teremtőerő destrukciója elkerültessék. A nő huszonnyolcnapos időközökben beálló csírávesztését pedig nem akadályozhatja meg semmiféle akarat. A természet — bizony az, és *nem az ember* — alkotta ilyen destruktívnek a fajtáját, amely ellen aszketikus papok haragja fordul.

Ha mindkét nemből — hosszú időn át — elkerülhetetlenül fejlődik, szaporodik szüntelenül a csíra, anélkül, hogy embrió fejlődne belőle, biért lenne gonosz dolog, ha a legalkalmasabb pillanatot ragadjuk meg arra, hogy e csíráknak egyike megfogadjon? Megfogadjon a kiváltságos csíra a célból, hogy új életet fakasszon.

Amely házasságban erre nem gondolnak: megtörténhetik, hogy az asszony megtermékenyülését már a legelső közösülések előidézik. A házasság megkötésétől számított kilenc hónap múlva — esetleg kicsit később — gyermeke van már az ifjú párnak.

Mások azt hiszik, hogy okosabban cselekedtek volna, ha legalább hat hónapot — egy esztendőt engedtek volna eltelni anélkül, hogy életük legnagyobb feladatába — melynek terhét leginkább a nő viseli — belefogtak volna.

Sok ok szólhat amellett: jó, ha a gyermekek korán születnek. De ha a létfeltételek súlyosak — és a civilizált életben néha csakugyan súlyosak — akkor jobb, ha a házasságot megkötik és a gyermekáldásról egyidőre lemondanak. (Lásd »Bölcs Anyaság« c. könyvemet.)

Ha fiatalon kel egybe a házaspár, és gyermeket még el nem tarthat, néha éppenséggel várhat pár esztendeig. Ilyen kivételes esetet — egyike volt a legjobb házasságoknak — tapasztaltam az ismerőseim körében. A fiatalok akkor léptek házasságra, mikor még mindketten egyetemre jártak. Az első gyermekük a házasság megkötésétől számított tizennégy év után született! Pompás, erőteljes fiú. Ilyen hosszú időközti általánosságban nem lehet mértékül állítani. Sokszor a természetlenség veszélyét rejti magában. Ebben az esetben azonban győzedelmesen került ki a szerencsés pár. Boldog, elégedett és normális életet éltek s bizonyára jobban tettek így, mintha tizennégy évig vártak volna a házasságkötéssel s a férfit kitétek volna az »elbukás« veszélyének.

Sokan azt hiszik, hogy a szülőknek, gyerekeknek néha használ is, hogy egészséges, erőteljes szülők a bölcs várakozás álláspontjára helyezkedjenek. Ha csak más, különleges körülmények miatt nem élhetnének így is zavartalanul.

Gyönyörben, reményben fogamzott gyermektől ne vonassék meg semmi, miről a szülők bölcsessége, szeretete gondoskodhatik. Egészségének legelső, *legfontosabb* feltétele pedig az, hogy az anya egészséges, boldog és minden aggodalomtól ment legyen, mialatt hordozza.

A házasságnak a nőre megrendítő, messzireágazó hatása van, de ez nem teszi a szervezetét kevésbé alkalmassá arra, hogy közvetlenül

a megkötött házasság után viselje terhességét. Később, mikor a szervezet az új körülményeket megszokta, sokkal alkalmasabb rá.

Ebben a könyvben nem annyira általános nemi viszonylatokról beszélek. Inkább csak az angolul beszélő, magas civilizációjú, de mesterkelt életű közönséghez. E jelen társadalmunkban, — kétségtelen, hogy a gyermek korai születése sok önfeláldozást, sok önmegtartóztatást követel a férfitől. Átrezeg rajta mint egy reflex-vibráció a veszteség tudata, amit nőjétől való ideiglenes elválása miatt érez. Sok fiatal férj — elég nagy-lelkű, hogy bizalmába avasson — közölte velem életének ilyen természetű titkait. Mr. C. tipikus alakja ennek az osztálynak.

Csöndes természetű, művelt ember — hajlamos a romantikus szerelemre. Minden érzése központosult a menyasszonyában. Férfias és elég erőteljes is ahhoz, hogy megérezze a nemi érintkezés szükségét, de nem volt tisztában avval, (mint ahogy sok férfi nincs tisztában), mi a nő ilyen természetű, az övének megfelelő szükséglete. Feleségének orgasmusban nem volt része s így nem volt öröme közösüléseikben, amely nem jelentett számára gyönyört.

A nő a megkötött házasság után hamarosan megfogant; az esküvő napjától számított tíz hónap múlva megszületett a gyermek.

Szülés után két teljes évig tartott, míg az

asszony életereje valahogyan visszatért. Ez alatt az idő alatt *annyira* kellemetlen volt neki a nemi-aktus, hogy minden közösülést egyszerűen visszautasított. Három év telt el házasságuk megkötése után, míg abba a helyzetbe került, hogy normálisan kívánja az érintkezést férjével. Csak-hogy ez a nemi élettől elszokott nő, a hosszú elválás, a férfi magáraerőszakolt tartózkodása és az állandó családi együttélés: úgy megfakította, tönkretette a férfi romantikus szerelmét, hogy elillant a természetes inger, mit eleinte egymásra gyakoroltak. Soha többé nem érezték a nemi egyesülés közös, nagy gyönyörűségét.

Egy másik házaspár hasonlóképen szenvedett. Ez Mr. és Mrs. D. esete. A nő valódi, vagy képzelt betegségei a házaspárt évekre elidegenítették egymástól. Később a nő egészsége megjavult és szenvedélyesen kívánta a természetes házassági egyesülést, a férj úgy érezte, hogy az lehetetlen. Azt mondta: hogy az ő szavaival éljek: »mintha a testvéremen kellene erőszakot elkövetnem.« És ha egyszer hasonló gondolat befészkelte magát a férfi agyába, nagyon nehéz abba az első elragadtatásba újra visszaröpiteni. A frissen fakadt, gyönyörteljes kábulat elvesztésével elvesztették azt a megfizethetetlen, páratlan kéjt, aminek szépsége, varázsa, maga a szárnyaló életerő.

Ha néhány hónapig (vagy akár néhány évig is) vártak a fiatalok, jobban hozzászoknak egy-

máshoz. Átélték mindazt, amit a tökéletes szerelem nyújthat. És akkor azok a zavarok, amit gyermek születése okoz, többé nem veszélyeztetik boldogságukat. Inkább annak koronájává, tökélyévé válik a gyermek.

Valamelyik férfi egyszer azt mondta nekem: »A szeretett nő kedvéért *mindent* elvisel az ember.« De az asszonyt csak akkor szeretik igazán, ha ő és szerelmese nemcsak hogy a paradicsom kapuját lépték át, hanem ha a nő a saját tapasztalatán átszűrve, tökéletesen megérzi, mitől is fosztja meg a férjet hosszú időn keresztül, — míg testi állapota kényszeríti a nemi közösülések felfüggesztésére.

Írnak erről eleget a »nemekről« szóló megszámolhatatlan munkákban. Megvitatják, hogy a teherviselés ideje alatt érintkezzék-e a nő a férfival. Ezen a ponton aztán nagyon eltérő a tapasztalat. Nehéz, majdnem lehetetlen határozott választ adni anélkül, hogy az ember minden egyes esetet külön szemügyre ne vegyen.

Ha az erdők népének, az állatoknak az életét szemléljük, azt látjuk, hogy ilyenkor zárkózott, csodálatraméltó szent egyedüllétben él a nőstény. És ha tekintetbe vesszük azt a rendkívüli tudatlanságot, figyelmetlenséget, amivel a nok szükségleteivel szemben viseltetnek és amelyik olyan erős jellemzője modern korunknak: akkor könnyen elképzelhető, mért legelterjedtebb megoldása e vitás kérdésnek az, hogy a gyermek

születése előtt legalább hat hónappal, a nő teljesen tartózkodjék az érintkezéstől. Ennek ellentéteképpen aztán jó csomó asszonytól hallottam, hogy éppen ez alatt az idő alatt mohón kívánják az egyesülést. Mások előtt megint maga a gondolat hihetetlen!

Ne felejtjük el, hogy az alsóbbrendű állatokra, lényekre való folytonos hivatkozást nem lehet a végletekig fokozni. Mi, civilizált emberi teremtmények ezer vonatkozásban elváltunk, új irányba terelődünk el ősi szokásainktól. Úgy, hogy az a kérdés, vajjon a teherviselés idejében tanácsos-e a nemi érintkezés, avagy helytelenítendő, inkább tudományos kutatás alapján határozható meg. Kevés az olyan férfi, olyan nő, aki elég világos elméjű, nyílt gondolkodású ahhoz, hogy nyíltan állást foglaljon ebben a kérdésben. És túlkevés az olyan orvos is, aki gyöngéd rokonszenvvel tudná kicsalni az őszinte vallomásokat még olyan nőből is, akik öntudatos felvilágosításokat adhatnának. Én magam személyes bizalom megnyilvánulásából csak kevés adatot szerezhettem s az is mind ellentétes irányba vezet. Kétségtelen dolog, hogy ilyen különleges esetben — sokkal inkább, mint más esetekben — egészség, egyéni szükségletek, a gyermeket viselő nő mentalitása az irányadó. Egyik igazán előkelő orvos-specialista azt az érdekes megfigyelést tette, hogy egy-két páciense ezalatt az idő alatt határozottan kívánta a közösülést. A

férje, a nő állapotára való tekintettel, pedig megtagadta. Az orvos fenti megfigyelése abban nyilvánult, hogy az e házasságból származó gyermek ideges lett, fegyelmezetlen és erősen hajlott a nyugtalanságra. Erre az érdekes megfigyelésre, kétségkívül elég fontos megállapításra szívesen hallanék többet is szülőktől, vagy profeszionista orvosoktól. Mert csak az esetek nagy számából lehet megbízható következtetéseket leszűrni. Azt megállapíthatom, hogy ha — a közhit szerint — úgy az anyára, mint a gyermekekre előnyös, amikor ételekre való ártatlan vágyát kielégítik, akkor az is valószínű, hogy mérsékelt és elővigyázatos közösülésre való vágya is mindhármuk érdekében kielégíthető. Persze inkább feltételesen adom ezt a véleményt. Inkább csak arra a nagyszámú érdeklődésre felelek vele, amit ezen a ponton hozzám intéztek. Ha a nő mértéktelenül és túlságosan kívánja ilyen állapotban a nemi közösülést, az határozottan kedvezőtlen jel. Ilyenkor gyakorló orvost kell igénybe venni.

Az olyan nő, aki olyan férfinek a gyermekét hordozza, akit mélységesen szeret, vágyódik azután, hogy a férfi — amennyire lehetséges — megossa vele az érzéseket, miket a növekvő gyermek miatt érez. Kívánja, hogy a férfi olyan közel legyen hozzá, s a gyermekéhez, amennyire csak lehetséges. Ennek az érzésnek az alapja — könnyen elképzelhetjük — nemcsak pusztán

értelem-sugározta gyöngédség, hanem az az érzés is, amely a testi egyesüléskor áll be.

Gyönyörűen jelzi ez érzést Carpenter szép műve: »A szerelem ébredése«.

A gyermekét viselő anya nem érezheti — hisz ez képtelenség volna — az izmok orgazmusának legintenzívebb formáját. Mégis, ennek a finomabb, mélyebb, édesebb és harmonikusabb egyesülésnek nemcsak a romantika adja meg az ízét, hanem azt hiszem, a tudomány is igazolni fogja állításomat. Majd akkor, ha a tudomány megérzi azt, hogyan kell ilyen kényes kérdéseket kezelni — biokémiai alapon.

Minthogy olyan sok emberből hiányzik a képzelőtehetség, azért itt azt is megjegyezhetem, hogy a közösülés rendes formája ilyenkor nem alkalmas, sőt nagyon ártalmas is lehet a nőre nézve. Azonban úgy a férje, mint ő könnyen választhatják azt a formát, amelyikben mindkettőjük súlya az ágyat nyomja, vagy a párnákat, így a magzatot nyomás nem éri.

Tolsztoj szigorúan elítéli minden nemi-közösülést az alatt, míg az asszony gyermekét hordozza. Kárhoztatja a férjet, ki szerinte elviselhetetlen terhet ró a nőre, mikor »egyidőben kell tűnie a szerető, a kimerült anya, a beteg, ingerlékeny, hisztériás nő szerepét, szenvedéseit.« »A férj szerelmével ostromolja, akár a szeretőjét, tekintetbe se veszi benne az anyát és gyűlöli ingerlékenységéért, hisztériájáért, aminek pedig ő maga az ál-

landó okozója.« Itt-ott a szakértők közül is osztja egy-egy ezt a véleményt.

Ha a nő úgy érzi, hogy nem engedhet utat testébe a férfinak, mikor fejlődő élet szentelt templomává vált, mégis tekintetbe kell vennie az állandó feszültség-érzést, amely természetes súllyal nehezedik a férfire. Gyöngéd, szerető nő könnyen talál eszközt, amivel kiváltja a férfiből azt a fizikai megkönnyebbülést, amire természetének szüksége van!

A házasság egyik szépsége az a megható, önzetlen gyöngédség, amit a férfi érez olyan nő iránt, akivel lelki, szellemi közösségben él s aki csupa rokonszenvből megérti a férfi minden szükségletét. Az a nő, aki fel tudja ébreszteni férjében ezt a gyöngédséget, kiemeli őt az önzésnek abból a mélységes mocsarából, amelyben annyi férfi evickél szerencsétlenül, sivár rideg-ségben.

Ha a férfi heves vérmérsékletű és igazán szereti a feleségét, kitől a természet darab időre elszakította, akkor olyan idő is elkövetkezik, mikor a férfinak elég, ha közelében lehet, ha gyöngédséggel halmozhatja el s megkönnyebbül minden fizikai érintkezés nélkül is!

Az első gyermek születése után úgy az anya, mint a gyermek egészsége megkívánja, hogy ne túlságosan hamar következzen a második. Jó, ha körülbelül egy év telik el, mielőtt a második kis élet nyiladozni kezd, ha tehát körülbelül két esz-

tendő telik el a második gyermek világrajöveteléig.

Ennek a körülménynek az anyára és a gyermekre kiható fontosságát az orvos-specialisták közül is elismeri egynéhány. Némelyik gynaekológus 3—5 éves szünetet ajánl egymásután következő gyermekek világrajövetelénél. Utóvégre azonban az anyaság még akkor is igen sok gyönyörűséget tud adni, ha akaratlanul viseli valaki. de viszont bizonyos, hogy nincs annál nagyobb büszkeség, se öröm, faunt ha a nő annak a férfinak fejlődő gyermekét viseli, kit imád. Megmételvezett »civilizációnkban« komoly aggodalomra ad okot az a felfogás, hogy terhes asszony szégyelje az uccán való megjelenést. Soha egészségessé nem válik a faj, míg meg nem váltják buja, képzelgő betegségeitől s amíg a leendő anya nem viselheti úgy szent terhét, mint papnő győzelmi zászlóját felvonuláskor.

Kívül esik ennek a könyvnek a keretén, hogy szakszerű tanácsokkal, részletes ismertetésekkel szolgáljak leendő anyáknak tudott dolgokról. Mégis megemlítek egy-két olyan fontos körülményt, amit nem vesznek eléggé figyelembe, bár erősen befolyásolja a nő egészségét, boldogságát, sokszor a gyerekét is. Például a vezető orvosi szaktekintélyek beszélnek az úgynevezett »reggeli rosszullét«-ről, — a teherviselés első hónapjaiban általános tünet — mintha természetes fiziológiai reakció volna. Barátságosan keze-

lik az ilyen eseteket és normális állapotnak tartják. Ezt el kell viselni, — mondják — ez a legtermészetesebb dolog! Pedig ez a reakció az egészségnek sajnálatosan alacsony fokát jelenti. Ugyan miért kísértje a nem túlságosan kínzó, de elég kellemetlen érzés a nő életének azt az időszakát, amelyiknek a legmámorosabb néhány hónapnak kellene lennie? Véleményem szerint erre semmi szükség sincs. Vagy csak azért, mert az orvosok olyanok, mint a »vak világtalan vezetői.« Hozzá vannak szokva, hogy mindig rokantakat, esetleg félrokkantakat kezeljenek és így kiveszett az az ösztön belőlük, hogy az emberiségnek tulajdonképpen ragyogóan egészségesnek kellene lennie? A nőket pedig annyira tönkretette az egészségtelen nemi élet, életerejüket annyira lefokozta az úgynevezett »civilizált élet«, hogy egymásban is természetesnek találják, amit ettől a bajtól szenvedniök kell? Egészen eltévesztették szem elől, hogy létezhetik ragyogó szépség, teljes testi egészség?

Akad néha olyan kivételes nő, aki megúsza a terhesség hónapjait minden baj nélkül. Még az úgynevezett »reggeli rosszullét« se bántotta. Ilyenre nem úgy kellene tekinteni, mint irigylendő kivételre, ahogyan most teszik. Vegyük inkább normálisnak ezeket, példaképnek, amire valamennyiünknek törekednünk kell! Hogy érjük utói e példát? Minden leendő anya elsősorban szabadítsa fel a testét a fűző, a szoros szalag,

kapocs és gombok nyomása alól. Némely specialista szerint nem baj az, ha a terhes nő akár a harmadik-negyedik hónapig könnyű fűzöt visel. Kövérebb nők jól teszik, ha fűzöt vagy megfelelő haskötőt viselnek még tovább is. Sovány, szoros hasfalú nők azonban nem szorulnak rá, s az ilyeneknek még árthat is minden szorítás, amely a legtöbbször főoka a »reggeli roszullét«-nek is. De mindig jó, ha a ruházat olyan könnyű és bő, hogy a ruha kelméje és a nő teste között pillangó röppenhessen« s szárnyát meg ne sértse. Ezt alighanem túlzásnak veszik, pedig mély igazság.

Segítségére van a jóegészség fenntartásának ilyenkor az is, ha a leendő anya a megszokott étkezések mellett, lehető nagy mennyiségben fogyasztja a nyers gyümölcsöt. Különösen narancsot, szilvát, almát.

Számtalan könyvet írtak arról, hogyan viselkedjék, mit egyék a terhes asszony. A bölcs tanácsot azonban nem indokolják meg. A vegytannal hadilábon áll valamennyi. Még a legjobbnak Dr. Alice Stockham ezirányú könyvét találtam, noha ebben is elég sok a tévedés és a kémiai tudatlanság és sok benne a rég ismert adat is.

Nem érintem itt azt a sok mindenféle hipotézist se, amit szülők tulajdonságainak a gyermekre való átöröklődéséről állítottak fel, amelyek összességét eugenetikának nevezhetjük. Nem

foglalkozom a szüléssel, a gyermektáplálással. Sok író foglalkozott ezekkel a tárgyakkal. Az én célom az, hogy ebben a könyvben a nemi életnek olyan oldalaira világítsak rá, aminőket mások többé-kevésbé elhanyagoltak.

Általában kerültem az abnormálisra való minden kitérést. Van azonban egy pont, amelyik némileg érinti az abnormálist, mégis belevág némely olyan házastárs életébe, aki maga egészséges, normális. Egy-két szóval kell, hogy kitérjek ezekre,

Gyakran fordul elő, hogy két egészséges, egymást szerető ember — látszólag minden ok nélkül — gyermeknemzésre képtelen.

Hihetetlen tudatlanságban élünk minden felől ami a testünkben végbemegy. Csak így lehetséges, hogy felnőtt férfi, nő nemcsak hogy házasságra lép, de házasságban is él évekig, de úgy, hogy maga se tudja, hányadán van voltaképp. Sok, a valóságban gyermektelen házaspár meddősége egyáltalán nem azon múlik, hogy a házasfelek egyike-másika képtelen a gyermeknemzésre. Az ok sokszor egészen apró, könnyen kiküszöbölhető akadály. A szervezetnek jelentéktelen, a rendestől némileg eltérő voltáról van szó; csupa olyan dologról, amin könnyű segíteni.

Habár a házastársak egy része talán megszenvedné a túlságos, ellenőrzés nélkül jövő gyermekáldást és iparkodik is azt ellenőrizni, de azért vannak elegendő olyanok is, különösen közép-

és felsőbb osztálybeliek, akik vágyódnak az után, hogy szülőkké váljanak. És mintha valami titokzatos hatalom fosztaná meg őket a vágyaik teljesülésétől. Ilyenkor orvosok vizsgálják meg úgy a nőt, mint a férfit. Kijelentik: mindakettő teljesen egészséges. Normálisak; minden képesség megvan bennük arra, hogy gyermekük legyen. De a gyermekáldás nem jön. Az ok sokszor a nő túlerős sav-váladéka. Ez a váladék neki magának nem árt; sokszor nem is tud a létezéséről, de arra elegendő lehet, hogy az aktív sperma termékenyítő hatását megszüntesse. A fogamzás biztosítására ilyenkor elegendő annyi, ha a vaginába valamely gyöngye, közömbösítő oldatot fecskendezünk röviddel a közösülés előtt. Esetleg szóda-bikarbona oldatát. Másik ok, mikor a sperma a csírákat meg nem termékenyítheti, az lehet, hogy a méhszájat túlságos mértékben borítja el a nyálkás váladék. Ilyen esetekben fontos, hogy a nő orgasmusa tökéletes legyen, izomerő-kifejtéssel járjon; a nő igyekezzék, hogy nála az orgasmus ne a sperma kilökése előtt, hanem avval egyidejűleg, vagy későbbben következék. Vitatják, hogy fontos-e, vájjon az orgasmus tökéletesen végbemegy-e a nőben, vagy sem. Hisz annyi nyilvánvaló példa mutatja, hogy a nőnek át nem élt, át nem érzett orgasmus mellett is, sok gyermeke született! Nem szabad elfelejteni azonban, hogy a nők erősen különböznek. Van olyan fajtája a nőnek — ez az

erősen termékeny anya — aki széles hüvely-csatorna és nagyon csekély belső váladék mellett — akár féltucatszor is fogan orgasmus nélkül is. Evvel ellentétben az idegesebb, különben éppen olyan tökéletes nőben az élet akkor fogamzik meg csak, mikor erős orgasmust él át úgy, hogy a sperma még a hüvelyben van.

Kisebb akadály a fogamzásnak még a méhszájnak a hüvely csatornához való helyzete. Némely esetben elvész a sperma anélkül, hogy behatolni tudna a méhbe. Ennek a kiküszöbölésére néha az is elegendő, ha a nő közvetlenül a megtörtént aktus után megfordul és egy-néhány óra hosszat arccal lefelé fekszik.

Bizonyos, hogy minden nő életében vannak időszakok, mikor az életereje fokozottabb, vagy ernyedtebb. Némely nőben erősebben, másokban kevésbé erősen lüktet. Némelyik megfogamzik a menstruális hónap akármelyik napján; más nők holdhónapjában van egy csomó olyan nap, — három-négytől egész tizenkettőig — mikor a fogamzás majdnem lehetetlen. Ezek után a közömbös napok után újra olyan napok következnek, amikor — bizonyos dátum irányában — a szaporodási képesség erősen fokozott. Ha gyermeket kíván ily férj, feleség, kiknek e kívánsága évekig nem teljesült, válasszanak a fogamzásra olyan napokat, mikor annak valószínűsége legnagyobb. Fogamzásra általában legalkalmasabbnak tartják — kevés kivétellel — az olyan napokat, esetleg azt

a két-három napot, amelyik közvetlenül a havi periódus után következik. Az a férj, akinek erős vágya, hogy felesége megfogjon, az asszony beleegyezésével azon igyekeznek, hogy egyesüléseik ezekre a napokra essenek.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a fogantatás vágya erős hatással van az egész idegrendszerre. Túlér ős vágy, aminek túlgyakori közösülés a következménye, sajátmagát emészti fel. Mert nemcsak a férfi-spermának és a női petének egyesüléséből keletkezik a fogantatás. Hozzájárul az aktushoz ezen spermával átítatott petének a méhfalhoz való tapadása; ezt azonban a túlerős idegizgalom megakadályozhatja. Az utolsó század egyik súlyos orvosi szaktekintélye megállapította, hogy olyan primitív törzsek női közt, ahol nem »tabu«, vagyis »hozzám-ne-nyúlj« a nemi kérdés, a fogamzást a nők maguk irányítják. Kilökkik az átítatott petét egyszerűen idegerő segítségével. A modern társadalombeli nő is, aki állandóan ideges, aminek kifejezője állandó, folytonos vágya cigaretta, izgalmak után ugyancsak gyakran (bár általánosítani ezt a megállapítást nem szabad) megtermékenyülhet s ugyanakkor kilökheti magából a petét, mielőtt annak a méhfalhoz való tapadása — s csak ez jelenti a végleges fogamzást — bekövetkeznék. Olyan nő tehát, aki nagyon szeretne anya lenni, és úgy találja, hogy túlságosan vágyódik cigaretta után, vagy azon kapja magát rajta, hogy az

idegei képtelenek a megnyugvásra, jól tenné, ha nemcsak abba hagyná a cigarettázást, amely úgyszemint más, mint egy mélyebb szükségletnek szembeötlő szimptomája, hanem ha egész szervezetét alaposan kipihentetné. Nagyokat aludna, jó sok falusi levegőt szírna, jó sok friss vajat enne. Szóval: egyszerű orvosságra van szüksége, amely visszaadja az idegek hiányzó nyugalalmát. Megadja azt, ami hiányzik, ami után öntudatlanul, akaratlanul vágyik.

Sokak előtt hihetetlenül hangzik, pedig előfordul az is — gyakrabban, semmint hinnők — hogy évekig együtt él a házaspár és a nő fizikailag még mindig szűz.

A házaspár egyike előtt se világos, hogy a behatolást teljesen keresztül keli vinni. Furcsának hangzik, de intelligens, középosztálybeli emberek soraiból négy vagy öt ilyen eset jutott tudomásomra egy esztendő lepergése alatt. És ritkábban ugyan, de az is előfordul, hogy a nő helytelen elhelyezkedés által teszi lehetetlenné a behatolást. (Lásd előbbi fejezeteket.) Ha ilyen pár megismeri az idevágó szabályokat, a kívánt fogamzás bekövetkezhetik.

Nagyon egyszerű dolgok ezek. Mégis sokszor az orvos-specialista figyelmét is elkerülik, akihez remegve megy el a fiatalasszony: hadd tudja meg hát, vájjon rendellenesen van-e alkotva. Mert nem akar jönni az annyira vágyott gyermek. Fenti tanácsok persze csak olyanok-

nak szólnak, akik egész normálisak. A szülők vágyát komolyabban veszélyeztető okoknál orvosi tanácsot vegyen igénybe a házaspár és ne csak az asszony.

Ósdi felfogás, hogy a hiba mindig az asszonyban keresendő. Kimondhatatlan bánatot, fájdalmat rejt sok asszonyi szív a »meddő« szócskában foglalt szemrehányás miatt. Most kezdenek rájönni, hogy a gyermektelen házasságokban a hiba — ha »hibáról« szó lehet — legalább is annyiszor keresendő a férfiben, mint a nőben. Különösen, ha a férj nagyvárosban élő szellemi munkás.

Fogadott gyermek esetében világos, hogy a házaspár öröme sohse lehet akkora olyan gyermekkel, amelyik nem az ő egyesülésükből, nem az ő kölcsönös gyönyörűségükből fakadt. Még ha nagylelkű, széles látókörű férfi esetleg örömet is lelné olyan gyermekben, aki a feleségéé, — ha el nem rettentené a gondolat, hogy a felesége valamikor más férfi ölelésének engedte át a testét. Ez valahogy általában, meg természetyszerűleg is elviselhetetlen gondolat a férfinek. Kell, hogy a tudomány, tudás elkövetkezendő lehetőségeire bízzuk magunkat ezen a téren is. A kitűnő Dr. Hunter a tizennyolcadik század végén tanulmányozta a kérdést. Majd Heape (1897-ben »Proceedings of the Royal Society«), végül pedig Marshall (»A faj fen tartás fiziológiája« 1910.) foglalkozott vele.

A teherben levő nő férje szükségszerűleg minden nap eljátssza a maga szerepét a fejlődő gyermek öröklendő tulajdonságaiban és fontos szerepet tudna játszani a szelleme formálódásában, aminek jelentőségét az emberiség még eddig nem ismerte fel.

Szeptikusan fogják fel a kérdést, hogy csakugyan befolyásolja-e az anyának a teherviselés alatti lelkiállapota a gyermeket fejlődésében. Ennek nehéz a bizonyítása. Férfi-intellektus ilyenmivel nem is foglalkozik szívesen. Hozzászólt, hogy az életet tisztára vegyi, materiális alapon magyarázza.

Pedig a legbölcsebb, általam ismert legokosabb anyák is véleményükben odáig jutottak el, hogy kisebb-nagyobb mértékben elismerték az anyának ebbeli hatalmát. Abban mindnyájan megegyezünk, hogy az anya környezete, testi, szellemi állapota kihat a gyermek testi-lelki tulajdonságaira. (Lásd »Ragyogó Anyaság« című könyvemet.) Megerősít felfogásomban Marshall érdekes hipotézise, bár ha nem is emberi viszonyokról szól:

»Fiatal állatokat betegség ellen immúnissá tesz az, ha olyan nőtény tejét szopják!, amelyik előbb immúnissá vált azáltal, hogy a betjbg-ség kifejlődését megakadályozó testecskék a tejében feloldódtak.) Ezt kémiaival is lehet magyarázni. De túlságosan elhamarkodott véleményt adna napjainkban az, aki a pajzsmirigyváldékok hatásának mai ismerete mellett tagadná, hogy

az anya lelkiállapotából lehetőségek fakadnak (vegyi elemek »küldetése« útján), amelyek fiziológiai hatásuk által állandó bélyeget nyomnak a fejlődő gyermekre. Ellis szerint (Nem és társadalom) »Az anya a fő-szülője a gyermeknek és a megfogantatástól a születésig az elkövetkezendő ember »hygiéne«-je csak az anyán keresztül befolyásolható.«

Alfréd Russell Wallace, a nagy természet-tudós, nem tartja se lehetetlennek, se valószínűtlennek a lelki befolyás átültetését.* Én például meg vagyok róla győződve, hogy lelki befolyások folyton gyúrnák, alakítják az átöröklésre alkalmas tényezőket.

Sok olyan ember van, aki magas eszményektől áthatott életfelfogás dacára, valahogy képtelen arra, hogy az élet materiális oldalaira ráalkalmazza ideális felfogását. És így van emberi közösségünknek olyan része, amelyiknek az a felfogása, hogy házaspároknak a születendő gyermekek számát semmilyen eszközzel sem szabad korlátoznia. Szerintük a fogamzás ellenőrzése erkölcstelen. Azt az álláspontot képviselik, hogy nincs joguk a sarjadzó élet elpusztítására.

Ezek az emberek a még meg sem születettek — sőt a még meg sem fogamzottak — jogaiért szállnak síkra! Nem törődnek annak a jogaival, érdekeivel, kinek a férj előtt legdrágábbnak kellene lennie — a feleségével, kinek egészségéért és boldogságáért a férj felelős. Az a férfi,

* A „Nature“ folyóiratban közzétett levele (1893 aug. 24.)

aki ilyen hagyományos szabályok szerint akar élni, azt kívánhatja, sőt kényszerítheti is rá a feleségét, hogy évenként gyermeket szüljön a világra.

Ez szerencsére úgyis csak azoknál a nőknél szokott sikerülni, akik rendkívüli életerejüknel fogva minden baj nélkül tudják egymásután viselni és szülni a gyermekeket, — úgy, hogy ez az elvi kérdés a gyakorlatban majdnem mindig magától fejtődik meg. Azok az esetek, amikor a nő alkalmas az ilyen sűrű fogamzásra, de valami betegségnél fogva kára lehetne a terhességből vagy a szülésből: sokkal ritkábbak. Az ilyeneknél szükség lehet a fogamzás megakadályozására, de fontos, hogy senki ezt magáról kényelmesen meg ne állapítsa, hanem csak akkor korlátozza a fogamzást, ha ennek a szükségességét lelkiismeretes orvosi vizsgálat állapította meg.

Természetes, hogy a gyermekáldás hatása az anyára egyéniség szerint változó. Minden attól függ, mekkora az életereje, milyen a környezete, milyen mértékű a családnak a táplálékért folytatott életküzdelse. Éhező anya, aki nagyváros nyomorúságában iparkodik gyermekeit felnevelni, sokkal rosszabb helyzetben van, mint a vidék kényelemben élő és jóláplált asszonya. De még az életkörülmények se jelentenek mindent. Például úgy látszik, hogy az igen sokí- (tíz és még több) gyerekes családokban a ké-

sőbbi gyerekek mindenfajta életmód mellett is gyöngébbek az elsőknél.

Dr. Ploetz szerint az elsőszülött gyermekek halálozási arányszáma 220, a hetediké mintegy 330, a tizenkettediké 590 ezrenként. Ügy, hogy ha »szabadjára« engedik a természetet, akkor a tizenkettedik gyermekekből átlag több mint kétszerannyi pusztul el, mint az elsőkből.

Forel szerint: »Majdnem lehetetlennek látszik, hogy némely országban orvosok, akik nem szégyenlik az ifjúságot a prostitúció karjába vetni, pirulnak, mikor a fogamzás meggátlására szóló módszerekről hallanak! Álszent, hazug szemérem, amit a szokás és az előítélet sugall. Felháborodik az ártatlan dolgokon, de a leg-gazabb bünt pártfogolja!«

Érdekes megállapítani, hogy Hollandiában, ahol *leginkább* ügyelnek arra, hogy a gyermekek jól és örömben fogantassanak s ahol leginkább gyakorolják a fogamzás ellenőrzését, a legkisebb a gyermekhalandóság. Viszont Amerikában, ahol a túlzó »Comstock Law« összezavarja a tudományos meggátlást az illegális abortussal, ahol mindakettőt »obszcén« jelzővel illetik s ezen a módon megakadályozzák az embereket abban, hogy megfelelő higiénikus tudás birtokába jussanak, a büntetőjogba ütköző mesterséges aboirtus sokkal gyakoribb, mint bárhol másutt.

A teherbeesés ellenőrzését célzó minden he-

lyes orvosi módszer odairányul, hogy ne a már fejlődésben lévő embriót tegye tönkre, hanem megakadályozza a férfispermát abban, hogy elérje a még meg nem termékenyített női petét. Ez vagy úgy történik, hogy a spermát a méh-szájnyílás elől elzárjuk, vagy úgy, hogy megsemmisítjük *valamennyi* (200—600 milliónyi) spermasejtet, amely a nőbe hatol, ahelyett, — hogy a többi *természetes úton* elpusztulván — *egy* maradjon életben. Ha azután lehetővé teszik is, hogy az anyjában a gyermek fejlődjék, elkerülhetetlen az, hogy spermák milliói el ne szóródjanak a férfi minden egyes ejakulatioja alkalmával. És bizonyára *nem* bűn, ha az ember elszórt milliók mellett a millióegyediket is feláldozza, amikor a nő egészségét *komolyan* veszélyeztetné a fogamzás! Egyszerű dolog a kilökött spermának gyors ártalmatlanná tétele. Legnagyobbrészt *úgyis* maga a természet hervasztaná halálra. Az apró, szemmel nem látható testecskéket feloldja valamely gyöngesav — akár víz és ecet, gyöngesav kinin-oldat, akármilyen más szer. S mert az e területen uralkodó kárhózas tudatlanság sok felelőtlen, gonosz hatású módszert hozott divatba, szükségesnek tartottam, hogy az egészséges módszereket orvosi részletességgel külön kis kötetben tárgyaljam »Bölcs szülők« címen. Ebben tekintetbe veszem különböző módszerek ethikai, fiziológiai kihatásait is. Megjelölöm mindenféle

szemszögből nézve, hogy fiziológiai tekintetben melyik a legajánlatosabb.

Azoknak, akik azt vitatják, hogy nincs jogunk »belekontárkodni« a természet folyásába, azt felelhetjük, hogy az egész civilizáció és általában minden, ami az embert az állattól elválasztja, nem egyéb, mint beavatkozás abba, amit az emberek »Természet«-nek neveznek. A világegyetemben úgysem állhat meg semmi a természet ellenére, mert minden, a világegyetem nagy forgásának töredéke, része és annak törvényeit követi.

Minder cselekvés változik a dolgok relatív felfo gása, helyzete szerint. Emberhez méltó viselkedés csak az, amely a fajtát magasabb tökély felé kormányozza, amely mindnyájunkat közös előrehaladásra készítet.

Szent kötelessége azért mindenkinek, aki hozzá mer nyúlni az élet ajándékozásának félelmetes problémájához, hogy olyan mederbe terelje azt, amelyik a legtökéletesebb; hogy a fakadó test erős, pompás hangszere legyen a léleknek, és hogy mindkettő jól eljátssza szerepét az anyagi lét misztériumában.

X

Társaság

„Nem az táplálja a szerelmet, amit ajándékoznak neki, hanem az, amit ő ad. S férjnek — feleségnek kölcsönös szerelmét az az érzés is táplálja, amit másoknak ajándékoznak.“

(EDWARD CARPENTER)

A FÉRFI még az átlagos modern férfi is — romantikus. Tudatosan, vagy öntudatlanul áhítja azt a szabadságot, szépséget, a vad kalandot, ami elődeit izgatta a szűzi őserdőn. Bár a civilizált élet megmásította ezt a vágyódását, mégis megmarad olyan tényezőnek, amit nem szabad figyelmen kívül hagyni a nemek viszonyában.

A »házassági kötelék« — amit annyiszor gúnyolnak még trágár szóval is — erősen befolyásolja, talán titokban néha keserűséggel tölti el — a legromantikusabb, legodaadóbb férjet is. Ha feltesszük az őszinte, barátságos kérdést: mi az, amit a férfi a legnehezebben visel a házasságban? őszinte felelet kevés szóból áll:

»Az örökös közelséget.«

A nő — különösen ha igazán szerelmes —

alig van ennek tudatában. Ha pedig igazán szereti őt a férje, akkor férfiúi gyöngédsége, igazi odaadása képessé teszi őt arra, hogy belső elégedetlenségét elrejtse, titkolja. De ha evvel az eltitkolással fenn is tudja tartani boldogságuk sima, derűs látszatát, mégse aludt ki benne a kalandvágy. Ez a kifejezhetetlen, öntudatlan vágyódás igaz szerelmesben talán nem egészen odairányul, hogy új utakra menjen. Hanem csak odáig, hogy újra élvezze a visszatérés friss örömét; újra akarja átélni a csodás varázsát annak, hogy újra közeledhetik ama helyhez, hol a szeretett lény éli le életét. Érezni akarja, mint töri át szerelme a szent magány falát, ahol szerelme rejtőzik. S akár Csipkerózsika hercege a csókkal, új tevékenységre ébressze.

Azok számára, akik jól megértették az előbbi fejezeteket, világossá lett, hogy a férjnek, feleségnek minden újabb testi találkozására — még ha sok évig éltek is együtt — új kaland kell, hogy legyen. Minden odaadást új, heves ostromnak kell megelőznie.

A férfi azonban azt találja sokszor oly nehéznek, hogy az ostromhoz mindig új tüzzel kell hozzá fognia, a romantikának ugyanavval a forróságával, amely egyedül alkalmas rá, hogy gyönyörteljessé tegye a találkozásukat, holott az ostromlandó nővel időközben túlságos prózai és zavartalan közösségben élt.

A legtöbb férfit a foglalkozása elvonja az

otthonától. De a Viktória királynő korabeli hagyományos családi, otthoni levegő még ma is fogva tartja a középosztályban élő férfiak, nők óriási tömegeit. A megszokott, mindennapi élet untatja, öli a házasságban a szerelmet.

Ismertem egy nagyon mély érzésű párt. Az egymásban való romantikus gyönyörűségnek az érzése annyira uralkodott rajtuk, hogy annak állandósíttatása végett külön házban éltek.

Ilyen mértékben ez persze nem alkalmazható mindenkire. Különösen ha gyermek is van a háznál. Azonban mivel a testi különválás költségeit nem mindenki győzi, van e nélkül is lehetőség, amellyel szépen fenntartható az a szellemi szabadság, az egyetlen mód, amelyben a szerelemben való egyesülés igazán lehetséges.

A házasság mai formájában azonban sokszor az intellektuális és szellemi szabadság megőrzése is lehetetlenné válik. Sok házasság haldokló szerelmének eredendő pokla talán éppen ez: a legtöbb szívben élő szép vágy az ideális közösség után. Arra való igyekezetben, hogy megtartsák ezt az ideális közösséget, a házastársak egyike-másika — akaratlanul, vagy öntudatosan — akaratát, véleményét rákényszeríti a másikra, sőt a növekvő gyermekekre is.

Az önfejű férj típusa, aminőt ily felfogás termel és aki regényben, színdarabban sokszor nevetség tárgya, végét járja már, de még semmi esetre se halt ki egészen. Kevésbé túlzott kiadás-

ban ilyen férfi sokszor idealistának nevezhető: de rendszeren szűklátókörű idealista. Felületes szemlélő szerint elnyerte azt a békét, egységességet, amit áhított, de az övénél erősebb szem meglátja, hogyan, milyen áron szerezte ezt: nem harmonikus megértés, hanem felülkerekedés, destrukció árán.

Ismertem egy »romantikust« ebből a fajtából. Nem is tudta, mekkora erőszakot követ el a felesége egyénisége ellen, mikor a feleségének nemcsak a könyveit, hanem a barátait is ő maga választotta ki. Eltiltotta attól, hogy megvásárolja a napilapod, minek az olvasásához pedig a nő házassága előtt hozzászólt. Kijelentette, hogy egy újság elég kettejüknek, de figyelmen kívül hagyta, hogy ezt az egyet minden reggel magával vitte, mielőtt az asszony belepillanthatott volna. Ez az ember sikeresebben pózolt saját-maga, mint mások előtt, nemcsak, mint romantikus férfi, hanem mint »mintaférj« is. Szemrehányást tett a feleségének, kijelentette, hogy veszélyezteti a tökéletes boldogságukat, ha olyan meghívást fogad el, amiben ő nincs benne.

Másrészt olyan otthonokban, ahol kifejezett kívánság uralkodik, hogy mindenik fél modern, intellektuális szabadságot élvezzen, sokszor nyughatatlanság, diszharmónia kerekedik felül, amely felzaklatja a csendet, a nyugodt biztonság ama légkörét, amelyik az igazi otthonnak legfontosabb tényezője.

A világon a legnehezebb, hogy két ember, kinek egymástól eltérő véleménye van, ragaszkodják a saját véleményéhez anélkül, hogy arra igyekeznek, hogy a másokra ráerőszakolná a magáét. Még nehezebb, hogy ugyanakkor fenntartsa azt a gyöngéd hitet, bizalmat, mit a másik véleményének a helyessége iránt táplál, amit mindketten éreztek volna akkor, ha a véleményeik véletlenül megegyeztek volna.

Nagylelkű., nemes szív legyen, amelyik szépséget, méltóságot lát az élettárs életfelfogásában, holott az valamely nagyfontosságú kérdést más oldalról lát meg.

Maga a tény, hogy nagylelkű, érző szív kell ehhez, igazolja, hogy érdemes így érezni.

Ha könnyebb utat választanak, ha mindkettő elrejti véleményét, mikor érzi, hogy az a másiktól különbözik, vagy ha az erősebb fél arra kényszeríti a gyöngébbet, hogy elrejtse olyan vonásait, mik az egyént »egyéniéssé« léptetik elő, az eredmény az lesz, hogy: mindkettő eszmeszegényebbé válik. Szenved a szerelem, sekélyesebbé válik, ahelyett, hogy gazdagabbá lenne, amire pedig mindketten törekedtek.

Házasságban mindkét fél arról álmodik, hogy megtalálta a »Megértő Lelket«. Megtalálta azt, akinek az oldala mellől felindulhat a nagyvilágba tapasztalatot, tudás-kincset gyűjteni. Aki előtt feltárhatja a kapott sebeket anélkül, hogy megszegyenülne, hogy versenytársat gyanítana. S ki-

vei a diadalokon együtt örülhet, akiben biztos, hogy sikereit örömteli helybenhagyással veszi tudomásul. Kincsek, amelyeknek mások számára nincs értéke, de szívünknek drágák, ott kellően értékeljük és sokszor egy-egy nagy eszmének a magvát itt öntözgetik, ápolják, míg érett szépségében kipattan a világ előtt.

A házasság jelenlegi alakjában ilyen gyöngédség, ilyen buzdító jóakarát inkább a nő részéről fakad, inkább van szánva a férfinak, semmint a férfiú részéről a nőnek. A férfiak túlsókká voltak hozzászokva, hogy a nők világát, szempontjait — de különösen intellektuális véleménynyilvánítását — csak annyiba vegyék, hogy azt egy barátságos mosollyal, jóindulatú humorral intézzék el.

Még ha a legkitűnőbb férfiről van is szó, a »ma« érzékenyebb-lelkű asszonya csak meglepett buzdításfélét érez ki akkor, ha véletlenül olyasmit mond, amit a férfi *komolyan* figyelemreméltat. Vagy ha komoly felfogása van olyasféle dolgokról, mik kívülesnek az ő állítólagos »élet-szféráján«. Pedig a férfi ez, által a házastársa »én«-jét fosztja meg attól a nagyságtól, amit igazi közösségben elérhetett volna.

Mégis, a házasságban még a közös szabadság, a vélemények közös tiszteletben tartása sem elegendő arra, hogy az emberi jellem tökéletesen kifejlődjék. Az életnek örökkön-táguló látkörre,

az érdeklődésnek örökkön változó forgatagra van szüksége. Némely embertípus differenciált volta, a civilizációnak az egyénre gyakorolt erősen megkülönböztető hatása, de részben az ember ősi kalandor-ösztöne is hozzájárul ahhoz, hogy az ember mindjobban kívánja megérteni, érzékelni, felfogni embertársai életét. Mások életében a szívünk, az értelmünk mind új kalandot fedez fel, mind új világokra, idegen tájakra bukkan.

Egyéniséggel bíró emberi teremtmény — a lehetőség határán belül legnemesebb, legmeszszibbre ágazó intellektus is — a faj megszámlálhatatlan képességeiből csak egy-egy részt mpindr hat magáénak. Úgy, hogy még a legboldogabb házasságban, amely az egész vágyott minden-ség valóráváltását hordja magában, — se található fel minden élettapasztalatok együttes *egésze*. A házaspáron kívül: él másnemű gondolatok, elképzelések minden fajtája; sok-sok szín, elgondolás, lehetőség él, mely csak más emberek életében valósulhat meg.

Tökéletes emberi közösségnek szüksége van csakúgy minden rendű és rangú barátokra, mint élettársra. A mai házasság azonban úgy van megalkotva, hogy sokszor csökkenti a meghitt barátság örömeit. Az oka részben társadalmi etikett. A legmagasabb körökben most már ugyan erősen alábbhagy ez az etikett, de tartja magát némely társadalmi rétegben az, hogy a férjet, a feleséget mindig együttesen hívják meg. Igaz,

hogy asztalnál elválasztják őket. De azért fél-füllel mégis meghallják, amit a másik beszél. És ez sokszor¹ előli bennük azt a képességet, hogy mulattatók tudjanak lenni. Már az is, ha olyasmit kell elmondanunk, amit már másutt elmondottunk, némely embert meg tud akadályozni abban, hogy esetleg kitűnő tapasztalatai legjavát közreadja, vagy fontos dologban álláspontját kifejtse.

Örömmel, vígságnak még nagyobb akadálya — hiszen olyan primitívek, oly kevéssé fejlettek vagyunk még most is — a nemi féltékenység. Ennek bő forrása csörgedez a legtöbb emberi teremtményben. Ha mindkét élettárs előtt bíráló nélkül nyitva a nagyvilág: azt jelenti ez, hogy olyan bizalommal ajándékozzák meg egymást, mi már ritkaságánál fogva is pompás ajándék a mai világban.

A féltékenység — a szerelemnek még ma is legsötétebb árnyéka, — nagyon hajlamos arra, hogy az egymásban fennálló bizalmat megrendítse, hogy bizalmatlanságot keltsen valamelyik félben, ami elviselhetetlenné teszi a normális életet a másiknak.

Nehéz volna megmondani, melyik nemben fejlődött ki erősebben ez az érzés. Más-más körülmények közt más-más alakban jelentkezik. Ha valaki hajlamos rá, akkor ez igen nehezen gyógyítható jellembeli hibává válik.

A szokás, nemzedékeken át ránszakadt hagyomány, azt a hamis véleményt oltotta belénk, hogy a

házastársi hűséget kényszerítő kötelékekkel kell erősíteni. Most már lassankint kezdünk kinőni ebből az eszmekörből. A fiatal asszonyokat jótanácsal ellátó mai könyvek legnagyobb részének olyan fejezete is van, amelyik szerint a férfinak hagyjuk meg barátait a házasság után is.

Csakhojgy ez nem elég. Tökéletes, minden gyanún felülkerekedő bizalom kell, hogy éljen mindkét fél szívében. Férfi, nő, nehéz gondolatoktól, aggodalmaktól menten indulhasson magános kirándulásra, látogatásra úgy, hogy a féltékenységnek, gyanúnak árnyéka se keljen életre egyik élettárs szívében sem.

Lehet, hogy egynémely ember még nem alkalmas ekkora bizalomra. A túlnagy szabadsággal visszaélhetne. De hiszen alantasabb gondolkodású ember különben is mindig talál eszközt, módot rá, hogy vágyait kielégítse. Nem tévelyeg, ingadozik többet bizalommal ajándékozott szabadság keretén belül se, mint ahogy elkerülhetetlenül tévelyegne titkos intrikák útvesztőin, ha féltékeny erővel fognák, akkor is.

Pedig csakis ilyen szabadság friss, páratlan levegőjében fejlődik ki a legtökéletesebb, legigazabb szerelem. Régi igazság: a házassági kötelék olyan különös lánc, hogy mentől gyöngébbek a láncszemek, annál inkább forr össze a két szív.

Még ha olykor fizikailag elvájva élnek is: házasságban élő szerelmesek a legszorosabb

szellemi kapcsolatban maradnak. Érzékeny lelkek — s csak ilyenek ismerik igazán a szerelem gyönyörűségeit, extázisát, — az elválásban, meg a magányban friss, megújult érzés-tartalékot alkotó erőt gyűjtenek.

Az emberi lélek olyan hatalmas, hogy ki-magasló tökélyét elrejtí a túlságos közelség. Tá-volságra van szüksége, akkor a néző valódi per-spektívában szemlélheti.

A magány szépségeinek, örömeinek felérésére a férfi rendszeren a nőnél hajlamosabb. Talán az a megszámlálhatatlan nemzedék az oka ennek, mi alatt a gyermek, a házi tűzhely megfcsztotta a nőt a természetnek ettől a gyógyító adomá-nyától. Synge egyik szép drámájában, a »Deirdré«-ben én azt a (különb: másodrendű) motívumot éreztem a legszomorúbbnak, hogy a nő elkerülhetetlen tragédiát sejt meg abban, amikor olyasmi keresztezi kedvesének eszmekörét, ami nincs szoros összefüggésben ő vele magával. Deir-dré és a kedvese hét évig éltek együtt szüntelen, megszakíttatlan boldogságban, meghittségben. Hirtelen a nő úgy éfzi, hogy most mindennek vége; megmásíthatatlanul vége mindennek! Be-teljesedett a sorsa, mikor először fedezett fel kedvesében olyan gondolatot, hogy más is ér-dekli ezen a világon, nemcsak ő.

Le kell győzni a nemnek ezt az ősi gyöngé-ségét. És a modern nő igyekszik is legyőzni.

Modern házasság úgylis hajlamos arra, hogy

mindkét félnek több és több szabadságot engedélyezzen; egyidejűleg pedig a munka is összefűzi a házaspárt. Most már sok az olyan kapocs, ami más, magasabb rendű területen hozza össze a házaseleket. Nemcsak a házi goindok terén. Ezek a gondok annyira uralkodtak a nőn, annyira untatták a férfit! Most már minden újabb esztendő meghozza a nőknek a materiális lehetőségek jókora kibővülését, mind több és több függetlenséget. Azért mégis gyakori eset, hogy a házasság végét veti a nő intellektuális függetlenségének. Pedig soha a házasság tökélyét el nem éri, míg a nőknek nincsen akkora intellektuális szabadságuk kínálkozó alkalmakkor, független mozgásuk, mint férfitársaiknak.

Hogy jelenleg a nők túlnyomó többsége nem is kívánja az alkotó munka alapjául szojgáló szabadságot, s ha meg is kapja, nem tudja, hogyan éljen vele, az annak a jele, hgyo még mindig a múlt súlyos árnyékában vergődünk.

W. Thomas (Nem és társadalom, 1907) szól így:

»Az amerikai leány egy lépéssel közelebbjutott a professzionátus diák standardjához. Egyesek egyetemi tanulmányaikban a tudomány létező legmagasabb fokát érték el. Ezeknek a kivételes eseteknek az a végzetük, hogy elsöpri, elsodorja őket a modern házassági rendszer. Vagy valami »ne nyúlj hozzá« formájában teljesen kirekeszti őket a férfiak közössége.«

A legjobb tehetségűeknek nem nyílik tér ér-

vényesülésre. A szerző felteszi, hogy társadalmunk fennállásában ez átmeneti folyamat. Annak a nézetének ad kifejezést, hogy a férjes nők képességeinek kihasználására tágabb tér nyílik később.

»A saját vágyának, képességének, tehetségének megfelelő tevékenység és a férfinak ezzel szemben elfoglalt nagylelkűbb álláspontja jelentékenyen enyhítene azt a kényszeredettséget, ami ma fennáll, s gyakoribb jelenség lenne a megelégedett házasság is.«

Ha a nő a benne rejtőző lelki erőket természetes úton-módon továbbfejlesztheti, akkor a férfi nemcsak erősebb, szabadabb élettársat fojg benne találni, hanem kellemes barátot, sőt intellektuális pajtást.

A szabadság, a fizikai és szellemi teljes ki-forrás utáni vágy, tapasztalatok gyűjtése az otthon szent keretén kívül, úgy látszik, a házaspár közötti szoros és tökéletes kapcsolattal teljesen összeférhetetlen. De ez az összeférhetlenség csak látszólagos. Igaz ugyan, hogy a legtöbb írói ezt nem így vette tudomásul, s ezért bizonyos írói körökben s »felvilágosodott« iskolákban követelik a nagyobb szabadságot — szabadságot, hogy járhasson mindenki a maga útján — de oly szabadságot, amely mellett az útjára kelt vándor sohasem tér vissza kiindulása pont-jára.

Lehetnek olyanok is, akik elsősorban a há-

zasság legszorosabb egységének a hívei. De mikor a házastársak legszorosabb együvértartozandóságát, a házasságnak legmesszebbmenő stabilitását szorgalmazzák, hajlamosak arra, hogy a széles látókörű, tapasztalatokban gazdag élet hasznát, áldásait tekinteten kívül hagyják. Ezek csak az élet termékeny áradatát akarják feltartóztatni. Nincsenek tudatában annak, mit cselekszenek, hisz igyekezetük afelé hájlik, hogy lefokozzák a házasság szépségeit, lelki gazdagságát.

Az új nemzedék fiataljái a nagy feladat. Fel kell fognia, hogy a vágnak az a két leghatalmasabb forrása, amelyik az ő életével együtt szökken virágba: a tapasztalatokban gazdag, színes élet utáni vágy és egy életfogytiglan hű élettársal való szoros közösség vágya — nem összeférhetetlen! — Mindkettő nagyon fontos része, alkotóeleme a tökéletesebb és szebb jövőnek, s már az ő életükön keresztül igyekszik kifejezésre jutni.

Ellen Key, úgy látszik, fél attól, hogy a férjes nő életköre kitáguljon. Szerinte a hivatásszerű, intellektuális munka elkorcsosítja, elfojtja az anyát a férjes nőben.

De ő északibb nemzetről, — a skandináv népről — szól. S amit mond, igaz lehet az ő hazájának nőire vonatkoztatva; én nem tudom. De nem különösképen és általában igaz! Én az angolnak írok és a mai angolról s ha lehetnek

köztünk ilyen elkorcsosult, elfojtott ösztönű nők is, ezek a mi közösségünkben elenyésző csekély számban fordulnak elő. A mi fajtánk nőinek legjobbjai férjhezmennek, jó anyákká lesznek. Vagy vágyódnak házasság után. De sokkal szebb házasság után, mint az a csalóka tréfa, amit ma házasaágnak hívnak.

Mr. Stetson mondja («Women and Economics»):

»Az emberi anyaság elsődleges fizikai funkcióinak megnyilvánulásában nem is igen kérkedhetik avval, hogy feltételezett »különleges« emberi volta hozzájárult ahhoz, hogy ezeknek a kötelességeinek jobban tehessen eleget. Inkább az ellenkezője áll fenn. Mennél inkább elegyedik az emberanya az emberi élet fenntartó igyekezetébe (a vad nő, a parasztnő, vagy a világ bármely részén élő dolgozó nőj ha csak túl nem dolgozza magát), annál alkalmasabb eme funkciók keresztülvitelére.

És ennél inkább csakis a nemi tevékenység terére szigetelik el a nőt, mennél inkább elvágják attól, hogy gazdasági tevékenységet fejtsen ki s mennél inkább kényszerítik, hogy teljesen a nemi-viszonylatra támaszkodják mint megélhetésre, anyasága annál inkább válik pathológikussá, kórossá. A férfi által megteremtett gazdasági függése hozta magával a niemi-viszonylat túltengését; ez pedig kedvezőtlenül hat rá legfőbb kötelességeinek teljesítésében. Túlságosan nő ahhoz, hogy anya legyen!«

A fiatal nők többségében — meg vagyok róla győződve — tökéletes épségben él az igazi szerelemre való készség, képesség. És a fiatal-

emberek többségében is. A mai fiatalember nemesebb típusa belefáradt a poligámiába. Láttá az apjának, a barátainak életében, mit jelent a szomorú, titkos poligámia. Amelyik bujkál és a fajtát mételyezi jelen társadalmi rendszerünk állítólagos »monogámiájának« védő köpenye alatt.

Itt nálunk Angliában, úgy állnak a dolgok, hogy a ma házasságralépő fiatalember — akár milyen szerelmes is — túlságosan tudatlan ahhoz (ezt az előző fejezetekben kifejtettük), hogy feleségének mindent megadjon, amit annak természete megkíván. Előbb-utóbb bekövetkezik a megnemértések, kelletlenségek időszaka: ami friss kaland megkívánásában csúcsosodik ki.

Valamelyik fiatal férj mondotta nekem egyszer: »Valamirevaló férfi nem közösülhet a feleségével, mikor az az asszony szemmeláthatólag semmi örömet se talál benne, — arra kényszerül az ember, hogy máshová menjen.« »És még azt mondják ránk, hogy poligámok vagyunk! Dehogya is vagyunk mi poligámok! Csak-hogy a házasság gonosz csalás.« Ez volt az ítélete.

Hát nem is. A mai kor legjobbjai nem poligámok. A szívük legmélyén, a férfiak legtöbbje nem poligám. Minden ellenkező külső jel dacára is, hogy olyan kevesen maradtak hűek egy asszonyhoz. Csakhogy nem ismerik a nemiség alaptörvényeit. A nemiség igaz hagyományait.

Nincs meg neki téren az a tudásuk, az a tapasztalatuk, amelyik a miénknél sokkal kevésbé civilizált törzseknek öröksége volt. Mai férfaink sajátmaguk gázolták le, fojtották halálra azt a palántát, aminek a virágbaszökkenéséért úgy aggodott, fáj a szívük.

Így titokban (olyan házasságban, amelyik legalább a látszat szerint boldog, a férj az ilyet mindig titokban csinálja) a férfi másfajta társaságért eped. »Elmegy máshová.« Nem azért, még csak annak a reményében se, hogy azt találja majd meg, amit a tökéletes háziasságban megtalált volna. Sokszor csak azért, hogy kielégítse friss kaland utáni vágyát. Romantikából, tapasztalat-gyűjtésből. Mással való egyesülés friss érzését akarja újra átélni, még akkor is, ha csak az érzékek csalóka játéka az egész, — mert mégis egyike a legdrágább dolgoknak, amit az élet nyújthat.

Jó asszonynak nehéz dolog, sokszor teljességgel lehetetlen felmérni, mi is az, ami a férjét elvonja előle. A szokás, bánásmód, hagyomány elnyojmja benne a saját egyéni erejét. Nem érzi, mint szűkül látóköre társalgásának, lényének kiszugárzó ereje. Az otthon bekerített tóvá válik — ahelyett, hogy óceán lenne, amelynek ezer forgása, örvénye, hulláma van. Pedig a férfi a határolt, az elnyomott elől ösztönszerűleg szökik. Nagyvárosokban kevés alkalmuk nyílik a férfinak új felfedezésekre: és a prostituált az egyik

kapu, amin keresztül tapasztalatot gyűjtő útjára szökik.

A nő olyan igaz, ösztönszerű undorral viselkedik a prostitúció iránt, ha szembekerül vele, olyan mélységes felháborodás fogja el, hogy nem is kísérli meg, hölgy a férje magatartását valahogy felfogja, magyarázza.

Pedig a prostituált sokszor az az elem, amelyik nem csak fizikai örömet nyújt. Nyújt olyat is, ami sokszor hiányzik a feleséggel való viszonyból. Van benne egy szikrája a bájnak, az örömon érzett közös vígság. Meg aztán a prostituált rendszeren ismeri azoknak az ingereknek a fortélyait, összetételét, amik nemcsak hogy megnövelik a fizikai gyönyörűséget, de tökéletesebbé is teszik az egészséges közösülés normális aktusát. A feleség ne elégedjék meg (mint ahogy annyi asszójny teszi) avval, hogy a férje »örömei«-nek gyöngye, passzív hangszere, eszköze maradjon. Neki is aktív szerepet kell játszania! Közös, átértett részvétel nélkül egyik se teheti tökéletessé az egyesülést.

Ha jó asszonyok eszükben tartanak ezt, — még ha különben fáradnak is a prostitúció kiküszöbölésén, — hamarabb kerülnének abba a helyzetbe, hogy a férfit kiszabadítsák e társadalmi betegség karmai közül.

Majdnem lehetetlen, hogy az ember egy-egy társadalmi bűn hullámgyűrűjének a kiindulópontját megragadja. De az abból kivezető első lépés

mégis annak a felismerése, hogy miből áll és hogy az ember bizony hozzátartozik, benne van.

Talán a szemérem az oka, vagy talán a férfiaknak az a szokása, hogy a nő kívánságát a házasságban nem veszik észre és a magukét tekintik a házasság törvényének: de kétségtelenül sok férfi vesztette el azt a tehetséget, hogy a tiszta élettársat fizikai szerelemre gyűjtsa. Pedig megfosztja ezáltal attól a varázstól, aminek a vesztén később maga kesereg. Mert megérzi, hogy nemcsak szépség és romantika hiányzik az együttesükből, de valami, ami ennél is magasabbrendű, ami a tökéletes egyesülés misztikumából fakad. Panaszkodik, elkeseredik a felesége »hidegségén«, ahelyett, hogy a saját hiányosságait panaszolná. Aztán egyebütt keresi azokat a tulajdonságokat, amit a nője adhatott volna neki, ha ő maga értette volna a módját, hogyan nyerje meg magának. A nő, aki érzi, mint szentségtelenítették meg oltárát, teli van jogos undorral, felháborodással. Ez undor igazi okának felismerésére általában vak a férfi. Mint ahogy vak annak a felismerésére, hogy mi is történt valaképen.

Messzireágazó, sokoldalú a káros befolyás, amit a házassági viszony gyökerében megrothadt volta sugároz ki nemcsak a mi hazánkbeli társadalom minden rétegére, de kisugárzott minden országokra, minden időkben.

Van más módja is annak, ha a feleség bája,

frissessége veszít fényéből. Ez a nőnek a törvény előtt való kedvezőtlenebb helyzete. Valóban komoly dolog; amint Jean Finot mondja: »Adott körülmények között a szerető olyan szabadságokat, előnyöket élvez, amik tiltottak a férjes asszony előtt.«

A múltat elegen tanulmányozták; hagyjuk azt a múltat. A jövő a jelen nemzedék ifjú házastársaié. Teli reménnyel ez a jövőendő. Már most megérezzük, mint fakad új életforma a társadalmat alkotó egységek, a házaspárok között.

A jövő társadalom legnemesebb részében irányadó fog maradni a szerelem. A házastársak szerelme lesz mindenkor a legfőbb élmény. De többé már nemcsak egyeseknek kiváltságos és az átlagtól eltérő élménye lesz.

Barátok, gyermekek szeretete, a bajtársak, velünk munkálkodók szimpátiája mind csak arra szolgál majd, hogy a két hitvestárs erejét szolgálja, támogassa. Hogy olyan munkára, alkotásokra adjon nekik közös erőt, amit egymagukban, gyöngye magános ember létükre nem tudtak volna véghezvinni.

Az emberi társadalom evolúciója mindig odaírányult, hogy elősegítse minden részének egybeforrását s ma már láthatjuk, hogy az egyéni élet összessége fölött a közösségnek megvan a maga külön élete. Sőt hogy a közösség hovatovább a felsőbbség szerepét fogja átvenni. Csak az emberi lények közösségén, nem pedig az egyéni

életeken keresztül érhetjük el ezen a földtekén való állandó létünket.

Ha az emberi közösséggel való kapcsolatunk világossá válik, be fogjuk látni azt is, hogy minden egyén egészsége, boldogsága s ebből folyó hatalma nemcsak a saját magánéletét illeti. Illetti a közösséget, aminek egyik alkotóeleme.

A tökéletes házasság boldogsága, amely fokozza a magánéletben való életképességet, nemcsak arra teszi képessé a házaspárt, hogy gyermekeik útján bekapcsolódjanak a nagy közösség vérkeringésébe, hanem boldog házasság által az egyén alkalmasabba, jobb eszközévé válik a saját különleges munkájának is, ennek az eredményében pedig részes aztán az egész társadalom, fejlesztvén viszont bizonyos irányban az egyén munkáját.

Olyan tökéletes legyen a házasság, olyan boldog, vidám, derűs, amilyen egyáltalán lehetséges. Szabaduljanak fel benne az erők, mik az egész közösség célját szolgálják. Szabaduljanak fel benne, váljanak alkotó munkává a házasság keretei között is. Ne pazarolják el őket *hiábavaló vágyódásokban, tudatlanság okozta elkeseredésben, alacsony eszmények utáni vágyban.*

Olyan legyen a boldog házaspár, mint világító fénysugár. Nem mint búra alá rejtett gyertyafény; úgy világítson, hogy fénye minden körülötte élőt beragyogjon!

XI

A dicsőséges fejlődés

„Hadd nőjjön, gyarapodjék a tudás; de hadd nőjjön a tisztelése is bennünk.“

(TENNYSON)

OLYAN DÖBBENETES életfolyamatok, forrongó változások vesznek körül bennünket, hogy ha nem szemlélnők őket percenként közvetlen közletről, lehetetlen képzelődéseknek csúfolnék őket.

Egyhangú, unalmas kedélyű az s hiányzik belőle a csodálkozás érzéke, aki minden meglepetés nélkül veszi tudomásul, hogy a levegő, amit belélekezünk mely olyan egyforma, mint aminő láthatatlan — a valóságban két fő és számos mellégázból tevődik össze. Hogy a két gáz úgy keveredik egymással, mint bor a vízzel s hogy egymagában mind a kettő színtelen anyag, együttes formájában pedig a körülöttünk levő légkör.

A víz összetétele még nagyobb csoda. Ez már csak két gázból tevődik össze, amelynek egyik alkotóeleme maga a levegő, amit beszívunk. A

másik, csakolyan láthatatlan és szagtalan, de sokkal könnyebb elem. Ez a két láthatatlan elem, ha lényegének megfelelő módon kapcsolódik, megszűnik légiesnek, láthatatlannak lenni. Anyaggá, vízzé válik.

A tenger hullámai szörnyű hatalmukkal, a folyó reszkető, ragyogó habja, csak e két láthatatlan elem egyesülésének, átformálódásának következményei. És legegyszerűbb nyilvánulásában ez a házassági szerelem végtelenül messzireágazó, csodálatos alakulásainak parabolája.

Ellis a szerelem egyik fizikai megnyilvánulásának különös misztikumáról szól:

Ami az embert a nemi szerelem szemlélete közben különösen meglepi, az a szerelem céljának látszólag elégtelen volta és a mérhetetlen ellentét, amely a nyálkahártya itt pontosan körül nem írható területei és a világot átölelő nagy érzelmek közt vannak s nyilván annak a kapui. Ezért mondja Remy de Gourmont: »A nyálkahártya kimondhatlan titokzatosságában, sötét redői közé rejti a végtelenség minden gazdagságát.* Titok ez, ami a gondolkodót, a művészt egyaránt lenyűgözi.

Nekem azonban, a fiziológia terén ujabban elért eredmények mind olyan kulcsot adnak kezembe, amelyik megnyitja a misztérium kapuját, hogy az igazság hatalmas palotájának előcsarnokába engedjen be. Minden test »hormon«-jai egyik szervből a másikba vándorolnak előre. Ezek befolyásolják az egyén életműködésének

jellegét. Úgy a látható váladékok, vagy finomabb esszenciák, amelyek a nemek egyesülése közben helyet cserélnek, befolyásolják életét és nélkülözhetetlen fontosságúak. Ahogy én látom őket, nő és férfi két, egymáshoz illő, különálló szerv. Szigorúan tudományos, de misztikusabb értelemben is, *együtt* tesznek egy egységet, egy egyéni összességet. *Fiziológiai* és *lelki* igazság is van e szavak mögött: »Férj, feleség — egy test, egy lélek.«

Igaz szerelemben nemcsak az egyesülés vágyát szolgálja ez az összekötő kapocs, hanem azt is, hogy ebből az egyesülésből eddig még nem létezett új lény fakadjon.

Nem a testi gyermekről szólok, amelyik a szüleinek a szerelméből keletkezik. Hanem arról a testiségfölötti lényről, amit a férfinak és nőnek tökéletes szerelemben való egyesüléséből kel életre, így együtt, a szerelem világot átfogó kötelékében, új és csordás valami ők ketten. Különbözők még attól a számtani egységtől is, amit egyedül, önmagukban alkottak.

Az ilyenfajta alkotás tökélyét olyan kevesen élvezték, hogy még nagyon távol állunk attól, hogy egész jelentőségét elképzeljük. De hogy óriás az ereje: ezt valahogy kódösen gyanítjuk, felfogjuk mindnyájan.

Ifjak, leányok, akiket ingerel a szerelem sok szépsége, öntudatlanul, bizonytalanul érzik, hogy hatalmas és gyönyörű élmény előtt álla-

nak. Megérik, hogy a szeretett lényel való közösülésükből sok-sok új erő, lehetőség fog fakadni. Nincs is ennek mértéke a közönséges, pár nélkül való életben.

Ha szép prófétai álmaim nem is illenek minden egyéni életre, ráillenek bizonyly a faj egészére. Mert az ifjúság mai álmai előrevetett árnyéka az eljövendő valóságoknak.

Újabban annyira, hozzászoktunk ahhoz, hogy alkalmazkodjunk a szervi evolúció történetéhez, hogy hajlandók vagyunk az ifjúságot nem tekinteni többnek, mint fajunk történetének ismétlődését. Egészen úgy látjuk, hogy a fejlődő ifjúság — csakúgy nálunk, mint az állatoknál — egyforma fázisokon megy keresztül. Mint aminőn egész fajunk ment keresztül az evolúció folyamatában.

Ha ez igaz, akkor egy másik, jellegzetes igazság is alkalmazható az ifjúságra: az ifjúság látndki, próféta-erejű!

Ennek az ifjúságnak álmai, amiket minden ifjú szív önnönmagán végigtapasztalni óhajtana, sojkszor foszlanak semmivé. De mind csak azért, mert az ifjúság csodás erejét nem szerelik fel kellőképpen és alkalmas eszközökkel: a tudással: így aztán képességek, melyek csodákra születtek, elsenyvednek, elpusztulnak.

Úgy látszik, az emberiség jobban ért már a sajátmaga irányításához. Az egész faj tudását,

tapasztalatot odaállítják ezentúl az életbe lépő ifjúság szolgálatába, rendelkezésére.

Így majd a faji eszme céltudatos szépsége — (melynek vágya kifejezésre jut minden romlatlan ifjú nemzedékben), olyan világban találja magát, hol a tudás, megismerés gazdag raktárháza segítségére van. Kielégíti életszükségletét, szolgálja érdekeit. A faj minden felépített, összegyűjtött és kipróbált igazsága, tudása, bölcsesége eszközzé válik a kezében.

Megkímélik majd az ifjúságot sok céljavesztett, kárbavesző igyekezettől, tévedéstől, öntudatlan önrontástól. Ezek eddig alig kíméltek meg egyet is.

Az én — aránylag rövid és épen ezért aránylag tapasztalatök nélkül való — életemben rengeteg mondhatatlan aggodalommal, remegő félelemmel találkoztam úgy személyes, mint közvetett úton is, annyi titkos bánattal, mit tudás segítségével könnyen elkerülhettek volna. Arra késztet ez, hogy ne várjak addig, amíg élettapasztalatom egészen kiszélesedik. Míg élet-erőm, életérdekeim elhalványulnak, elködösödnek. Azonnal továbbadom ezt a tallózásomat az igazságok földjén, hadd segítse elő a fajt abban, hogy jobban megértse saját-magát. Befejezem ezt a kis könyvet, amely ha tökéletlen is, magában foglalja mindazokat a létérdekű problémákat, amelyekről az ifjúságot fel kell világosítani.

Az élet minden lehető ténykedésében — akár házépítés, akár vadászat, akármi — tekintettel vannak a hagyományra, tudásra. Mind kevesebb szerep jut ott is a vad, természetes ösztönnek. Az emberi fajtában is ez az »ösztön« hajlamos a pusztulásra. Az emberanya sokkal kevésbé képes gyermekét kellő kioktatás nélkül életbentartani, mint cicát a macska. Bár az emberanyának — a macskával ellentétben — ezerszer több a kötelessége, a befolyása a gyermekekre.

A házasságban is megállnak ezek az igazságok. Némely »civilizált« szokásnak évszázadon keresztül való hűséges alkalmazása nemcsak hogy megfosztotta az ifjúságot attól az ösztönszerű tudástól, ami talán azelőtt sajátja volt — hanem számtalan hamis, sőt szégyenteljes szokást honosított meg.

Sokan írnak arról a művészetről, amelyikkel gyermeket kell felnevelni. Kevés az, aki magához a házasság művészetéhez szól. Kivéve azokat, akik dogmatikus oldaláról világítják meg a kérdést. Teológusok, vagy új természeti törvény követői, kik új követelményekkel állnak elő a házassággal szemben.

Pedig minden, a házasság intézményét érintő alapvető igazság megállapítása végtelenül nehéz, mert óriás a különbség az emberi lények világában, még ugyanannak a fajtának kebelén belül is. Nagyon sok ilyen különbözőség a mesterséges viszonyok, a természetellenes ingerek fo-

lyománya, amit mi egybevetve civilizációnak hívunk. Hallatlan munka lenne az, ha komoly, tudományos műben össze akarnók foglalni mindazt, ami a házassággal összefügg. Azok, akik legalább részben nekifeküdtek a munkának, belezavarodtak az abnormitások tömkelegébe. Normális, egészséges és romantikára hajló egyén ilyenmű szükségletét sohasem elégitették ki!

Ezért minden házaspár ismételten esett ugyanazokba a hibákba, amitől pedig tudás árán könnyen megmenekülhetett volna. Vakon, egész seereg olyan nehézségekbe ütköztek, amelyekbe ütközni fölösleges volt s amelyek nem tartoznak az emberiség szükségképeni örökéhez, hanem inkább a jelenlegi berendezkedésünk észszerűtlen balgaságainak, őrülségeinek voltak az eredményei.

Azoknak írtam ezt a könyvet, akik egészségesen, normálisan lépnek házasságra: optimizmussal és reménnyel teli.

Ha megszívlelik némely tanítását, megmenekülnek sok verembeeséstől, amin ezrek boldogsága tört darabokká. De ne higgyék, hogy még így is könnyen érhetik el a tökéletes házasság boldogságát. Millió finom szövevénye van két egyén egymáshoz való viszonyának.

Valamennyi pár csak a leggyöngédebb és legszívesebb, legfinomabb érintéssel, hanggal és kísérletezéssel próbálja ki egymást, tanulmányozza ki azt a módot, amelyikkel kielégítheti a másik szív vágyainak minden szövevényét.

Sokszor — még a világ minden tudásával, legjobb akarattal felfegyverkezve is — két házasságalépő fél úgy találja, hogy nem tudja együvéilleszteni az életét. Ilyen tragédiákról én itt nem szólok. Csak az úton-útfélen található »boldogtalanság« volna ritkább, mint most, ha a *tudás* gyöngédségét alkalmazná a két fél házasságuk első napjaitól kezdve.

A bennünk élő legmélyebb, de meg a legmagasabb erők is arra kényszerítenek, hogy az élet-hossziglan tartó monogámia mind nemesebb, mind gyöngédebb formáját emeljük társadalmi ideálunkká. A gondolkodó, a gyöngédszívű, mind nagyobb megértéssel igyekszik vigasztalni, megkönnyíteni azoknak a sorsát, akiknek az életéből hiányzik ez az örömteli, derűs természetes fejlődési folyamat. S a mellék-kanyargók felé törekvő reformátorok ne feledkezzenek el a nagy többségről. A szép, nemes szerelem utáni vágy, amely az; ifjú szívekben él, bátorításra szorul. Azért álljon a tudás is az ő szolgálatukba: tudják meg, hogyan ápolják, növeljék ezt az érzést ahelyett, hogy elpusztítanak s ahelyett, hogy a helyes útról eltérítené őket a »szabadság« harci zenebonája.

Illúzióktól ment, tárgyilagos »közepes életkor« hajlamos arra, hogy a házasságnak csak anyagi oldalát tekintse. A mindennapi élet tapasztalatainak szürke világítására rendezi be az életét. Az ifjúság pedig, ragyogó álmainak fényétől elvakítva, nincs annak tudatában, hogy légiés és

mennyei elképzésekből mint pottyán a földre, ha váratlanul ütközik a fizikai valóság kőszirtjeibe.

Pedig materiális tényeknek mennyei képzetekké való átfornázása bizonyos határig az emberi erőn, tudáson belül keresztülvihető — még a ma tökéletlen embere is képes rá.

S ha minden házasság a szerelem és tudás jegyében köttetik, akkor *az új egységnek, a házaspárnak* öröme, gyönyörűsége a testük fizikai alapján túl is a legmagasabb egekig nyúlik fel, ahol már csillagok koronázzák meg.

FÜGGELÉK

I. JEGYZET (49. oldathoz)

A hím nélkül élő nőtények szenvedéseiről, sőt haláláról többek között *Marshall* írt a Mikroszkopiát Társaság folyóiratában (Quarterly Journal Microscopical Society, 48. kötet, 1904., 323. old.) Lásd még: *Parsons*, a British Medical Journal 1904. októberi számában.

II. JEGYZET (58. oldalhoz)

Gyakori tévedés (gynekológusoknál is előfordul), hogy a menstruációt összezavarják: a »vágy periódusával«. (Állatokinál »párosodási időszak«-nak hívják.) Még szaktekintélyek ilyes munkáiban is gyakori a »természetes párosodási időszak és a menstruáció« kitétel. így elkeverik a »párosulási időszak«-ot a »menstruációival, mintha egyenrangú tényezők volnának. Régibb művek egyszerűen úgy kezelik a női menstruáció kérdését, hogy az megfelel a »párosodási időszakinak az állatban. Nagyon gyakran ismétlődik ez a tévedés a Királyi Orvosi Társulat (Royal Society of Medicine) »Kiadványai«-ban is.

Némely fiziológus sok felsőbbrendű állatban tanulmányozta ezt a kérdést. Végre kiderült, hogy az állati párosodási vágy fiziológiailag különbözik attól az élettani működéstől, amit a nőben a menstruáció képvisel. Most már elég szabatosan meg van álla-

pítva, hogy a női menstruáció oka a petefészkek belső váladéka s ha nem is ered közvetlenül a pete kiválásától, de valami összeköttetésben okvetlenül áll vele.

Amit a modern tudomány ezen a téren mégis elért, az röviden jut kifejezésre Marshall következő összefoglalásában: (»A szaporodás élettana«, 69. old.) Martin és más írók szerint, az emberi nőtény sokszor meg keresztül kifejezett menstruáció-utáni pete-kiválasztódáson, fogamzási időszakon (oestrus). A modern kutatások megállapítanak egy olyan periódust, amikor a nőtényállat alkalmas a fogamzásra, ez az idő az »oestrus«; előtte a fogamzást előkészítő fiziológiai folyamatok indulnak meg, ez a »pro-oestrus fázis«. (M. C. S.). Ilyenkor a nemi vágy erősebben lép fel, mint egyébkor. Úgy, hogy, noha a fogamzás mindig lehetséges a menstruációmentes időszakon belül — valószínűnek látszik, hogy eredetileg a közösülést meghatározott időkre tartották fenn, vagyis az embernél valószínűleg olyan oestrus-ról lehet szó, amely közvetlenül a menstruációt követi, vagy annak előtte van. *Heape* ezen a ponton megjegyzi: »Az oestrus létezésének ezt a különös időszakát az emberi nőtényben sokszor vitatták, tagadták. Kétségtelen, hogy a modern civilizáció és a modern szociális élet sokféleképpen elnyomja a természetes nemi ösztönt, amikor az különben működne és néha erős ingerekkel fölkelti akkor is, amikor nem volna a természetes ideje. Éppen ezért az oestrus időpontját határozottan megállapítani nem lehet, mert mellékkörülmények játszanak közre; de arról meg vagyok győződve, hogy valamelyes jele ennek az ösztönnek fenáll ma is.

Majdnem minden vadállatban a nemi ingernek meghatározott periódusa van s általában az évnek éppen abban a szakában lép ez fel, amelyik egyúttal alkalmas az újszülöttek felnevelésére, táplálására.

Más állatoknál a vágy időszaka a peteömlés (meg nem termékenyített csirának a testből való eltávozása)

s a fiatalok megszületése harmonikus sorrendben és az évszaknak megfelelően történik. A hím a nőtényhez csak akkor közeledhet, ha a nőtényben megvan a párosulás természetes vágya. Emberi lények között az egyetlen faj, amely a párosodási vágnak egymástól távolabbeső időközeit használja, az eszkimó. Ezeknél hónapok telnek el anélkül, hogy férfi, nő egyesülne.

III. JEGYZET (82. oldathoz)

Az önfegyelem némely különleges megnyilatkozásának kivonata Dr. Alice Stockham könyve. (Ebből már nincs Icözkézen forgó példány.)

Miután fenti fcönyvből példányok közkézen már nem fogrnák, jövőbeli levelezést megtakarítandó, itt rövid kivonatát adom a könyv tartalmának. Szerző — sok más komolyabb gondolkodású egyénnel egyetemben, — azt állítja, hogy az önfegyelem (a férfiúi önmegtartóztatás) a legjobb, legnemesebb formája a fogamzás ellenőrzésének. Főképen azt kívánja a férfitől, hogy ellenőrizze az ejaculatiot. Az az irányító eszme, hogy miután a szenvedélyt mindkét részen felkeltették és az egyesülés megtörténik: ahelyett, hogy mozdulattal az izgalmat serkentenék, elősegítenék, inkább arra törekszenek, hogy tökéletes nyugalmi állapot álljon elő — úgy szellemileg, mint fizikailag. Ezt úgy érik el, hogy elébevágnak a fizikai megmozdulásnak: a gondolat a szeretett lényre való irányban koncentrlódik.

Véleményem szerint a normális, erős és nem túlságos képzelőtehetséggel megáldott angol nem igen talál sok örömet a közösülésnek ebben a fajtájában. Szenzitív és művészbib vérmérsékletűek, meg azok, akikben nem teng túl az életerő, kétségkívül élhetnek ilyen alapon is. Sok nőtől hallottam, hogy ő, meg a férje ilyen módszer szerint élnek és nemcsak hogy igen jó hatással van ez az állapot az idegeikre, de sok gyöngéd érzést is vált ki belőlük. Ennek az eszmének

a túlzói olyan messzire mennek, hogy az ejaculatiót minden alkalommal megakadályozzák; mások csak arra használják, hogy meghosszabbítsák az időt addig, míg az ejaculatio kezdetét veszi. Akik ilyen önfegyelmet kívannak a férfitől, feltételezik, hogy a férfinak hatalmában is áll, hogy az akaratával ellenőrizze azt a ténykedést, amit pedig általában fizikainak és majdnem akaratlanak, öntudatlannak, önkéntelennek tartanak. Állítólag egész embertömegek eredményesen és egészségesen éltek ezzel a módszerrel. Bár csak kevésszámú angolt ismerek, aki hasonlóképp tett volna. Némely vallásos emberek, közösségek felfogása szerint ez volna az önfegyelmezés legmagasabb formája.

Angol folyóiratok közlései

M. C. STOPES

SZERELMI ÉLET A
HÁZASSÁGBAN

című könyvéről:

„Dr. Marie Stopes azon igyekezik, hogy az egészséges, polgári fiatalságot a házasság nemi felelősségéről felvilágosítsa. S bár nem orvos, *különleges képessége* a szerzőnek az, hogy ezt a feladatot sikeresen oldja meg. Nagy tudományom készültségéhez irodalmi ügyessége járul, sok benne a rokon-szenvező belátás, idealizmus és a rendesnél több a bátorság... Házaspároknak, házasságra lépőknek, — ha testük-lelkük normális és a szemébe mernek nézni a dolgoknak, — nagyon sokban segítségére lehet ez a könyv.“ *British Medical Journal*

„Mint dr. Stopesnak valamennyi írása, ez is átlátszó, gondos, mélyre ható munka: kétségkívül tudományos alapon álló útjelző olyan tárgyban, amelyik egy darab idő előtt még „tabu“, „ne nyúlj hozzám“ lett volna ... Mi azt tanácsoljuk a nőknek, hogy olvassák el és hogy olvassák el a férfiak is, mert olyan problémát érint a szerző, amely Angolországban igen égető“

English Review,

„Amikor azt állítja, hogy a szerelem művészetének tanulmányozása nélkül a házasság nem teremhet igazi, szép gyümölcsöt, meglátja, — mint ahogy nagy gondolkodók mindig meglátták, — a házasság transzcendentális jelentőségének szimbólumát. A dolgok mély megértésében ez a könyv teljesen eléri célját és idővel részesülni is fog a megérdemelt elismerésben.“

The Hospital

„Ez a könyv valóban egyike a nemi probléma legfontosabb útjelzőinek, mely a közönség számára valaha is hozzáférhető volt“

Cambridge Review.

„Nevezetes könyv, mely bő felvilágosítással szolgál a házásélet fiziológiájáról . . . Orvosok, orvosnők is okosan teszik, ha elolvassák ezt a könyvet. Értékes útmutatásokat adhat nekik.“

Medical Times.